

Encycl. O. 120/  
135.  
TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNY

35

# ALKOTMÁNYJOGI REFORMJAINK

AZ 1937 ÉS 1938 ÉVEKBEN

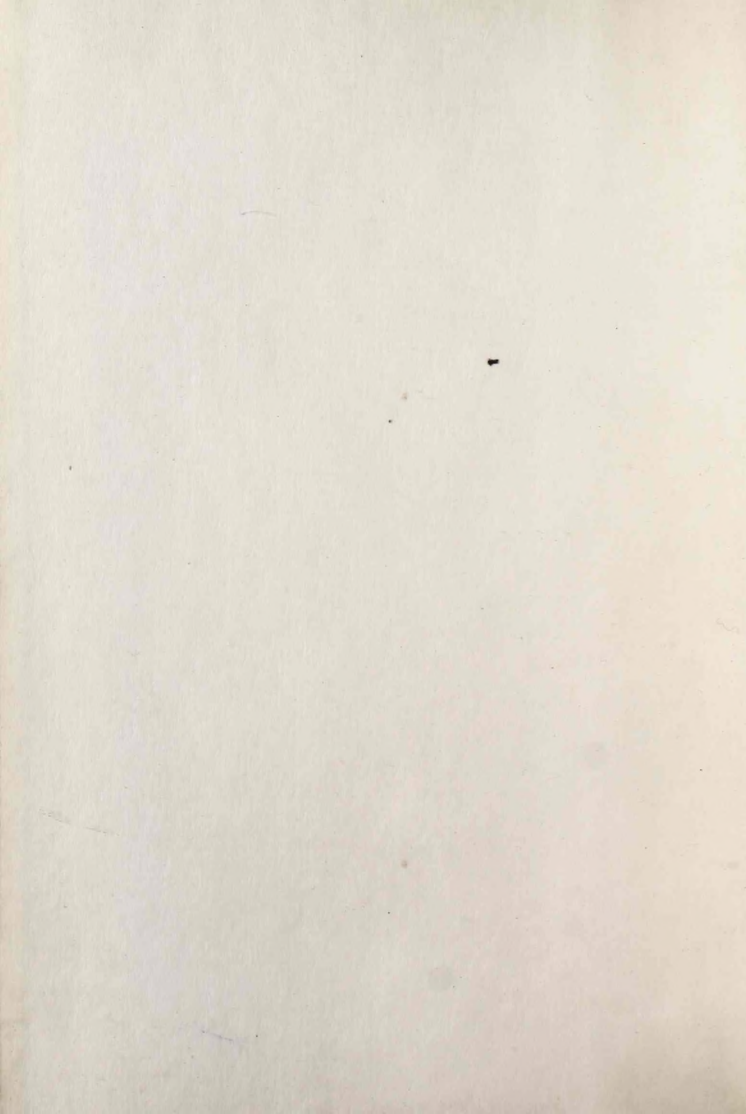
IRTA

MOLNÁR KÁLMÁN

EGYETEMI NY. R. TANÁR

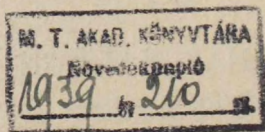


A DANUBIA KIADÁSA  
1938





129022



Felelős kiadó: Molnár Kálmán

---

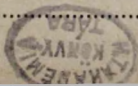
DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ  
ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT.

A nyomdáért felelős: Wessely Károly igazgató.

# TARTALOM

Lap

Előszó .....	1
Szent István király dicső emlékének megörökítéséről (1938 : XXXIII. tc.) .....	3
A magyar szent koronához visszacsatolt felvidéki terü- leteknek az országgal egyesítéséről 1938 : XXXIV. tc. ....	7
A kormányzó. (1937 : XIX. tc.) .....	15
A felsőház jogkörének újabb megállapítása. (1937. évi XXVII. tc.) .....	31
Az országgyűlési képviselők választásáról. (1938 : XIX. tc.)	39
Előzmények. ....	40
I. Általános rendelkezések. ....	45
1. Alaprendelkezések. ....	45
2. Központi választmány. ....	48
II. Az országgyűlési képviselőválasztók és azok névjegyzéke. ....	52
3. Választójogosultság. ....	52
4. A választók névjegyzéke. ....	62
III. A választás. ....	73
5. Választhatóság. ....	73
6. A választás előkészítése. ....	78
7. A választás tisztaságának és zavartalanságá- nak biztosítása. ....	87
8. Képviselőjelölés. ....	92
9. Választási eljárás. ....	101
IV. (10.) A választások feletti bírászkodás. ....	127
V. Az országgyűlési képviselői megbízások. ....	138
11. A megbízólevelek bemutatása és a képviselők igazolása. ....	138



12. Az országgyűlési képviselői megbízások megszüntése. Pótképviselők behívása. Időközi választás. ....	139
VI. Megtorló rendelkezések, .....	142
13. A választójog büntetőjogi védelme, .....	142
14. A választójog védelmével kapcsolatos egyéb rendelkezések, .....	153
VII. (15.) Vegyes rendelkezések, .....	156
A társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosítása. (1938 : XV. tc.) .....	162
Az állami rend megóvása végett szükséges büntetőjogi rendelkezések. (1938 : XVI. tc.) .....	172
Az egyesülési szabadsággal elkövetett visszaélések megtorlásáról. (1938 : XVII. tc.) .....	175
Az állami rend megóvása végett szükséges sajtórendészeti szabályok, (1938 : XVIII.) .....	183

---



## *Előszó.*

Az alkotmányjogi mozdulatlanság évtizede után 1937-ben és 1938-ban nagy jelentőségű közjogi reformtörvények hosszú sora jelent meg törvénytarunkban. A közjogi provizórium sarkalatos intézményei nyertek új formát, anélkül azonban, hogy a visszatérés az ősi alkotmányhoz befejeződött volna. Még mindig olyan királyság maradtunk, amelyben „a királyi hatalom gyakorlása” szünetel. (1920 : I. törvénycikk.)

Ennek a könyvecskének az a feladata, hogy az új alkotmányjogi helyzetről áttekintést nyújtson, elsősorban a jogtanuló ifjúságnak, de ezenfelül annak a művelt közönségnek is, amelynek alkotmányos közreműködésével a haza sorsának intézése, az államélet irányának meghatározása történik.

Ez a könyvecske tehát kiegészítése, illetőleg felfrissítése „*Magyar közjog*” című munkámnak. Ezért a reformtörvényekkel kapcsolatban jelezni fogom Magyar közjog-omnak azokat a §§-ait, amelyeknek tárgya új elrendezést nyert. Mivel pedig Magyar közjogomnak nemcsak III. kiadása (1929), hanem ettől alig (1928 : XXV. tc.) eltérő II. kiadása (I. kötet 1926. — II. kötet 1928) is még közkézen

2  
forog, mindkét kiadás megfelelő helyeire utalni fogok, hogy további használatukat egyformán lehetővé tegyem.

Pécs, 1938. december 3.

A szerző.

---



1938: XXXIII. tc.

## SZENT ISTVÁN KIRÁLY DICSŐ EMLÉKÉNEK MEGŐRÖKÍTÉSÉRŐL.

Kilencszáz esztendeje, hogy az Úr magához szólította Magyarország első királyát, Szent Istvánt. A magyar nemzet az elmúlt évszázadok alatt — a viszontagságok és a megpróbáltatások legsúlyosabb idejében is — változatlan, hálás kegyelettel őrizte meg a dicső uralkodó el nem múló emlékezetét. Halálának kilencszázadik évfordulóján a magyar törvényhozás az isteni Gondviselés iránt érzett bensőséges hálával kíván hódolni a magyar királyságot megalapozó s a magyarságot az európai küldetés útjára elvezető nagy magyar fejedelem és apostol halhatatlan szellemének.

Mélységes tisztelettel emlékezik meg a nemzet első királyunknak, a szentnek, az államalkotónak, az uralkodónak és a hadvezérnek máig ható, dicsőséges tetteiről és maradandó történelmi alkotásairól. Ezek a tettek és alkotások örök időkre hirdetik az ő csodálatos emberi nagyságát, kimagasló uralkodói erényeit és mélységes államférfiúi bölcsességét. Új szellemi és társadalmi formát adott a magyarság életének, de ugyanakkor tisztelte és óvta az ősi

értékeket. A krisztusi hit elterjesztésével, a keresztény erkölcsök meghonosításával megnyitotta a keletről jött magyarság előtt a nyugati művelődés kapuit s államépítő munkájával megvetette a magyar nemzet életének és fejlődésének szilárd alapjait. Azzal, hogy az egyházat hazánkban más államok egyházfőitől függetlenül szervezte meg, biztosította az ország sajátos szellemi és erkölcsi fejlődését, míg azzal, hogy a magyarság belső erőit céltudatosan összefogta, megteremtette a nemzeti függetlenség hatalmi és erkölcsi előfeltételeit. A királyi tanács, a királyi vármegye, a királyi törvénytörvények, a királyi udvar felállításával megalkotta a nemzet mai alkotmányos törvényhozási, kormányzati, bírói és közigazgatási berendezkedésének eső kereteit s a nemzet gondolatának kifejesztésével a magyarság egymást követő nemzedékeinek lelkébe mélyen belevéste a magyar állam szuverénitását, a magyar nemzet szabadságának s a magyarság magasabb európai küldetésének tudatát és akaratát.

E nagyszabású uralkodói, államférfiúi, hadvezéri, nemzetépítő, társadalomszervező és apostoli tevékenység olyan örökérvényű és örökértékű történelmi teljesítmény, amely a hódoló és emlékező mai és jövő nemzedék felé egy ezredév távlatából is magasztos fénnel sugárzik.

Az országgyűlés, hogy a nemzet hálájának és hódolatának ünnepélyes kifejezést adjon, két házat

külön törvényrendekezéssel<sup>1</sup> Székesfehérvár szabad királyi városába a mai napra összehívta és ott, a nagy király alkotásait továbbépítő dicsőséges Árpád-ház királyi törvényt napjainak és országgyűléseinek történelmi színhelyén, az ország kormányzójának személyes jelenlétében megtartott ünnepi együttes ülésén a következőképpen rendelkezett:

1. §. Az országgyűlés Szent István király dicső

<sup>1</sup> 1938 : XXIV. tc. az országgyűlésnek Szent István király emlékére Székesfehérvárott tartandó üléséről.

1. §. Az országgyűlés két háza Szent István király emlékére, halálának 900. évfordulója alkalmából az 1938. év augusztus hava 18. napján Székesfehérvárott tart ünnepélyes együttes ülést, ahol Szent István a királyi törvényt napokat tartotta s amely város a királyi törvényt napokból kifejlődött árpádkori országgyűlések székhelye volt.

2. §. A székesfehérvári ünnepélyes együttes ülés egyetlen tárgya ama törvény megalkotása, amelyben a nemzet a keresztény magyar államot megalapító Szent István király emlékét megörökíti.

Ezen az ünnepélyes együttes ülésen a m. kir. miniszterelnök benyújtja és nyomban ismerteti a Szent István király emlékét megörökítő törvényjavaslatot, amelyet az együttes ülés azonnal letárgyal. A letárgyalt és elfogadott törvényt a miniszterelnök kihirdetési záradékkal és aláírással ellátás végett az együttes ülés keretében azonnal az ország kormányzója elé terjeszti.

A tárgyalás és a határozathozatal módját egyébként az országgyűlés két háza állapítja meg.

3. §. A jelen törvény végrehajtásáról a m. kir. miniszterelnök gondoskodik.



6  
emlékét a magyar nemzet örök hálájának és mély-  
séges hódolatának bizonyságául törvénybe iktatja.

2. §. Az országgyűlés augusztus hó 20. napját  
Szent István király emlékezetére nemzeti ünnepnek  
nyilvánítja.

3. §. Ez a törvény kihirdetése napján lép életbe.

---

1938 : XXXIV. tc.

A MAGYAR SZENT KORONÁHOZ VISSZA-  
CSATOLT FELVIDÉKI TERÜLETEKNEK  
AZ ORSZÁGGAL EGYESÍTÉSÉRŐL.

A magyar törvényhozás mélyszéges áhítattal ad hálát az isteni Gondviselésnek, hogy az elszakított Felvidék egy része húsz évi távollét, szenvedés és az idegen uralommal szemben kifejtett hősie ellenállás után visszatér a Magyar Szent Korona testébe. A magyar haza bensőséges örömmel üdvözli és a szerető anya meleg gondoskodásával öleli keblére sokat szenvedett visszatérő véreit.

1. §. A magyar törvényhozás jóváhagyóan tudomásul veszi, hogy a m. kir. kormány a Csehszlovák Köztársaság területéből Magyarországhoz visszacsatolandó területek ügyében döntésre a német birodalmi kormányt és az olasz királyi kormányt kérte fel, s hálával emlékezvén meg e baráti nemzetek kormányainak fáradozásairól, a két kormány által a visszacsatolandó területek ügyében Wienben az 1938. évi november hó 2. napján hozott döntést elfogadja és a döntőbírósaági határozat értelmében Magyarországnak ítélt felvidéki területeket a magyar állam területéhez visszacsatolja.

2. §. A visszacsatolt felvidéki területek lakos-



sága által szenátorokká, nemzetgyűlési vagy tartománygyűlési képviselőkké megválasztottak közül a jelen törvény erejénél fogva, mint országgyűlési képviselők az 1935. évi április havának 27. napjára egybehívott magyar országgyűlés képviselőházának tagjai lesznek azok, akiket a m. kir. miniszterelnök indítványára az országgyűlés, mindkét házának határozatával az országgyűlés képviselőházába meghív.\*

3. §. Az 1926 : XXII. tc. 23. §.-a alapján élet-hossziglan kinevezhető felsőházi tagok száma 44-re emeltetik fel.

4. §. Felhatalmaztatik a m. kir. minisztérium, hogy a visszacsatolt felvidéki területekre vonatkozólag a törvényhozás további rendelkezéséig megtehesse mindazokat a rendelkezéseket, amelyek a visszacsatolt területek közigazgatásának, törvénykezésének, közgazdaságának és általában egész jogrendszerének az ország jogrendszerébe való beillesztése végett szükségesek.

A m. kir. minisztérium ezeket a rendelkezéseket megteheti az esetben is, ha azok egyébként a törvényhozás hatáskörébe tartoznának.

Felhatalmaztatik a m. kir. minisztérium, hogy a felvidéki területek visszacsatolásával és igazgatásával kapcsolatos kiadások fedezéséről — amennyiben szükséges — rendkívüli hitelműveletek útján is gondoskodjék; a kiadásokat, valamint a felvidéki

\* Az 1938. évi december 2—3-i házhatározatokkal meghívottak száma: 17.

területek visszacsatolása következtében jelentkező bevételeket a zárszámadásban kell kimutatni.

A jelen §-ban foglalt felhatalmazás alapján kibocsátott azokat a rendeleteket, amelyek a törvényhozás hatáskörébe tartozó rendelkezéseket tartalmaznak, a kibocsátásuktól számított félév alatt az országgyűlésnek be kell mutatni.

Mindaddig, amíg a törvényhozás vagy a jelen felhatalmazás alapján a m. kir. minisztérium másként nem rendelkezik, a visszacsatolt területeken az 1938. évi november 2. napján érvényben volt jogszabályok maradnak hatályban, kivéve azokat, amelyek az állami főhatalom változása következtében a dolog természeténél fogva nem alkalmazhatók.

5. §. A fennálló jogszabályok értelmében verendő ezüst érmék közül kétmillió darab kétpengős érmét a felvidéki területek visszacsatolása emlékének megörökítésére kell verni.

6. §. Jóváhagyatnak a m. kir. minisztériumnak és az egyes minisztereknek azok a rendelkezései és intézkedései, amelyeket a felvidéki területek visszacsatolása tekintetében a jelen törvény hatálybalépése előtt tettek.

7. §. A jelen törvény kihirdetésének napján lép életbe; végrehajtásáról a m. kir. minisztérium gondoskodik.

\*                      \*

\*

*A törvényjavaslat indokolása . . . .* Németország, Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország

a szudétanémet területeknek Németországhoz csatolása tárgyában az 1938. évi szeptember hó 29. napján Münchenben kötött egyezmény kiegészítő részét képező következő nyilatkozatban egyezett meg:

„A négy hatalom kormányfői kinyilatkoztatják, hogy a Csehszlovákiában élő lengyel és magyar kisebbségek kérdését a négy hatalom itt jelen levő kormányfői fogják további tárgyalás alá venni, amennyiben az az érdekelt kormányoknak közvetlen megegyezése útján három hónapon belül rendezést nem nyerne.”

Ez a nyilatkozat, mint a müncheni megállapodások általában, a *népi elv* alapján áll. A nyilatkozatban foglaltakra való tekintettel a magyar kormány 1938. október 9.-én Komáromban közvetlen szóbeli tárgyalásokat kezdett a csehszlovák kormánnyal, majd jegyzékváltás útján folytatta a tárgyalásokat. A tárgyalások során megegyezés jött létre a két kormány között az iránt, hogy a csehszlovák köztársaság területéből Magyarországhoz visszacsatolandó területek ügyében döntésre a német birodalmi kormányt és az olasz kir. kormányt kérjék fel, s megegyezés jött létre a magyar és a csehszlovák kormány között aziránt is, hogy a döntőbíróági határozatot kötelezőnek fogják elismerni. A német és az olasz kormány a döntőbíróági tisztet elfogadta és az érdekelt kormányok képviselőinek meghallgatása után 1938. november 2.-án Bécsben hozott döntésé-



ben a csehszlovák köztársaság területéből Magyarországhoz csatolandó területeket kijelölte.

*A döntőbírói határozat* szövege a következő:<sup>1</sup>

„1. A Csehszlovákia részéről Magyarországnak átengedendő területek a csatolt térképen vannak megjelölve. A határok helyszíni megvonása a magyar-csehszlovák bizottság feladatát képezi.

2. A Csehszlovákia által átengedendő területek kiürítése és Magyarország részéről való megszállása 1938. november 5-én kezdődik és azt 1938. november 10-ig végre kell hajtani. A kiürítés és megszállás egyes szakaszait, úgyszintén annak egyéb módozatait magyar-csehszlovák bizottságnak kell haladéktalanul megállapítania.

3. A Csehszlovák kormány gondoskodni fog arról, hogy az átengedendő területek a kiürítéskor rendes állapotban meghagyassanak.

4. A területátengedésből adódó részletkérdéseket, különösen az állampolgárság és az optálás kérdéseit magyar-csehszlovák bizottságnak kell rendezni.

5. Hasonlóképpen magyar-csehszlovák bizottságnak kell megállapodnia a Csehszlovákia területén

<sup>1</sup> Az 1938. november 2-án Bécsben létrejött választott bírósági döntés a trianoni igazságtalanság *jóvátételének* a második állomása. Első volt a Magyarország és Ausztria között Olaszország közbenjárására 1921. október 11-én létrejött velencei egyezmény. — jóváhagyta az ántánt nagyköveti konferenciája 1921. október 28-án. Az ennek alapján megtartott soproni népszavazás emlékét az 1922 : XIX. tc. örökíti meg.

megmaradó magyar nemzetiségű egyének és az átengedett területeken megmaradó nem magyar nemzetiségű egyének védelmére vonatkozó közelebbi rendelkezésekben. Ez a bizottság fog különösen arról gondoskodni, hogy a pozsonyi magyar népcsoport ugyanolyan helyzetbe jusson, mint a többi ottani népcsoport.

6. Amennyiben a területek Magyarországnak való átengedéséből a Csehszlovákiának megmaradó terület számára gazdasági vagy forgalomtechnikai természetű hátrányok és nehézségek származnak, a m. kir. kormány megtesz minden tőle telhetőt, hogy az ilyen hátrányokat és nehézségeket a csehszlovák kormánnyal egyetértésben kiküszöbölje.

7. Amennyiben ennek a döntőbírói ítéletnek keresztülvitele során nehézségek vagy kétségek támadnának, a m. kir. kormány és a csehszlovák kormány ezek tekintetében közvetlenül egyezik meg. Ha ilyen módon valamilyen kérdésben nem tudnának megállapodni, ezt a kérdést végérvényes döntés céljából a német és az olasz kormány elé terjesztik."

— Amint a döntőbírósi határozatokból kitűnik, a visszacsatolt területek határát a határozat minden részletében nem állapította meg,<sup>2</sup> a határ részletes

<sup>2</sup> A Magyarország és Ausztria között egyrészt Beszterce-Naszód és Máramaros vármegyék, másrészt Bukovina szélén elhúzódó országos határvonal megállapítása végett az érdekelt két állam kormányai részéről kiküldött vegyes bizottságnak *javaslati* az illető kormányok által jóváhagyván: a Bécsben 1887. január 17-én és folytatva tartott bizott-



kitűzése iránt még tárgyalások folynak a két érdekelt kormány között, ezidőszerint tehát a törvényjavaslat csupán általános rendelkezést tartalmazhat a felvidéki területeknek a magyar állam területéhez visszacsatolása iránt. A döntőbírószági határozathoz mellékelte térképet a kormány az Országgyűlés két házának bizottságaiban bemutatni és ismertetni kész.

---

sági ülésekről felvett jegyzőkönyvben foglalt megállapodás szövegezése szerint az ország törvényei közé iktattattak. Tartalmazza a megállapított határ pontos leírását. 1897 : XIV. tc.

A Magyarország és Ausztria között Szepes vármegye és Gácsország szélén az ú. n. Halastó körüli területen az országos határvonalnak megállapítása iránt az 1897 : II. tc. értelmében alakított választott bíróság által hozott *ítélet* rendelkező része magába a törvényszövegbe vétetett fel. Tartalmazza a megítelt határvonal pontos leírását. 1903 : IX. tc.

Az 1921 : XXXIII. tc.-be becikkelyezett trianoni békeparancs 27. cikke is részletes leírását adja Csonkamagyarország új határainak, de már a soproni népszavazás emlékét megörökítő 1922 : XXIX. tc. nem közli az új határok leírását.

*A választott bíróság bécsi döntése a hangoztatott népi elv\* alapján, a történeti jog és igazság teljes figyelmen kívül hagyásával jött létre. Még*

## POZSONY,

*az ősi magyar koronázó város,  
a magyar országgyűlések hosszú sorának színhelye,  
a török ellen Európát védő Csonkamagyarországnak  
másfél évszázadon át fővárosa  
sem térhetett vissza ez alkalommal a magyar szent  
korona testébe.*

*Hiszek egy Istenben,  
Hiszek egy Hazában,  
Hiszek egy isteni örök Igazságban,  
Hiszek Magyarország feltámadásában.*

*Amen.*

\* Pozsony lakosainak népi számaránya az utolsó (1910) magyar népszámlálás adatai szerint: magyar 40.6%; német 41.9%; tót 14.9%; ruthén 0.5%; egyéb 2.1%.

## A KORMÁNYZÓ.

*Molnár Kálmán:* Magyar Közjog. III. kiadás (1929) 345—349 l. — II. kiadás II. kötet 495—500 l.

Az idevágó irodalmat felsorolja *Csekey István:* A kormányzói jogkör reformja (Szeged, 1937) című füzeté végén. (54—59. l.). Későbbiek: *Bölöny József:* Az 1937 : XIX. tc. A kormányzói jogkör kiterjesztéséről és a kormányzó választásáról. Bpest. 1937. — U. ö.: Vita a kormányzói jog körül. Bp. 1937. — *Téglássy András:* Utóhang a kormányzói jogkör kiterjesztésének kérdéséhez. Szerencs. 1937.

I. A kormányzó nem tartozik az államélet rendes szervei közé. Mint rendkívüli viszonyok jelensége tűnik fel olyankor, amikor a király nem láthatja el alkotmányszerű államfői teendőit, amikor a királynak a nemzettel való törvényes kapcsolata vagy belső (forradalom),<sup>1</sup> vagy külső (idegen beavatkozás)<sup>2</sup> zavaró körülmények folytán megszakad. Ilyenkor a kormányzó feladata az államfői teendőknek a megállapított korlátok között való ideiglenes ellátása.

Történelmünk folyamán találkozunk néha gyámkormányzóval is. (Hunyadi János V. László mellett, Szilágyi Mihály I. Mátyás mellett), de a kormányzó és gyámkormányzó között az elvi főkülönbség éppen

<sup>1</sup> Kossuth Lajos kormányzósága 1849-ben.

<sup>2</sup> Horthy Miklós kormányzósága 1920-ban.



az, hogy a gyámkormányzó a király személyét képviseli, királyi gyámoltja nevében jár el,<sup>3</sup> a kormányzó ellenben nem a király személyét,<sup>4</sup> hanem a személytelen királyi szervet jeleníti meg: *az ellátatlanul maradt államfői teendőket a király személyével való minden kapcsolat nélkül látja el.*

A kormányzó alkotmányjogi zavarok idejének rendkívüli jelensége államéletünkben, s így jogköre nincs is intézményes jelleggel szabályozva. Ezt esetről esetre külön törvény állapítja meg.

II. A világháború szerencsétlen befejezése után forradalom és jögtalan külső beavatkozás<sup>5</sup> lehetet-

<sup>3</sup> Nomine et in persona serenissimi principis Mathiae, — mondja Szilágyi Mihály 1458-ban.

<sup>4</sup> Nem oszthatjuk — és pedig legkevésbé a jelenlegi provizórium szemmeltartásával. — Gábor Gyulának azt a megállapítását, hogy: „a kormányzó a király megszemélyesítője; ő a király nevében, személyében, vagy amint régebben mondták, a király képében kormányoz.” (A kormányzói méltóság a magyar alkotmányjogban, Budapest, 1932. 8. lap.) — Ámbár tény az, hogy Horthy Miklós kormányzó Székesfehérvárott 1920. október 17-én tartott beszédében a maga jogállását így világította meg: „Magyarországnak a királyi hatalom gyakorlása szünetelésének idejére a nemzetgyűlés által a legfőbb hatalom helytartójául megválasztott kormányzója.” (IV. Károly visszatérési kísérletei, Kiadja a M. Kir. Miniszterium. Bpest. 1921. 67. l.)

<sup>5</sup> L: A neuilly-i békedelegáció táviratát a magyar külügyminiszterhez 1920 február 2-án..... „Mindamellet azonban a Szövetséges Főhatalmak nem fogadják el azt, hogy a Habsburg dinasztia visszahelyezése kizárólag a magyar nemzet belügye, sőt jelen jegyzékünkkel kijelentik, hogy ilyen-

lenné tették, hogy Magyarország koronás királya alkotmányos királyi jogait gyakorolja, s a magyar állammal szemben fennálló törvényes kötelességeit teljesítse. Mivel így az állami főhatalom gyakorlása az alkotmány rendes formái között lehetetlenné vált, ideiglenes (provizórikus) megoldásról kellett gondoskodni. Ennek a közjogi provizóriumnak két sarkpontja lett: a nemzetgyűlés (majd az 1926 : XXII. tc. alapján ennek helyébe lépő országgyűlés) és a kormányzó.

A kormányzó választásáról az 1920 : I. tc. úgy rendelkezett, hogy a nemzetgyűlés addig, amíg az államfői hatalom gyakorlásának mikéntjét véglegesen rendezi és annak alapján az államfő tisztét tényleg átveszi, az *államfői teendők ideiglenes ellátására*<sup>6</sup> a magyar állampolgárok közül titkos szavazással kormányzót választ. (12. §.) Ez alapon vá-

fajta restauráció ellentétben állana magával a béke eszméjével és ők azt sem el nem ismernék, *sem meg nem tűrnék.*" (IV. Károly visszatérési kísérletei. 1921. 65. l.)

<sup>6</sup> Eredetileg az 1920 : I. tc. a kormányzót nem tekintette államfőnek, csupán az államfői teendők ideiglenes ellátásával bízta meg. Erről az első időszakról állapítja meg Csekey is, hogy: „Amikor így a törvény a kormányzó tisztét szembe helyezi az államfőével, ezzel azt is kifejezi, hogy a kormányzó nem államfő, hanem annak csak helyettese. Erre a korszakra nézve tehát semmiképpen sem lehet azt mondani, hogy a kormányzó államfő." (A kormányzói jogkör kiterjesztése. Magyar Szemle, 1937. január, a 8. lapon). De az 1926 : XXII. tc. (23—24 §§-ok) óta törvényeink a kormányzóról következetesen mint államfőről beszélnek.



lasztotta meg a nemzetgyűlés 1920 március elsején Horthy Miklóst Magyarország kormányzójává, aki a nemzetgyűlés színe előtt ugyanazon a napon a kormányzói esküt letette. Ezt az 1920 : II. tc. törvénybe iktatta.

III. *A kormányzó jogkörét* az ideiglenes közjogi rend alaptörvénye, az 1920 : I. tc. 13. §-a állapította meg, alapelvül kimondván, hogy a kormányzót *a királyi hatalomban foglalt jogok alkotmányos gyakorlása* illeti meg, — de a törvényben foglalt korlátozások, illetve megszorítások között. Ezek a korlátok eredetileg igen nagy terjedelműek voltak. Hamarosan kitűnt azonban, hogy olyan nehéz időkben, amilyeneket a trianoni magyarság átélt, az államélet célszerű vezetése erős központi hatalmat igényel. Ezért újabb törvényeink a kormányzót fokozatosan feloldják azoknak a korlátozásoknak jelentékeny része alól, amelyek eredetileg megállapítva lettek. Így jöttek létre egymásután a kormányzói jogkört kibővítő 1920 : XVII., — 1933 : XXIII., 1937 : XIX. törvénycikkek. Mind e módosító törvények figyelembevételével jelenleg a kormányzó jogköre a következő:

1. A törvényeket az országgyűlés alkotja, azok szentesítés alá nem esnek. Az országgyűlés által alkotott törvényt a kormányzó kihirdetési záradékkal és aláírásával hozzáérkezésétől számított hat hónapon belül látja el.

A kormányzó a kihirdetés elrendelése előtt — indokainak közlésével — a törvényt újabb megfon-

tolás végett visszaküldheti az országgyűlésnek. Ha az így visszaküldött törvényt az országgyűlés változatlanul fenntartja, vagy a kormányzó által kívánt módosításokat csak részben fogadja el, a kormányzó a törvényt hozzáérkezésétől számított hat hónapon belül újabb megfontolás végett az imént meghatározott módon még egyszer visszaküldheti az országgyűlésnek. Ha az országgyűlés a másodszor is visszaküldött törvényt változatlanul fenntartja, vagy a kormányzó által kívánt módosításokat csak részben fogadja el, a kormányzó a törvényt hozzáérkezésétől számított 15 nap alatt kihirdetni köteles.

Ha az országgyűlés által alkotott törvény kihirdetésének elrendelésére megszabott határidő alatt a kormányzó az országgyűlést feloszlatta, vagy ez alatt a határidő alatt az országgyűlésnek a törvényben megállapított tartama letelt, a kormányzó a már visszaküldött törvényt sem kihirdetni, sem újabb megfontolás végett az újonnan összehívott országgyűlésnek megküldeni nem köteles; ha azonban az új országgyűlés a ki nem hirdetett törvénnyel azonos törvényt hoz, a kormányzó erre a törvényre nézve a visszaküldés jogával nem élhet s a törvényt hozzáérkezésétől számított 15 nap alatt kihirdetni köteles. (1937 : XIX. tc. 1. §.)<sup>7</sup>

<sup>7</sup> Az 1920 : I. tc. szerint: A kormányzó a nemzetgyűlés (majd országgyűlés) által alkotott törvényeket legkésőbb *hatvan napon belül* kihirdetési záradékkal és aláírásával látja el. A kihirdetés előtt — indokainak közlésével — a tör-

De a kormányzó az államformának és az államfő személyének kérdésében alkotott törvényekre nézve a visszaküldés jogával nem élhet. (1920 : I. tc. 13. §.)

2. Az országgyűlés elnapolásának, berekesztésének és felosztatásának a királyi hatalomban foglalt joga — ugyanazokkal a korlátozásokkal, melyeket törvényeink (1848 : IV. és 1867 : X.) a költségvetési jog hatékonyságának biztosítása céljából a király jogára nézve megállapítanak, — a kormányzót is megilleti.<sup>8</sup>

3. A kormányzó képviseli Magyarországot a nemzetközi viszonylatokban. Követeket küldhet és fogadhat. Magyarország nevében a felelős minisztérium útján szövetségeket és egyéb szerződéseket köt-

vényt újabb megfontolás végett egy ízben visszaküldheti a nemzetgyűléshez. Ha az így visszaküldött törvényt a nemzetgyűlés változatlanul fenntartja, azt a kormányzó 15 napon belül kihirdetni köteles.

<sup>8</sup> Az 1920 : I. tc. szerint a kormányzó a nemzetgyűlést nem napolhatja el, s csupán annak tartós munkaképtelensége esetén — megfelelő figyelmeztetés után — oszthatja fel. (13. §.) Ezt a jogkört már az 1920 : XVII. tc. 1. §. 1 pontja kibővítette s megadta a kormányzónak az országgyűlés elnapolására, berekesztésére és felosztatására vonatkozó jogot, de ekkor még azzal a megszorítással, hogy az elnapolás legfeljebb *harminc napi időtartamra* szólhat, a felosztatásnál pedig *magában a felosztató rendeletben* kell akként rendelkezni, hogy az országgyűlés legkésőbb a felosztatástól számított három hónapon belül összeülhessen. A három hónapos határidő most is érvényben van (1848 : IV. tc. 5. §.), de nem kell az erre vonatkozó rendelkezést már a felosztató rendeletbe felvenni.



het a külhatalmakkal, de amennyiben a törvényhozás tárgyaira vonatkoznak, csak az országgyűlés hozzájárulásával.

4. Hadüzenethez vagy a hadseregnek az ország határán kívül alkalmazásához és békekötéshez az országgyűlés előzetes hozzájárulása szükséges. (1920: I. tc. 13. §.).<sup>9</sup> Közvetlenül fenyegető veszély esetében azonban a kormányzó a magyar öszminisztérium felelőssége és az országgyűlésnek késedelem nélkül kikérendő utólagos hozzájárulása mellett a hadseregnek az ország határán kívül alkalmazását elrendelheti. (1920: XVII. tc. 2. §.)

5. A kormányzó a végrehajtó hatalmat kizárólag az országgyűlésnek felelős minisztérium által gyakorolja. Minden rendelkezése és intézkedése, ide

<sup>9</sup> Hadüzenet és — legalább is elvben — a békekötés a királyi jogkörbe tartozott. Az országgyűlés hozzájárulása nem volt szükséges. Gyakorlatilag azonban a király eddig sem üzenhetett háborút, ha nem tudta biztosítani az országgyűlés hozzájárulását, mert a háború nagy költségeit az országgyűléssel kellett megszavaztatnia. Békekötés pedig alig képzelhető el olyan tartalmú rendelkezés nélkül, amilyen csak törvényhozási uton érvényesíthető. Egyébként IV. Károly király Pranginsból 1920 november 9-én a magyar nemzetgyűlés elnökéhez intézett levelében ezt a kijelentést tette: „Mivel végül nézetem szerint is Magyarország vére és javai kizárólag Magyarország érdekében és nem más, az országra nézve idegen célokra és igényekre vehető igénybe, el volnék határozva a hadüzenet és a békekötés jogát a nemzet alkotmányos tényezőivel, egy a törvény által meghatározandó módon megosztani.” (A levél facsimiléjét közli Balassa Imre: A magyar királytragédia. IV. Károly. Budapest. 1925. 155—157. l.)

értve a fegyveres erőre vonatkozó rendelkezéseket is, csak úgy érvényes, ha az *illetékes*<sup>10</sup> felelős miniszter ellenjegyezte. Ez azonban nem érinti a kormányzónak a hadügy körébe tartozó azon alkotmányos jogait, amelyek a hadsereg vezérletére, vezényletére és belsőszervezetére vonatkozólag őt megilletik.

6. A kormányzó nemességét, nemesi előnevet, nemesi címet nem adományozhat. Nem adhat főnemesi (bárái, grófi, hercegi) rangot sem.<sup>11</sup> De alapíthat és adományozhat egyéb kitüntetések.<sup>12</sup>

<sup>10</sup> A király rendelkezéseinek érvényességéhez a Budapesten székelő miniszterek *egyikének* ellenjegyzése volt szükséges. (1848 : III. tc. 3. §.)

<sup>11</sup> Tehát a kormányzó örökbefogadási szerződést sem hagyhat jóvá az örökbefogadó nemességét átruházó hatállyal. Ellenkező véleményen van Szabó Mihály: Mai jogunk szerint lehet-e örökbefogadás útján nemességet szerezni? Magyar Jogászélet. 1935. 1, 2. szám.

<sup>12</sup> A kormányzó, mint a vitézek főkapitánya avatja fel a vitézeket. A vitézi telekről a 6650/1920. M. E. — 46.000/1920. I. M. — 6450/1931. M. E. sz. rendeletek intézkednek.

A kormányzó adományozza a következő címeket: m. kir. gazdasági-, egészségügyi-, kereskedelmi-, kincstári-, bányauági-, kormányfőtanácsos vagy tanácsos. A főtanácsost a méltóságos, a tanácsost a nagyságos cím illeti.

A kormányzó az általa 1922 március 30. napján alapított Magyar Vöröskereszt Díszjelvény alapszabályainak módosítását 1938. január 7-én hagyta jóvá, (Belügyi Közlöny 1938. 4. szám.)

A kormányzó 1929 november 14-én hagyta jóvá a Háborús Emlékérem alapszabályait. (Rendeletek Tára 1929. 1133 l.)

A kormányzó 1930 október 11-én hagyta jóvá a Magyar Corvin-láncnak, a Magyar Corvin-Koszorúnak és a Magyar

7. A kormányzó a főkegyuri jogot nem gyakorolhatja. (1920 : I. tc. 13. §.) De a magyar király főkegyuri jogát ez a körülmény nem érinti. (1937 : XIX. tc. 6. §.)

8. A kormányzó gyakorolja a kegyelmezési jogot. Általános kegyelmet is adhat,<sup>13</sup> de a parlamenti

Corvin-Díszjelvénynek alapszabályait. (070—161/1930. eln. sz. VKM. rendelet. Rendeleték Tára 1930. 1104. l.)

A kormányzó 1931 március 31-én hagyta jóvá a Hadirokkant jelvény alapszabályait. (Rendeleték Tára 1931. 1. lap, továbbá 3076/1931. H. M. eln. és 175000/1931. N. M. M. sz. rendelet).

A kormányzó 1932 szeptember 29-én Testnevelési Díszérmet alapított. A Testnevelési Tanács előterjesztésére a V. K. M. adományozza. Budapesti Közlöny. 1932. okt. 2.

A kormányzó 1935. december 19-én rendszeresítette a m. kir. titkos tanácsosi méltóságot. (Belügyi Közlöny. 1935. 52. szám.) A Rendeleték Tárába nincs felvéve.

A kormányzó 1935 december 23-án hagyta jóvá a Magyar Érdemrend, a Magyar arany- ezüst és bronz Érdemkereszt és a Magyar Érdemérem új alapszabályait. Rendeleték Tára 1935. 1297. l.

A kormányzó 1938 augusztus 20-i legfelsőbb elhatározása a Mária Terézia apostoli magyar királynő által 1764-ben alapított Szent István Rend jelvényeinek folytatólagos adományozásáról. Budapesti Közlöny 1938. aug. 20.

A kormányzó 1938 november 4-i legfelsőbb elhatározása a Mária Terézia apostoli magyar királynő által 1757-ben alapított Katonai Mária Terézia Rend jelvényeinek folytatólagos adományozásáról (Budapesti Közlöny. 1938. november 6.)

A kormányzó rendelkezései kezdetben mint „magas elhatározások” jelentek meg. Jelenleg mint „legfelsőbb elhatározások”.

<sup>13</sup> Az 1920 : I. tc. 13. §. utolsó bekezdése szerint nem adhatott.



felelősség érvényesítéseképpen vád alá helyezett vagy elítélt minisztereknek, továbbá a legfőbb állami számvevőszék elnökének kegyelmet csak törvény adhat. (1920 : XVII. tc. 3. §.)

9. A kormányzó személye sérthetetlen és ugyanolyan büntetőjogi védelemben részesül, mint a király. (1920 : I. tc. 14. §.) A kormányzót az országgyűlés nem vonhatja felelősségre.<sup>14</sup> (1937 : XIX. tc. 7. §.)

10. A kormányzót „Főméltóságú Kormányzó Úr” cím használata illeti meg.<sup>15</sup>

11. A kormányzó részére az országgyűlés tiszteletdíjat állapít meg. Az 1938/39. költségvetési évre 120.000 P van megállapítva. (1938 : XXII. tc.)<sup>16</sup>

12. A kormányzó mellett a hivatali tennivalók ellátása céljából segédhivatal szerveztetett, amely

<sup>14</sup> Az 1920 : I. tc. 14. §-a szerint a kormányzót az alkotmány vagy a törvény megszegése esetében az országgyűlés felelősségre vonhatja. A felelősségre vonást a nemzetgyűlés csak legalább 100 tagja által aláírt indítvány alapján és összes tagjai kétharmadrészének szavazatával mondhatja ki. Az 1926 : XXII. tc. 48. §. szerint a bíraskodást a felsőházból az 1848 : III. tc. 34. §. szerint szervezett bíróság gyakorolja.

<sup>15</sup> Az 1930 : XI. tc. 3. §. elrendeli, hogy az újonnan verendő ötpengős ezüst érmék egyik oldalukon a kormányzó képmását viseljék, országlásának 10. évfordulóját megőrkítő körirattal. Itt nem a pénzverési felségjognak a kormányzóval kapcsolatba hozásáról, hanem jubileumi emlékpénznek a veréséről van szó. Hasonló az 1936 : XXI. tc. rendelkezése: Liszt Ferenc emlékét megőrkítő kétpengős ezüst érmék veréséről.

<sup>16</sup> A kormányzónak 97.000 P rendelkezési alapja is van.

áll: a) a kabinetirodából (polgári ügyekben), b) a katonai irodából (katonai ügyekben) és c) a gazdasági irodából (gazdasági ügyekben). Költségeik az állami költségvetést terhelik.

13. A kormányzó tisztét csak akkor gyakorolhatja, ha a nemzetgyűlés színe előtt az 1920 : I. tc. 18. §-ában megállapított esküt leteszi.

IV. *A kormányzó utódajánlási joga.* A kormányzó tiszt megüresedése esetén történendőkről sem az 1920 : I., sem az 1920 : XVII. tc. nem rendelkezett. Ezt a hézagot az 1926 : XXII. tc. 48. §-a igyekszik kitölteni s kimondja, hogy ha a kormányzó tiszt az államfői hatalom gyakorlásának végleges rendezése előtt üresedik meg, a kormányzót a magyar állampolgárok közül az országgyűlés két háza titkos szavazással együttes ülésben választja meg. Az evégre szükséges intézkedéseket haladéktalanul meg kell tenni. Amíg az új kormányzó az esküt le nem tette, az államfő halaszthatatlan tennivalóit a törvény korlátai között a minisztertanács látja el.

Ez a rendelkezés nagyon aggályos volt az alkotmányosság szempontjából, mert az államhatalmak megoszlásának helyes elvével szemben az államfői és a végrehajtó hatalmat — habár csak rövid időre — egy kézbe összpontosította s ezzel veszélyeztette a közjogi provizorium szuverén szervének, az országgyűlésnek alkotmányos jogait s így magát az alkotmányosságot is.

Ilyen aggodalmak vezették a törvényhozást a kormányzó szék megüresedése esetén beálló hely-

zetnek pontosabb jogi szabályozására. Az 1938 : XIX. tc. a kormányzónak *utódajánlási* jogot biztosít.

A kormányzó három nagykorú magyar állampolgárt a kormányzói tisztre utódjaként ajánlhat s ajánlását tisztenek tartama alatt bármikor módosíthatja vagy visszavonhatja. Ajánlását a kormányzó írásban, sajátkezű aláírásával és pecsétjével ellátva, három teljesen egyező példányban állítja ki s borítékba zárja vagy lezárja. Az ajánlás mindegyik példányát külön-külön tartalmazó záró borítékra, vagy a lezárt ajánlási nyilatkozat külső lapjára a következő záradékot kell rávezetni: „A benti irat tartalmazza ajánlásomat a kormányzói tisztre.” Ezt a záradékot a kormányzó keltezéssel, aláírásával és pecsétjével látja el és a miniszterelnök aláírja.

A kormányzó a borítékba zárt, illetőleg a lezárt ajánlási nyilatkozat egy-egy példányát biztos helyen külön-külön leendő megőrzés végett a miniszterelnök jelenlétében személyesen adja át a kir. Kuria elnökének és a két koronaőrnek. Ha a kir. Kuria elnöke elháríthatatlan akadály miatt nem jelenhetik meg a kormányzó előtt, helyette a Kuria másodelnöke jár el. Ha az egyik koronaőr nem jelenhetik meg elháríthatatlan akadály miatt, az ajánlást a megjelent koronaőr két példányban veszi át.

Az ajánlás miniszteri ellenjegyzéshez nincs kötve; érvénytelen azonban, ha háromnál több, vagy háromnál kevesebb személyre szól, úgyszintén akkor is, ha kiállítás vagy átadása tekintetében a törvényben foglalt rendelkezéseket nem tartották meg.



A rendelkezések az ajánlás módosítására és visszavonására is alkalmazandók.

V. *A kormányzói tisztt megüresedése és új kormányzó választása.* A kormányzói tisztt megüresedése esetében arra az időre, amíg az új kormányzó az esküt le nem teszi, *országtanács* alakul, amelynek tagjai sorában a m. kir. miniszterelnökön és az országgyűlés két házának elnökén felül Magyarország hercegprímása, a Kuria elnöke, a közigazgatási bíróság elnöke és a honvédség főparancsnoka foglalnak helyet.

Az országtanács a kormányzói tisztt megüresedése után azonnal megkezdí működését. Üléseinek összehívásáról az országgyűlés két házának elnökei gondoskodnak s az üléseken felváltva ők elnökölnek; ha az országgyűlés valamelyik házának elnöki széke üres, az elnök helyét az illető háznak választásra idősebb alelnöke tölti be.

A kormányzói tisztt megüresedése esetén, amíg az új kormányzó az esküt le nem tette, az államfő halaszthatatlan tennivalóit a törvények korlátai között az országtanács látja el. Az országgyűlés felosztatásának, elnapolásának és berekesztésének joga az országtanácsot nem illeti meg; az országtanács sem a miniszteriumot, sem annak bármelyik tagját állásától nem mentheti fel.

Az országtanács hirdeti ki a kormányzó megválasztásáról és eskütételéről szóló törvényt. Más törvényt csak akkor hirdet ki, ha a törvényt az országgyűlés már a kormányzói tisztt megüresedése

előtt elfogadta és a kihirdetés elhalasztása a nemzet életbevágó érdekeinek veszélyeztetésével járna.

Az országtanács bármelyik rendelkezése csak akkor érvényes, ha az illetékes miniszter ellenjegyzí. Az országtanács gondoskodik arról, hogy a kormányzó megválasztása iránt szükséges intézkedések haladéktalanul megtéessenek és pedig akként, hogy a kormányzóválasztó együttes ülés legkésőbb a kormányzói tiszt megüresedésétől számított nyolcadik napon összeüljön.

Ha a kormányzói tiszt olyan időben üresedik meg, amikor az országgyűlés akár tartamának lejártá, akár feloszlata következtében nincs együtt és az új országgyűlési képviselők választása a megüresedéstől számított nyolc nap alatt befejeződik, a kormányzóválasztó együttes ülés összehívására megálapított nyolc napot a képviselőválasztások befejezésétől kell számítani és a jogszabályokban meghatározott határidőkre tekintet nélkül minden intézkedést meg lehet tenni a végett, hogy az új országgyűlés idejében megalakulhasson és ennek következtében a kormányzóválasztó együttes ülés az új országgyűlési képviselőválasztások befejezésétől számított nyolc nap alatt összeülhessen. Ha azonban az új országgyűlés kormányzóválasztó együttes ülésre ez alatt az idő alatt nem ülhet össze, a kormányzóválasztó együttes ülésre az egyébként feloszlott országgyűlést kell összehívni. Ilyen esetben az országgyűlés két házának elnökére háruló feladatokat a feloszlott országgyűlés elnökei látják el. Az így

újra összehívott országgyűlés választja meg a kormányzót, ennek színe előtt teszi le az új kormányzó az esküt, ez iktatja be tisztebe az új kormányzót és ez iktatja törvénybe a kormányzó megválasztását és eskütételét.

Az országgyűlés, együttes ülésén, a kormányzót a nagykorú magyar állampolgárok közül a következő rendelkezések szerint választja meg. Ha az együttes ülés megnyitásakor nincs jelen mind a felsőház, mind a képviselőház tagjainak három-ötödrésze, a kormányzó választásának megkezdését a következő napnak ugyanarra az órájára kell halasztani, amelyre az együttes ülés összehíva volt. Az elhalasztott együttes ülés határozatképességéhez mind a felsőház, mind a képviselőház részéről legalább 100—100 tag jelenléte szükséges. Az együttes ülés tagjai — kivéve az országtanács és a minisztérium tagjait — az ülés tartama alatt az országház épületét nem hagyhatják el.

Ha a kormányzó utódajánlási jogával élt, az együttes ülés elnöke mindenekelőtt a kormányzó ajánlási nyilatkozatát felbontja és felolvastatja és ennek megtörténte után az együttes ülés titkosan szavaz abban a kérdésben, hogy kíván-e a kormányzó ajánlottain kívül mást is jelölni a kormányzói állásra. Ha az együttes ülés nem kíván mást is jelölni, az utódajánlási nyilatkozatban jelöltek közül választja meg a kormányzót.

Ha a kormányzó utódajánlási jogával nem élt, vagy ha élt ezzel a jogával, de az országgyűlés is



kíván jelölési jogával élni, az együttes ülés a jelölés tárgyában titkos szavazással határoz; ennél a szavazásnál mindenki egy jelöltre adja le szavazatát. Ha háromnál több személyre esett szavazat, az országgyűlés jelöltjének csak azt a három személyt kell tekinteni, akire a legtöbb szavazat esett. Ezek közül is kiesik a jelöltségből, aki nem kapott a jelölésnél legalább ötven szavazatot. Ha egyetlen jelölt sem kapott legalább ötven szavazatot, a szavazást addig kell megismételni, míg legalább egy jelölt legalább ötven szavazatot nem kap. Azok között, akik egyenlő számú szavazatot nyertek, sorshúzás állapítja meg azt, hogy kit kell az országgyűlés jelöltjének tekinteni.

Az együttes ülés az ekként jelöltek sorából titkos szavazással a következő módon választja meg a kormányzót: Az országgyűlési tagok igennel és nemmel szavaznak. E végett mindegyik országgyűlési tag annyi szavazólapot kap, ahány jelölt van. A szavazólapok közül egy szól igenre, a többi nemre. Mindegyik jelölt részére külön urnát kell felállítani s mindegyik jelöltre egyidejűleg külön-külön kell szavazni az „igen”, illetőleg „nem” megjelölésű szavazólapoknak a megfelelő urnába bedobása útján.

Ha az első szavazásnál egyik jelölt sem kapott általános többséget, a két legtöbb „igen” szavazatot nyert jelöltre a fentiekben meghatározott módon új szavazást kell tartani.

---

## A FELSŐHÁZ JOGKÖRÉNEK ÚJABB MEGALLAPÍTÁSA.

1937 : XXVII. tc.

*Molnár Kálmán:* Magyar Közjog: III. kiadás (1929.) 567—569. l.

*Újabb irodalom:* *Simontsits Elemér:* A titkos választójog és a felsőház reformja. Bpest 1933. (Ismerteti: *Molnár Kálmán* a Magyar Jogi Szemle 1933. júniusi számában). — *Egyed István:* Az országgyűlés két háza ellentéteinek kiegyenlítése. Bpest 1933. U. ő: A felsőház egyenrangúsága. (Magyarság 1937. nov. 18.) — *Bezerédj István:* A választójogi reform és a felsőház jogkörének kiterjesztése. Magyar Közigazgatás. 1934. július 1. — *Kérészy Zoltán:* A felsőház jogkörének megállapítása. (Hozzászólta: Tomcsányi Mór, Egri Aurél, Tihanyi Lajos, Egyed István. — Magyar Jogászegyleti Értekezések. 1936. IV. 3. — *Kérészy Zoltán:* A felsőház jogköre. (Pesti Napló 1937. nov. 18.) — *Zsedényi Béla:* A felsőház új jogköre. Miskolc, 1938.

I. Az országgyűlés felsőházáról rendelkező 1926: XXII. tc. jelentősen lefokozza a felsőház jogkörét a régi főrendiház jogkörével szemben. Amíg ugyanis a főrendiház hozzájárulása nélkül törvény semmi körülmények között nem jöhetett létre, addig az 1926: XXII. tc. szerint a felsőház a törvény létrejöttét csak elodázhatta, de meg nem akadályozhatta. Ha ugyanis a felsőház a hozzá átküldött törvényjavaslat tárgyában hat hónap alatt nem határozott, vagy a törvényjavaslatot módosította, s az ellentét kiegyenlítését

célzó eljárás eredményre nem vezetett: a képviselőház a törvényjavaslatot az első elfogadást követő ülésszakban, az általa megállapított szövegben, a *felsőház hozzájárulása nélkül* terjeszthette az államfő elé kihirdetés végett.

Ez a rendelkezés a törvényhozás tényezői közötti helyes viszonyt teljesen felborította. Amíg ősi alkotmányunk értelmében a törvény három tényezőnek — képviselőház, felsőház, államfő — megegyező akaratából keletkezhetik, addig e rendelkezés révén a képviselőház egymaga alkothatott törvényt. A kormányzó felfüggesztő vétője ugyanúgy nem gátolhatta meg a törvény megalkotását, mint a felsőház hozzájárulásának hiánya.

A törvényhozás tényezőinek ezt a megzavart egyensúlyát állítja helyre a törvények alkotásánál az 1937: XXVII. tc., amely azonban továbbra is fenntartja — az 1926: XXII. által lefektetett alapon — az alsóház túlsúlyát a budgetjog terén.

II. A *felsőház jelenlegi jogköre* — az 1926: XXII. tc. és az 1937: XXVII. tc. rendelkezéseinek egybevetésével — a következő:

A felsőház jogköre, hacsak törvény eltérést nem állapít meg, ugyanaz, mint ami a főrendiházé volt. Az *állami költségvetést* a képviselőház állapítja meg, a felsőház azon nem módosíthat, ennek keretében azonban a saját személyi és dologi szükségleteinek költségvetését a felsőház maga állapítja meg s ezen a képviselőház nem módosíthat.

A *törvénykezdeményezés joga* a felsőházat is



megilleti. Ez a rendelkezés nem érinti az 1848 : III. tc. 37. §-ának azt a rendelkezését, amely szerint a minisztérium a költségvetés tervezetét és a zárszámadást országgyűlési megvizsgálás és jóváhagyás végett a képviselőháznál köteles benyújtani.

Az országgyűlés mindkét háza a másik ház által hozzáküldött törvényjavaslat tárgyában a javaslat hozzáérkezésétől számított hat hónapon belül köteles határozatot hozni.<sup>1</sup>

Ha az országgyűlés egyik háza a másik ház által elfogadott törvényjavaslatot elveti, vagy olyan változtatással küldi vissza a másik házhoz, amelyet ez nem fogad el, az ellentét kiegyenlítését együttes ülésben kísérlik meg a két háznak azok a bizottságai,<sup>2</sup> amelyek a törvényjavaslat tárgyalását előkészítették. Az említett bizottságok együttes ülésükből jelentést szerkesztenek a két ház ellentétéről és

<sup>1</sup> Ez a rendelkezés mindenik házat kötelezi. A képviselőház tehát törvénysértést követett el, amikor az országgyűlés tagjainak összeférhetetlenségéről szóló törvényjavaslat tárgyában a felsőház által hozzá 1932 év végén visszaküldött módosító javaslatok felett — a hat hónapi határidő figyelmen kívül hagyásával — mind máig határozatot nem hozott.

<sup>2</sup> Nem tévesztendő össze az *egyeztető (koncertáló) bizottsággal*. Minden javaslatot, amely már a felsőház hozzájárulását is megnyerte, annak kihirdetés alá terjesztése előtt az egyeztető (koncertáló) bizottság vizsgál át, hogy a törvényjavaslat szövege megfelel-e az országgyűlés mindkét háza által elfogadott megállapodásoknak.

annak megoldására javaslatot tesznek. E javaslatot a házak külön-külön tárgyalják.<sup>3</sup>

Ha az országgyűlés egyik háza a másik által elfogadott törvényjavaslatot változtatással küldi vissza a másik házhoz, ez a ház akkor is csak a kifogásolt vagy el nem fogadott rendelkezéseket tárgyalja, ha időközben új ülészak kezdődött.

Ha az országgyűlés két háza között az ellentétet valamely törvényjavaslatra nézve a most ismertetett eljárás másodszori megismétlésével sem sikerült kiegyenlíteni, vagy ha az egyik ház a másik ház által hozzáküldött törvényjavaslat tárgyában a hozzá érkezésétől számított hat hónapon belül nem határozott, a következő ülészakban, de a másodszori megismétléstől, illetve az említett hat hónap leteltétől számított hat hónapnál nem rövidebb idő eltelte után bármelyik ház vita nélkül hozott határozattal kívánhatja, hogy a vitás kérdés *a két ház együttes ülésében* döntsék el. Az együttes ülés ugyancsak vita nélkül, titkos szavazással dönt abban a kérdésben, hogy a törvényjavaslat tekintetében a képviselőháznak vagy pedig a felsőháznak álláspontját emeli-e az országgyűlés határozatává.

III. *A két ház közötti ellentét kiegyenlítésére irányuló eljárásnak* már az 1926 : XXII. tc.-ben

<sup>3</sup> 1937 végéig 13 esetben küldte vissza a felsőház a törvényjavaslatot a képviselőháznak. Tizenegy alkalommal csak szövegmagyarázatról volt szó, két esetben volt szükség egyeztető eljárásra. (Juhász Andor beszéde a felsőházban 1937 december 15-én.)

megállapított fentebbi szabályai többféle magyarázatot tettek lehetővé. Ezért a két ház olyan országos határozatot fogadott el,<sup>4</sup> ami a vitás kérdéseket kiűszöbölte. Az országos határozat lényege a következő:

Ha az országgyűlés egyik háza a másik által elfogadott törvényjavaslatot elveti vagy változtatással küldi vissza a másik házhoz, ennek a háznak a határozatát előkészítő bizottság javasolhatja, hogy a ház:

a) határozatának elvetéséhez vagy módosításához ne járuljon hozzá, hanem változatlanul tartsa fenn az általa korábban elfogadott szöveget,

b) korábban elfogadott szövegének elejtésével teljes egészében fogadja el a másik ház részéről javasolt szöveget,

c) ne tartsa fenn korábbi határozatát és ne fogadja el a másik ház részéről javasolt szöveget sem, hanem újabb módosított szöveget emeljen határozattá. Utóbbi esetben a bizottság elkészíti és bemutatja a háznak a részéről javasolt új szöveget s javaslatba hozza azokat az esetleges módosításokat, amelyek a részéről javasolt szöveg elfogadásából szükségszerűen következnek a javaslatnak a másik ház részéről nem kifogásolt rendelkezései tekintetében.

<sup>4</sup> A képviselőház 1934 január 23-án, a felsőház 1934 február 15-én. Felvétellett mindkét ház házszabályainak függelékébe.



Ha a ház az a) vagy c) pont értelmében határoz, a két ház ellentétes álláspontjának kiegyenlítését az 1926 : XXII. tc. 31. §-a értelmében együttes ülésben kísérlik meg a két háznak azok a bizottságai, amelyek a törvényjavaslat tárgyalását előkészítették.

Az együttes ülés megtartása érdekében annak a háznak elnöke teszi meg a szükséges kezdeményező intézkedéseket, amely a törvényjavaslatot első ízben tárgyalta.

A két háznak az együttes ülés tartására hivatott bizottságainál — a bizottsági tagok létszáma tekintetében — az egyenlőség (paritás) elvének kell érvényesülnie. Ehhez képest az a ház, amelynél a javaslat tárgyalását előkészítő bizottság taglétszámra meghaladja a másik ház érdekelt bizottságának taglétszámát: ezt az egyenlőtlenséget akképpen szünteti meg, hogy a nagyobb létszámú bizottság saját kebeléből annyi tagot küld ki az együttes ülésre, hogy a kiküldöttek száma egyezzek a másik ház bizottsága tagjainak számával. A taglétszám megállapítása után esetleg előállott későbbi üresedések a megállapítás érvényét már nem érintik.

Az együttes ülést mindaddig nem lehet összehívni, amíg a bizottsági taglétszámok egyenlőségét a két ház elnöke egyetértőleg meg nem állapította. Ezután a két ház érdekelt bizottságainak elnökei az együttes ülés idejét közös egyetértéssel megállapítják és arra mindenikük saját bizottságának tagjait, illetve kiküldötteit meghívja.

Az együttes ülésben a két bizottság elnökei és

előadói felváltva működnek. Érvényes határozat hozatalához mindkét bizottság részéről taglétszámuk negyedrésszének megfelelő bizottsági tag jelenléte szükséges, a bizottság elnökét is beleértve. A két elnök nem vesz részt a szavazásban, szavazategyenlőség esetén pedig az az elnök dönt, akinek elnöklete alatt megy végbe a szavazás. A létrejött bizottsági javaslatot az együttes ülés elnökei és előadói együttesen terjesztik mind a két ház elé.

IV. *Rendelkezési jog a két ház hivatalnokai felett.* A felsőház és a képviselőház kinevezett hivatalnokait, altisztjeit és egyéb személyzetét egységes létszámba kell foglalni, mégis úgy, hogy a felsőház szolgálatára rendelt állások elkülöníttessenek. A felsőházban alkalmazott hivatalnokokat, altiszteket és egyéb személyzetet a felsőház elnöke nevezi ki és rájuk nézve a szolgálati beosztás, az elbocsátás, a nyugdíjazás, a felügyelet és a fegyelmi jog gyakorlása a felsőház elnökét illeti meg.

Az országgyűlés mindkét háza részére szolgálatot teljesítő országgyűlési hivatalok személyzete, valamint a képviselőházban alkalmazott hivatalnokok, altisztek, és egyéb személyzet felett a kinevezési jogot és a fentebb felsorolt egyéb jogosítványokat a képviselőház elnöke gyakorolja. A felsőház szolgálata tekintetében a felsőház elnöke közvetlenül rendelkezik az országgyűlés mindkét háza részére szolgálatot teljesítő országgyűlési hivatalok személyzetével.

V. *A két ház elnökeinek utalványozási joga.* Az országgyűlés mindenik házának költségvetésében megállapított összegek tekintetében az utalványozási jogot mindenik ház elnöke maga gyakorolja.

Az országgyűlés mindkét házának elhelyezésére egyaránt szolgáló közös épület (az Országház) helyiségeinek megosztását és használatát a két ház elnöke mindkét háznak bejelentendő közös megállapodással szabályozza.

VI. A törvény a legközelebbi új országgyűlés megnyitása napján lép hatályba.

---



## AZ ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐK VALASZTÁSÁRÓL SZÓLÓ 1938 :XIX. TC.

Molnár Kálmán: Magyar Közjog III. kiadás (1929) 46—55. §§. (439—495. II.) — (II. kiadás II. kötet (262—346 II.).

*Újabb irodalom:* Hegedüs Kálmán: A képviselőválasztás. Egy kis statisztika. (Magyar Szemle 1931. 48. sz.) — Goltner Dénes: Officialitás az országgyűlési képviselőválasztások érvényessége feletti bíraskodásban. (Magy. Jogászegyl. Ért. és egyéb tanulmányok, I. 4. 1933.) — Ugyanő: A választási rendszer és eljárás befolyása az országgyűlési képviselőválasztások érvényességére. Szeged, 1933. — Ugyanő: A képviselőválasztások érvényessége feletti bíraskodás alapkérdései. Szeged, 1937. — Polner Ödön: Választójogi törvényhozásunk. Szeged, 1933. — Ugyanő: Titkos szavazásos választójogi törvényjavaslat. Szeged, 1938. — Rudai Dezső: Adalék a magyar képviselőház szociológiájához. (1887—1931). Társadalomtudomány 1933. 3—4. sz. — Krivoss Árpád: Választójog, népesség, adóteher. Bpest, 1937. — Zsedényi Béla: Új választójogot (Választójogi reformtervek) Miskolc, 1931. — Harmath Jenő: Hogyan kellene reformálni választójogunk képviselőjelölési rendszerét? (Magy. Jogászegyl. Ért. I. 1. 1933.) — Vértes István: Százéves harc a választójogért. Bpest, 1934. — Acsay Tihamér: Lajstromos szavazás egyéni választással. A választójog kérdései. Bpest, 1935. — Ugyanő: A helyes választójog technikája. Az Ország Útja. 1937. dec. — Bernát István: A titkos választójog. Magyar Szemle, 1933. — Nosz Gyula: Választójogi reform. Magyar Szemle 1933. — Berecz Sándor: A tökéletes választójog. Bpest, 1932. — Ugyanő: A választójog statisztikai anyaga. (Az Ország Útja. 1937. 7. sz.) — Ugyanő: Az új választójogi törvény. (Az 1938. XIX. t. c.) Bpest, 1938. — Csekey István: A kötelező

szavazás. Szeged, 1935. — *Egyed István*: A képviselőválasztás titkosságának veszélyei. (Magyar Jogi Szemle. 1935. márc.) — *Ugyanő*: A modern rendiség és a magyar alkotmány. Új Kor. 1936. — *Ugyanő*: Új irány a modern alkotmányokban. Bpest, 1935. — *Ugyanő*: Választójogi reform. Magyar Szemle 1938. márc. — *Turi Béla*: Milyen választójogi reformra van szükség. (Kath. Szemle 1934. okt.) — *Komin Ferenc*: Gondolatok a választójogi reformról (Magyar Közigazgatás. 1934. júl. 17.) — *Illyefalvi I. Lajos*: A választójogi névjegyzékek körüli munkálatok racionalizálása. (Városi Szemle 1934.) — *Bölöny József*: Alkotmányjogi értekezéslet és oktrojált választójog. Bpest, 1935. — *Csizmadia Andor*: A magyar választójog alakulása. Kath. Szemle. 1938. aug. — *Hegymegi Kiss Pál*: Széljegyzetek a választójogi javaslatról, Bpest, 1938. — *Korvig Béla*: A „katolikus” választójog. Katolikus Szemle. 1937. I. — *Ajtay József*: A helyes választójog követelményei. Az Ország Útja. 1937. 10. sz. — *Mihelics Vid*: Világproblémák és a katolicizmus. 1933. — *Bodor György*: A választójogi törvényjavaslat. Az Ország Útja. 1938. 1. sz. — *Gróf Bethlen István*: A titkos választójog. Pesti Napló. 1937. dec. 25.

### *Előzmények.*

Az 1925 : XXVI. tc.-ben szabályozott választói törvény alapján jött össze 1927-ben az a képviselőház, amelyik mellett az 1926 : XXII. tc.-kel megszervezett új felsőház is megkezdte működését, megszüntetve az 1920-tól 1926-ig működött (I. és II.) nemzetgyűlést s felújítva ilyképpen a magyar országgyűlés ősi kéttáblás rendszerét. E törvény alapján még két további általános választás ment végbe, és pedig 1931.-ben és 1935.-ben.

Az 1925 : XXVI. tc. a választói jogosultságot általánosságban a következő feltételekhez kötötte:

1. tízéves magyar állampolgárság, 2. két év óta ugyanabban a községben lakás, 3. férfiaknál 24, nőknél 30 éves életkor, 4. férfiaknál az elemi iskola negyedik, nőknél az elemi iskola hatodik osztályának sikeres elvégzése — Korra való tekintet nélkül választójoggal bírt úgy a férfi, mint a nő, ha igazolta, hogy egyetemet vagy más főiskolát végzett. Az a nő, akinek három élő (vagy hősi halott) gyermeke van, vagy aki saját vagyonának jövedelméből tartja el magát és önálló háztartást vezet: már az elemi iskola negyedik (és nem a hatodik!) osztályának sikeres elvégzése alapján választójogot nyert. — Az 1925: XXVI. tc. alapján választható volt az, akinek választójoga van, a törvényben felsorolt kizáró okok valamelyike alá nem esik és életének harmincadik évét betöltötte.

Az 1925: XXVI. tc.-ben szabályozott választójogi rendszernek főképpen két olyan nagy fogyatkozása volt, ami a hibákat a rendszerrel azonosító, a szükségképit az esetlegestől megkülönböztetni nem tudó közönség körében fokozatosan a parlamentáris rendszer iránti bizalom megfogyatkozásához vezetett. A törvény legelhibázottabb rendelkezései azok voltak, amelyek a képviselőjelölés rendszerét nagyon bonyolulttá tették, s rengeteg visszaélésre adtak alkalmat.<sup>1</sup> Az 1935. évi általános választásnak köz-

<sup>1</sup> *Herczeg Ferenc: Ajánlási rendszer. Pesti Hírlap. 1935. okt. 6.*



igazgatási bírósági ítéletek hosszú sora által\* megállapított szegyenletes jelenségei sürgős szükséggették az ajánlási rendszer haladéktalan megváltoztatását, ami az 1937 : VIII. tc.-ben szerencsés megoldást nyert. Másik szembeszökő fogyatékosága volt az 1925 : XXVI. tc. 128. §-ában (4. bek.) a jogérzettel ellenkező<sup>2</sup> az a rendelkezés, amely szerint a közigazgatási bíróság előtti eljárás költségeinek viselésében a panaszlókat kell elmarasztalni, ha a panasszal megtámadott képviselő megbízatásáról az eljárás befejezése előtt lemondott.

Általános ellenszenvet váltottak ki továbbá választójogunkkal szemben a nyílt szavazás segélyével üzött visszaélések. A szavazás ugyanis csak az arányos képviseleti rendszer szerint összesen 46 képviselőt küldő 11 választókerületben volt titkos, míg a 199 képviselőt küldő egyéni választókerületekben nyílt maradt. Bár elméletileg szinte vitán felül áll, hogy a közfunkciók nyilvános gyakorlásában sok biztosíték rejlik, mégis a nyílt szavazást a világszerte

\* Az 1935. évi általános, s az ezt követő időközi választások ellen 33 panasz érkezett a közigazgatási bírósághoz. Befejeztetett érvénytelenítő ítélettel 6; kiigazító ítélettel az ellenjelöltre átirva 4; a panaszolt képviselő lemondása miatt megszüntető végzéssel 5. — E szerint a bírói ítélettel vagy a megválasztott beismerésével kétségekívül súlyosan fertőzöttnek minősített választások száma 15. A többi panaszok tárgyában az eljárás befejeztetett: a panasz visszavonása miatt megszüntető végzéssel 10; visszautasító végzéssel 3; elutasító végzéssel 1; helyt nem adó ítélettel 4.

<sup>2</sup> Molnár Kálmán: Jog és igazság. Jogállam 1936. 3—4 f.

hozzátapadó visszaélések annyira hitelvesztetté tették, hogy többé nálunk sem volt fenntartható.

Ilyen előzmények után jött létre az új választójogi törvény, amelyik csakúgy, mint közvetlen elődje, az országgyűlési képviseléválasztással kapcsolatos egész joganyagot felöleli. Az 1938 :XIX. tc.-nek szorosán a képviseléválasztásra vonatkozó szabályai azonban csak az 1935-ben összeült országgyűlés tartamának lejártá vagy esetleges feloszlata napján lépnek hatályba. (227. §. 3.), de a szavazókörök megalakítására (lásd 45.059/1938. B. M. sz. rend.), a központi választmányok megújítására (l. 501/1938. B. M. sz. rend.), az új névjegyzékek összeállítására (l. 500/1938. B. M. sz. rend.) vonatkozó rendelkezések, nemkülönben az új törvény életbeléptetésével kapcsolatos átmeneti rendelkezések már az új törvény kihirdetése napján (1938. június 3.) hatályba léptek.

Az 1935-ben összeült országgyűlés tartama alatt az időközi választásokat még az 1925 :XXVI. tc. rendelkezései szerint kell megtartani. A képviselőjelölés persze az 1937 :VIII. tc. szerint történik. — Az esetben pedig, ha az 1935-ben összeült országgyűlés feloszlattatnék, s az általános választások kitűzése olyan időben történnék, amikor a választók névjegyzékének elkészítése az 1938 :XIX. tc. rendelkezései szerint még nem nyert befejezést, ez esetben a választásokat az 1925 :XXVI. tc. és az 1937 :VIII. tc. szerint kell megtartani. Az ilyen módon megválasztott képviselők megbízatása azonban az

országgyűlés összehívásától számított egy évre szólna. (225. §.).

Az 1938 : XIX. tc. legszembeesőbb újítása az, hogy általánossá teszi a titkos szavazást, visszatérve ezzel az I. nemzetgyűlés megválasztásának alapjául szolgált Friedrich-féle választójogi rendelet elvi alapjára. De viszont jelentősen megszorítja azokat a feltételeket, amelyekre a választójogot felépíti, s így érezhetően megszorítja a választójoggal bírók számát. Teszi ezt azért, hogy a titkos választójoggal könnyebben visszaélő népámítás lehetőleg ellensúlyoztassék. A nagyon bonyolult választójogi feltételek viszont rendkívül megnehezítik az új választójogi törvény áttekintését, síma és tárgyilagos alkalmazását, ami pedig az államélet nyugodtságának egyik alig nélkülözhető feltétele és biztosítéka.

További újítás az, hogy áttértünk a burkolt többes szavazati jog rendszerére. Azok a választók ugyanis, akik a választójogosultságnak eltérő alapokon megállapított kétféle mértékét külön-külön elérik, úgy a lajstromos, mint az egyéni kerületben szavazati joggal bírnak. Csupán annak a 11 lajstromos kerületnek a választói nem bírhatnak kettős szavazattal, amely kerületekben már az 1925 : XXVI. tc. szerint is az arányos képviseleti rendszer szerint történt a választás. (Budapest három választókerülete, a budapestkörnyéki választókerület, továbbá Debrecen, Szeged, Győr, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Miskolc, Pécs). Itt nincsenek egyéni kerületek, s minden választó csak a lajstromos kerületben szavazhat.



## I. RÉSZ.

# ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK.

### 1. Alaprendelkezések.

*A képviselők száma.* Az 1938 : XIX. tc. a képviselők számát az eddigi 245\*-ról 260-ra emeli. És pedig 135 képviselőt olyan kerületekben kell választani, amelyek mindegyike egy-egy képviselőt választ (*egyéni választókerületek*), 125 képviselőt pedig olyan kerületekben, amelyek mindegyike több képviselőt választ (*lajstromos választókerületek*).

*Választókerületi beosztás.* *Egyéni választókerületeket* minden vármegyében kell alakítani; a törvényhatósági jogú városok közül csak azokban, amelyek az 1925 : XXVI. tc. szerint is egy képviselőt választottak (Baja, Székesfehérvár, Sopron).

*Lajstromos választókerületet* minden törvényhatóság önállóan, egymagában alkot. Kivétel csak:

a) Pestmegye, amelynek területét négy lajstromos kerületre kell felosztani; ezek egyike — budapestkörnyéki választókerület elnevezéssel — a buda-

\* A felvidék visszacsatolásáról rendelkező 1938 : XXXIV. tc. 2. §. értelmében országos határozattal további 17 képviselő lett meghíva.

pestkörnyéki városokból és községekből alakítandó, s ennek (a bpestkörnyéki kerületnek!) területén egyéni választókerületet alakítani nem lehet;

b) Bácsbodrog, Fejér és Sopron vármegyék a székhelyük gyanánt szolgáló törvényhatósági jogú várossal (Baja, Székesfehérvár, Sopron) együtt alkotnak egy-egy lajstromos kerületet;

c) Budapest székesfőváros területét három lajstromos kerületre kell felosztani.

A törvényben meg van állapítva, hogy minden törvényhatóságra külön-külön hány képviselő jut.<sup>1</sup>

A belügyminiszter — amennyiben a törvény fentebb említett rendelkezései a kérdést meg nem oldják, — rendelettel állapítja meg, hogy a képviselőknek törvényhatóságokint megállapított száma hogyan oszlik meg az egyéni és lajstromos kerületek között, nemkülönben a választókerületek területét és székhelyét<sup>2</sup> A belügyminiszter köteles ezeket a ren-

<sup>1</sup> *Vármegyékben:* Abauj-Torna 5; Bács-Bodrog (Bajával) 5; Baranya 8; Békés 8; Bihar 8; Borsod, Gömör és Kishont 9; Csanád, Arad és Torontál 6; Csongrád 4; Fejér (Székesfehérvárral) 8; Győr, Moson és Pozsony 6; Hajdu 6; Heves 9; Jász-Nagy-Kun-Szolnok 14; Komárom és Esztergom 6; Nógrád és Hont 8; Pest-Pilis-Solt-Kiskun 35; Somogy 12; Sopron megye Sopron thj. várossal 6; Szabolcs és Ung 10; Szatmár, Ugocsa és Bereg 6; Tolna 7; Vas 8; Veszprém 7 Zala 11; Zemplén 5. *Törvényhatósági jogú városok:* Budapest 27; Debrecen 3; Győr 2; Hódmezővásárhely 2; Kecskemét 2; Miskolc 2; Pécs 2; Szeged 3.)

<sup>2</sup> Budapest székesfővárosi országgyűlési képviselőválasztókerületek területének, valamint a budapestkörnyéki vá-

deleteket az országgyűlésnek bemutatni, s a bemutatott rendeletet csak törvény útján lehet megváltoztatni.

*Szavazókörök.* A választókerületeket szavazókörökre kell felosztani. A szavazóköröket úgy kell megalakítani, hogy a székesfővárosban, továbbá azokban a törvényhatósági jogú városokban, amelyeknek területén egyéni választókerületet nem kell alakítani, valamint a budapestkörnyéki választókerület területén lévő megyei városokban *ezernél*, a többi városokban, valamint a nagy- és kisközségekben pedig *hatszáznál* több választó lehetőleg ne legyen egy-egy szavazókörben.

Rendszerint minden község egy szavazókört alkot. Azt, hogy a városokban és azokban a községekben, ahol a választók száma a hatszázat jelentékenyen meghaladja, hány szavazókört kell alakítani, a belügyminiszter állapítja meg.<sup>3</sup>

A megállapított számú szavazókörök beosztása és a beosztás esetleges megváltoztatása a községi előljáróság, illetőleg a polgármester feladata. Határozatukat a város vagy község ötven választópolgára

lasztókerület területének és székhelyének megállapítása tárgyában 521/1938. B. M. sz. rend. — A többi választókerület megalakítására és a lajstromos kerületekben választandó képviselők számára vonatkozó rendeletet a belügyminiszter legkésőbb az 1938. XIX. tc. kihirdetésekor együtt volt országgyűlés tartamának lejártá előtt 60 nappal köteles kibocsátani. (222. §. i.)

<sup>3</sup> Lásd. 45.059/1938. és 54.858/1938. B. M. sz. rend.



megfeleltetheti a központi választmányhoz. További jogorvoslat nincs. A szavazókörök beosztását csak különösen fontos okból lehet megváltoztatni.

*Alapvető rendelkezések.* Egyéni választókerületben a megválasztáshoz viszonylagos többség,<sup>4</sup> azonban a leadott érvényes szavazatoknak legalább 40 %-a szükséges. Lajstromos kerületekben az eredmény megállapítása az arányos képviseleti rendszer szerint történik. Lajstromos választásnál egyidejűleg pótképviselőket is kell választani.

A szavazás minden választásnál *titkos és kötelező*.

Az országgyűlési képviselői megbízatás időtartama az országgyűlés összeülésétől számított *öt év*.

## 2. Központi választmány.

A választások előkészítésével járó tennivalók elvégzésére *minden törvényhatóságban központi választmányt* kell alakítani. Azokban a lajstromos kerületekben, ahol a vármegye és a székhelyül szolgáló törvényhatósági jogú város együtt alkotnak egy választókerületet, a vármegye központi választmánya jár el. A központi választmány a hatóságokkal, hivatalokkal és magánosokkal közvetlenül érintkezik.

A központi választmány elnöke a törvényhatóság első tisztviselője. Tagjait a törvényhatósági bizottság három évre választja. A tagok választásával

<sup>4</sup> Eddig a szavazatok általános többsége volt szükséges.

egyidejűleg ugyanannyi póttagot is kell választani. A központi választmány jegyzőjét, aki egyúttal előadója is a választmánynak, a törvényhatóság első tisztviselője rendeli ki a törvényhatóság fogalmazási karbeli tisztviselői közül. A jegyző ebben a minőségében nem tagja a központi választmánynak.

A központi választmány tagjává (póttagjává) azt lehet megválasztani, akinek az illető törvényhatóságban választójoga van, ha nem forog fenn ránézve olyan kizáró ok, amely miatt törvényhatósági bizottsági tag nem lehetne.

Az új választói törvény mellőzi az 1925 : XXVI. tc. 17. §-ának azt a rendelkezését, hogy a választás a központi választmányba *az arányos képviseleti rendszer* szerint történjék. Ehelyett *kisebbségi képviseletet* biztosít a következőképpen: abban az esetben, ha a megválasztott rendes tagokon, illetőleg póttagokon felül vannak olyanok, akikre a leadott érvényes szavazatoknak legalább egynegyed része esett, közülök még további kettőt, négyet, illetőleg hatot kell a központi választmány rendes, illetőleg póttagjául kijelenteni a szerint, amint a választmánynak a lakosság számához mértén megállapított taglétszáma 16, 24, illetőleg 32.

A központi választmány tagjainak (póttagjainak) választása ellen a választást követő naptól számított 15 nap alatt panasznak van helye a közigazgatási bírósághoz. A panasz joga a tiszti főügyészt is megilleti. A központi választmánynak az a tagja, akinek

választását panasszal támadták meg, tagsági jogait mindaddig gyakorolja, amíg megválasztását a közigazgatási bíróság meg nem semmisítette. Az egész választás megsemmisítése esetén, ha a régi választmány megbízatása már lejárt, az új választás megtartásáig a halaszthatatlan tennivalókat a központi választmány elnöke végzi.

A központi választmány tagjai működésük megkezdése előtt az elnök kezébe esküt tesznek. A választmány ülései nyilvánosak. Érvényes határozat hozatalára az elnökön kívül legalább négy tagnak jelenléte szükséges. A választmány viszonylagos szótöbbséggel határoz. A szavazatok egyenlő megoszlása esetében az elnök dönt, aki különben nem szavaz.

Aki két egymásután következő ülésen nem jelent meg, és elmaradását minden alkalommal kellően nem igazolta, elveszti tagságát és a legközelebbi választásnál nem választható meg újra. Az elmaradás igazolása kérdésében a központi választmány határoz.

A központi választmánynak olyan határozatai, amelyek ellen a közigazgatási bírósághoz panasznak helye nincs, 15 nap alatt a törvényszerűség szempontjából a belügyminiszterhez fellebbezhetők. A belügyminiszter azokban az ügyekben, amelyekben a közigazgatási bírósághoz panasznak helye nincs, a jogszabályba ütköző határozatot akár hivatalból, akár fellebbezés alapján a fellebbezési határidő lejártá



előtt is megsemmisítheti és ha szükséges, új határozat hozatalát rendeli el. Ha azonban a központi választmány valamely határidő vagy határnap kitűzésében a jogszabályokat helytelenül alkalmazta és az idő rövidsége az új határozat hozatalát kizárja: a belügy-miniszter a határidő vagy határnap kitűzése kérdésében érdemileg intézkedik.

---

## II. RÉSZ.

# AZ ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÓK ÉS AZOK NÉVJEGYZÉKE.

### 3. Választójogosultság. (Aktív választójog.)

Az 1938 : XIX. tc. a választójogosultságot eltérő feltételekhez köti a lajstromos és az egyéni választókerületekben. Hogy ez a megkülönböztetés mennyire ingatag alapon nyugszik, az is mutatja, hogy a kormány eredeti törvényjavaslata a lajstromos kerületekben tervezte a szűkebb (törvényhatósági) választójogot (203—204. §§), — s az egyéni kerületekben a tágabb (országgyűlési) választójogot (20—21. §§.). A kétféle választójog csak később, a parlamenti tárgyalások során cserélt helyet.

*Lajstromos választókerületben országgyűlési képviselőválasztójoga van annak a férfinak, aki életének 26. évét betöltötte, tíz év óta magyar állampolgár és hat év óta ugyanabban a községben lakik vagy van lakása, ha az elemi iskola hatodik osztályát, vagy más tanintézetnek ezzel tanértékre egyenlő osztályát sikeresen elvégezte.*

*Annak, aki az 1912. évet megelőző időben szüle-*

*tett* és a törvényes kellékeknek egyébként megfelel, — nem hat, hanem már négy elemi osztály sikeres elvégzése alapján van választójoga.

Annak, aki *írni-olvasni tud* és a törvényes kellékeknek egyébként megfelel, az elemi iskola negyedik osztályának elvégzése nélkül is van választójoga, ha *családfenntartó* és

az 1914—18. évi világháborúban vitézségi érmet szerzett, vagy altiszti (tisztesi) rendfokozatot ért el, vagy hadírokkant, vagy a Károly csapatkereszt igazolt tulajdonosa (tűzharcos); vagy

önálló iparos, vagy kereskedő; vagy

földmíves, aki a saját vagy felesége földbirtokán gazdálkodik, ha a földbirtok kataszteri tiszta jövedelme legalább 40 aranykorona; vagy

földmíves, aki a saját vagy feleségével közös földbirtokán gazdálkodik, ha a földbirtok területe legalább két kat. hold és a földmívesnek, illetőleg feleségének háza is van; vagy

földmíves, aki a saját vagy feleségével közös földbirtokán gazdálkodik, ha a földbirtok területe legalább két kat. hold. és a földmívesnek még legalább két kat. hold föld haszonbérlete is van; vagy

földmíves, aki mint haszonbérelő, legalább hat év óta gazdálkodik olyan földbirtokon, amelynek kataszteri tiszta jövedelme legalább 100 aranykorona, vagy amelynek területe legalább tíz kat. hold; vagy

mint gazdasági cseléd legalább négy év óta van ugyanannál a munkaadónál vagy ugyanabban a gazdaságban alkalmazva, vagy mint mezőgazdasági



szerződéses munkás a névjegyzék elkészítésének évét megelőzően legalább négy éven át ugyanannál a munkaadónál vagy ugyanabban a gazdaságban volt alkalmazva.

— Családfenntartó az, aki vele együtt élő házastársának, vagy felmenő vagy lemenő ágbeli hozzátartozójának, vagy testvéreinek eltartásáról gondoskodik. —

Annak a férfinak, aki egyetemen vagy más főiskolán tudori vagy képesítő oklevelet szerzett, életkorára tekintet nélkül van választójoga, ha az állampolgárságra és az egyhelybenlakásra megállapított kellékeknek megfelel.

*Lajstromos választókerületben* országgyűlési képviselőválasztójoga van annak a *nőnek*, aki életének 30. évét betöltötte, tíz év óta magyar állampolgár és hat év óta ugyanabban a községben lakik vagy van lakása, ha:

1. az elemi népiskola hatodik osztályát vagy más tanintézetnek ezzel tanértékre egyenrangú osztályát sikeresen elvégezte és

a) saját vagyonának jövedelméből vagy saját keresetéből tartja el magát, vagy

b) olyan férfinak felesége vagy özvegye, aki a férfiakra vonatkozóan imént felsorolt választójogi kellékeknek megfelel, illetőleg megfelelt;

2. írni-olvasni tud, legalább három élő, vagy háborúban hősi halált halt törvényes gyermek anyja és olyan férfinak a felesége, vagy özvegye, aki a fér-

fiakra vonatkozólag imént felsorolt választójogi kellékeknek megfelel, illetőleg megfelelt.

A saját keresetből eltartás kellékének megfelel az is, aki háztartásban vagy gazdaságban végzett munka ellenében, mint családtag, eltartásban részesül.

A feleség választójogát nem érinti az, ha férjének, mint a fegyveres erő tagjának a választójoggal *összeférhetetlen közszolgálat*a miatt nincs választójoga (26. §.), vagy férje a választójogból ki van zárva (27., 28. §.).

Az a nő, aki három élő vagy háborúban hősi halált halt törvényes gyermek anyjaként a választójogot megszerezte, annak továbbra is birtokában marad, tekintet nélkül életben lévő gyermekeinek számára.

Annak a nőnek, *aki középiskolát* vagy ezzel egy tekintet alá eső középfokú iskolát végzett, élete 26. évének betöltésétől, — annak a nőnek, aki egyetemen vagy más főiskolán tudori vagy képesítő oklevelet szerzett, életkorára való tekintet nélkül van választójoga, ha a magyar állampolgárságra és az egyhelybenlakásra megállapított kellékeknek megfelel.

*Egyéni választókerületben* országgyűlési képviselőválasztójoga van annak a *férfinak*, aki életének 30. évét betöltötte, tíz év óta magyar állampolgár, *állandó foglalkozása van, családfenntartó*, és hat év óta ugyanabban a községben lakik, vagy van lakása, ha az elemi népiskola hatodik osztályát vagy

más tanintézetnek ezzel tanértékre egyenrangú osztályát sikeresen elvégezte.

Annak, aki az 1912. évet megelőző időben született és a törvényes kellékeknek egyébként megfelel, nem hat, hanem már négy elemi osztály sikeres elvégzése alapján van választójoga.

Annak, aki írni-olvasni tud és a törvényes kellékeknek egyébként megfelel, az elemi népiskola negyedik osztályának elvégzése nélkül is van választójoga, ha

az 1914—18. évi világháborúban vitézségi érmet szerzett, vagy altiszti (tisztesi) rendfokozatot ért el, vagy hadirokkant, vagy a Károly-csapatkereszt igazolt tulajdonosa (tűzharcos); vagy

önálló iparos vagy kereskedő, ha legalább *két év óta bárhol, bármilyen állami egyenes adót fizet*; vagy

földmíves, aki a saját vagy felesége földbirtokán gazdálkodik, ha a földbirtok kataszteri tiszta jövedelme legalább *60 aranykorona*; vagy

földmíves, aki saját vagy feleségével közös birtokán gazdálkodik, ha a földbirtok területe legalább *öt kat. hold* és a földmívesnek illetőleg feleségének háza is van; vagy

földmíves, aki saját vagy feleségével közös birtokán gazdálkodik, ha a földbirtok területe legalább *öt kat. hold* és a földmívesnek még legalább *öt kat. hold* haszonbérlete is van; vagy

földmíves, aki mint haszonbérelő, legalább *hat év óta* gazdálkodik olyan földbirtokon, amelynek *kat. tiszta jövedelme* legalább *száz aranykorona*; vagy



mint gazdasági cseléd hat év óta van ugyanannál a munkaadónál vagy ugyanabban a gazdaságban alkalmazva, vagy mint mezőgazdasági szerződéses munkás a névjegyzék elkészítésének évét megelőzően legalább hat éven át ugyanannál a munkaadónál vagy ugyanabban a gazdaságban volt alkalmazva.

Az *állandó foglalkozás* kellékének megfelelő az is, aki:

nyugdíjat, vagy öregségi vagy rokkantsági járadékot kap; vagy

vagyonának jövedelméből tartja fenn magát.

Annak a férfinak, aki középiskolát, vagy ezzel egy tekintet alá eső középfokú iskolát végzett, *élete 26. évének* betöltésétől kezdve van választójoga, ha az állampolgárságra, az *állandó foglalkozásra* és az egyhelybenlakásra megállapított kellékeknek megfelelő.

A *nők választójoga egyéni választókerületben* csak annyiban szűkebb a lajstromos kerületi választójoguknál, amennyiben a középiskolát végzett és 26. életévét betöltött nőnek a magyar állampolgárságra és az egyhelyben lakásra megállapított kellékeken kívül azt is ki kell mutatni, hogy

állandó foglalkozása van, vagy az állandó foglalkozás kellékének a fentiek értelmében megfelelő; vagy

olyan férfinak felesége vagy özvegye, aki az egyéni választókerületre megállapított választójogi kellékeknek megfelelő, illetőleg megfelelt.

*A tízéves állampolgárság.* A választójogosultság szempontjából a tízéves magyar állampolgárság kellékét vélelmezni kell annál, aki Csonkama gyarország területén született, úgyszintén annál is, aki Magyarországnak elszakított területén született, ha a trianoni békeparancs életbeléptét közvetlenül megelőzően négy éven át Csonkama gyarország területén lakott. Ez a vélelem nem irányadó annál, akinél kétség forog fenn abban a tekintetben, hogy a magyar állampolgárságot leszármazás útján megszerezte. Visszahonosított személyeknél a korábbi állampolgárság időtartamát szintén számításba kell venni.

A választójog többi kellékeinek megléte esetén azonnal van választójoga annak, akit királyi oklevél honosított.

*A hatévi egyhelybenlakás.* A választójoghoz megkívánt hatévi egyhelybenlakás kellékének megfelel az is, aki az utolsó hat évben lakóhelyét csak egy ízben változtatta, ha megelőzőleg hat évig ugyanegy községben lakott.

Bármily rövid ideig tartó helybenlakás elegendő annál, aki:

az országgyűlés tagja, vagy az állam vagy bármely törvényhatóság, község, közintézet, közalap, közalapítvány, nyilvános tanintézet, állami, törvényhatósági vagy községi közüzem állandó alkalmazottja vagy nyugdíjasa; vagy

bevett vagy törvényesen elismert vallásfelekezetnek hivatalos alkalmazásban lévő lelkésze; vagy

nyugállományú honvéd, határőr, csendőr vagy folyamőr hadidíjas; vagy

a középiskolának vagy ezzel tanértékre nézve egyenrangú más polgári vagy katonai tanintézetnek legmagasabb osztályát sikeresen elvégezte és állandó lakása vagy foglalkozása van.

A hatévi egyhelybenlakás kellékének hiánya miatt nem lehet kizárni a választójogból azt a nőt, akinek vele közös háztartásban élő férjét az előbbieken felsorolt kedvezmények valamelyike megilleti.

Annál, aki az államfőtől vagy a magyar kormánytól eredő kinevezés vagy megbízás alapján az ország területén kívül teljesít szolgálatot, a választójoghoz nem kívántatik, hogy az ország területén lakóhelye legyen, ha megelőzőleg valamely itt fekvő községben lakott, vagy ha ilyen községben illetősége van.

*Iskolai végzettség.* A választójog szempontjából megkívánt iskolai végzettség igazolására vonatkozó szabályokat a vallás és közoktatásügyi miniszter rendelettel állapítja meg.<sup>5</sup>

Az elemi népiskola hatodik, illetőleg negyedik osztályának elvégzését nem kell igazolnia annak, aki ennél magasabb iskolai végzettséget igazol és vélelmezni kell annál, akinek állásából (foglalkozásából) nyilvánvaló, hogy a megkívánt elemi iskolai végzettséggel egyenlő értékű képzettséggel rendelkezik, úgyszintén annál a nőnél is, aki olyan férfinak a fele-

<sup>5</sup> 63.000/1938. V. K. M. sz. rend.



sége vagy özvegye, aki egyetemen vagy más főiskolán tudori vagy képesítő oklevelet szerzett.

*A választójoggal össze nem férő közszolgálat.*  
Habár a törvényben megszabott kellékeknek megfelelő, nincs választójoga annak:

aki a m. kir. honvédség, határőrség, csendőrség vagy folyamőrség tényleges állományának tagja;

aki a m. kir. rendőrség legénységének tagja.

*A választójogból ki van zárva:*

aki gondnokság alatt áll, valamint akinek kiskorúsága meg van hosszabbítva;

aki elmebeteg, még ha nem is áll gondnokság alatt;

aki csőd- vagy kényszeregyezségi eljárás alatt áll;

aki közjótékonyságból vagy közsegélyből él, illetőleg abból élt és attól a naptól, amelyen ilyen ellátása megszűnt, egy év még nem telt el;

az az atya, akinek atyai hatalmát a hatóság jogerősen megszüntette, úgyszintén az az anya, akit a hatóság érdemtelenség okából a természetes és törvényes gyámi tisztától elmozdított, az alatt az idő alatt, míg gyermeke másnak gyámsága alatt áll, de legalább két évig;

aki vagy akinek vele közös háztartásban élő házastársa üzleténél vagy foglalkozásánál fogva erkölcsrendészeti ellenőrzés alatt áll;

akit büntett miatt akár a polgári, akár a katonai bíróság jogerősen elítélt; a kizárás időtartama a büntetés kiállításától számított 15 év, ha az elítélés nye-

reségvágyból elkövetett büntett miatt történt vagy ha a bíróság az elítéltet szigorított dologházra vagy legalább kétévi szabadságvesztésbüntetésre ítélte; 10 év, ha az utóbbi esetben a kiszabott büntetés két évnél rövidebb ideig tartó szabadságvesztésbüntetés;

akit nyereségvágyból elkövetett vétség, vagy a törvényben tüzetesen körülírt állam vagy társadalom elleni vétségek miatt jogerősen elítéltek, a szabadságvesztésbüntetés kiállításától 5 évig;

akit nyereségvágyból elkövetett vétség, vagy a gyakorlatának felfüggesztésére jogerősen elítéltek, az ítéletben meghatározott idő alatt;

akit fegyelmi uton jogerősen elítéltek, mert törvénysértése a választás meghiusítását okozta, vagy érvénytelenségének megállapítását vonhatja maga után, — a fegyelmi ítélet jogerőre emelkedésétől számított 5 évig;

akinek választójogát a közigazgatási bíróság felfüggesztette, az ítéletben megállapított idő alatt;

akire nézve bíróság vagy más hatóság — törvényes hatáskörében — megállapította, hogy háború idején az ellenséghez pártolt és azt kémkedéssel, fegyveres szolgálattal vagy másnemű szolgáltatással támogatta, vagy önként ellenséges területre távozott,<sup>6</sup> vagy hogy háború idejében az ellenséggel együttérzését akár sajtó útján, akár szóval, iratban,

<sup>6</sup> Egészen értelmetlen a törvény szövegének a megszorító mondata: „különösen, ha ezt a vagyonelkobzás ki-  
mondásával állapították meg”.

képes ábrázolatban vagy egyébként felismerhetően kifejezésre juttatta.

*A büntetés végrehajtása tekintetében gyakorolt kegyelem csak abban az esetben terjed ki a választói jogosultságból kizáró okra, ha a kegyelmi elhatározás azt kifejezetten elrendeli.*

Minden elsőfokú bíróság és más hatóság köteles azt a határozatot, amely a törvényben felsorolt kizáró okok valamelyikét megállapítja, jogerőre emelkedése után azonnal az érdekelt személy lakóhelye szerint illetékes törvényhatóság központi választmányának megküldeni, amely azt szavazóközösségenként nyilvántartásba foglaltatja.

#### 4. A választók névjegyzéke.

Azokról, akiknek választójoguk van, a központi választmány névjegyzéket készít.<sup>7</sup>

A választók névjegyzékébe csak azt lehet felvenni, akinél a névjegyzékkészítési munkálatok megkezdésének időpontjában megvannak a választójogosultsághoz megkívánt kellékek és aki ellen nem forog fenn kizáró ok. De az életkor kellékének megfelelő az is, aki a megkívánt életkort a névjegyzék készítésének évében eléri.

Azt, akire nézve valamely kizáró ok forog fenn, fel kell venni a névjegyzékbe, ha közokirattal íga-

<sup>7</sup> Az összeíró küldöttségeket az új törvény mellőzi. Ezzel véglegessé tette az 1932 : III. és az 1936 : XXXIII. tc. idevágó rendelkezéseit.



zolja, hogy a kizáró ok a névjegyzék készítésének évében megszűnik. A névjegyzékbe való felvételt valamely kizáró ok miatt csak abban az esetben lehet mellőzni, ha a kizáró ok alapjául szolgáló körülmény az illetékes hatóság értesítésével, vagy eredeti vagy hivatalos másolatban kiállított határozatával, vagy valamely hivatalosan vezetett nyilvántartás adataival igazolva van.

A választójogosultságot lehetőleg okirattal kell igazolni, ennek hiányában azonban más alkalmas bizonyításnak is helye van. Méltánylást érdemlő esetben hivatalból is lehet intézkedni egyes bizonyító adatoknak beszerzése iránt.

Az írni-olvasni tudást csak akkor kell igazolni, ha erre nézve kétség merült fel. Az igazolás a községi előljáróság, illetőleg a polgármester által meghívott elemi iskolai tanító jelenlétében a községi hatóság, illetőleg a polgármester előtt történik és az elemi népiskola hatodik osztályában használatban lévő olvasókönyvből kijelölt nyomtatott szövegnek az elolvasásából áll.

Minden választójogosultat csak egy névjegyzékbe szabad felvenni, mégpedig annak a szavazókörnek a névjegyzékébe, amelynek területén a választónak a névjegyzék készítésekor rendes lakóhelye van.

*A névjegyzék új összeállítása.* A választók névjegyzékét azokban az években, amelyeknek száma

eggyel vagy hattal végződik,<sup>8</sup> teljesen újra kell összeállítani, a közbeeső években pedig évenként, a legutolsó érvényes névjegyzék alapulvételével, kiigazítás útján kell elkészíteni.

A választók névjegyzékének új összeállítása a lakosság vallomásszolgáltatása alapján történik. Vallomásszolgáltatásra köteles minden 21. életévét betöltött férfi és nő. A vallomást a fél állandó lakóhelyén, a január elsején fennállott állapotnak megfelelően, hivatalos egyéni számlálólapon kell szolgáltatni.

Városokban a polgármester a számlálólapokat legkésőbb január 5-ig kikézbessíteti a vallomásszolgáltatásra kötelezetteknek. Városokban a számlálólapot legkésőbb január 15-ig a fél sajátkezűleg tölti ki. A számlálólap a magyar nyelven kívül más olyan hazai nyelven is kitölthető, amelyet az illető helyen tömegesen használnak. A kitöltött számlálólapokat január 15—31 között a polgármester által kiküldött hatósági közegek\* lakásról lakásra járva szedik össze, azok adatait a helyszínen felülvizsgálják, az adatok valóságáról a bizonyító okiratok megtekintése alapján meggyőződést szereznek.<sup>9</sup>

Nagy- és kisközségekben a számlálólapokat ja-

<sup>8</sup> Az első összeállítás után legközelebb 1946-ban. (L: 223. §. 7. bekezdés.)

\* 63.100/1938. VKM. sz. rend. a tanítóknak a választói névjegyzék összeállításánál leendő igénybevétele tárgyában.

<sup>9</sup> 45.405/1938. B. M. a lakosság vallomásszolgáltatásánál közreműködő hatósági közegek díjazásának megállapításáról.

nuár 1—31 között a községi előljáróság által kiküldött hatósági közegek házról házra járva töltik ki és a számlálólapot a vallomásszolgáltatásra kötelezett féllel aláíratják. Azokban az években, amikor a törvény értelmében általános népszámlálást kell tartani, a választójogosultak számlálólapjait a népszámlálásra vonatkozó adatszolgáltatással egyidejűleg kell kitölteni, illetőleg a kiküldött hatósági közegeknek beszolgáltatni.<sup>10</sup>

A községi előljáróság, illetőleg a polgármester köteles a lakosságot a névjegyzék összeállításával kapcsolatos tudnivalókról legkésőbb január hó 5-ig hirdetmény útján tájékoztatni. Ennek a hirdetménynek tartalmaznia kell azt a figyelmeztetést, hogy a névjegyzék készítése ugyan hivatalból történik, azonban választójogosultságának igazolása végett — február hó 15-ig — bárki személyesen megjelenhetik a községi előljáróság, illetőleg a polgármester előtt. Azt, aki személyesen megjelent, a jelentkezés sorrendjében meg kell hallgatni.

A számlálólapok adatait a polgármester, illetőleg a községi előljáróság gondosan átvizsgálja és az esetleg mutatkozó hiányokat az érdekelt fél megidézése útján pótolja. Ezt a munkálatot a községi előljáróság, illetőleg a polgármester legkésőbb február 15. napján megkezdeni köteles. Azt, akinek írni-olvasni tudására nézve kétség merült fel, azzal a fi-

<sup>10</sup> Így rendelkezik már az 1930 : XLV. tc. is. (200,000/1930. B. M. sz. rend.)



gyelmeztetéssel kell megidézni, hogy amennyiben igazolatlanul elmarad, olyannak fogják tekinteni, mint aki írni-olvasni nem tud.

*A névjegyzék tervezete.* A községi előljáróság, illetőleg a polgármester a választójogosultság kérdésében legkésőbb április hó 10-ig dönteni köteles. *A községi előljáróság, illetőleg a polgármester azokról, akiknek választójogosultságát megállapította, négy példányban névjegyzéktervezetet állít össze.*

A névjegyzéktervezet egyik példányát április 15-től 30-ig a községházán (városházán), a székesfővárosban ezenfelül az egy-egy közigazgatási kerületbe tartozó választókra nézve a kerületi előljáró hivatali helyiségében naponként reggeli 8 órától déli 12 óráig közszemlére kell kitenni. Ez alatt az idő alatt a névjegyzéktervezetet a községi előljáróság tagjának, illetőleg a polgármester által kijelölt tisztviselőnek jelenlétében — vasárnap is — mindenki megtekintheti és köznapokon délután 2 órától 6 óráig lemásolhatja. A közszemléretételről a lakosságot legkésőbb április 15-ig hirdetmény útján tájékoztatni kell.

Városokban április hó 15-től 30-ig a névjegyzéktervezetnek az egyes házakra vonatkozó részeit egy-egy példányban az illető házban is ki kell függeszteni. Városokban a polgármester a névjegyzéktervezet egy példányát — legkésőbb április 15-ig — megküldi az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalnak, annak megállapítása végett, hogy a névjegyzéktervezetbe felvett személyek valamelyikére nem forog-e

fenn kizáró ok.<sup>11</sup> Az országos bűnügyi nyilvántartó hivatal köteles a névjegyzéktervezetet, megállapításának eredményével együtt, legkésőbb május 15.-ig az illetékes központi választmányhoz közvetlenül megküldeni.

*Felszólalások és észrevételek.* A névjegyzéktervezet ellen, a közszemléretétel ideje alatt, felszólalással lehet élni a központi választmányhoz. A névjegyzéktervezetbe történt jogosulatlan felvétel miatt bármelyik választó, a kihagyás miatt azonban csak maga az érdekelt szólalhat fel. A felszólalást élőszóval vagy írásban a községi előljáróságnál, illetőleg a polgármesternél, Budapesten a kerületi előljárónál lehet előterjeszteni, de meg kell indokolni. A felszólalásban előadottak igazolására alkalmas okirati bizonyítékokat be kell mutatni.

Annak, aki felszólalást akar előterjeszteni, minden hatóság, közhivatal, közhivatalnok, lelkész, nyilvános jellegű intézmény, egyesület és alapítvány köteles haladéktalanul rendelkezésre bocsátani mindazokat az adatokat, amelyek a felszólalásban felhozottak bizonyításához szükségesek. A felszólalásokat benyújtásuktól kezdve május 10-ig közszemlére kell

<sup>11</sup> Az országgyűlési képviselőválasztók 1939. évi névjegyzékének összeállításával kapcsolatban a városok polgármesterei által az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal részére megküldendő külön lapokról a 46.970/1938. B. M. sz. rend. — Az 1938. évben összeállítandó névjegyzéktervezet, külön lapok és névjegyzék leírásáért járó munkadíjak megállapítása tárgyában 53.109/1938. B. M. sz. rend.

kitenni. A felszólalásokra az érdekeltek a közszemléretétel ideje alatt írásban észrevételt nyújthatnak be.

A községi előljáróság, illetőleg a polgármester a névjegyzéktervezetet, az előterjesztett felszólalásokat és észrevételeket, — az ezekre vonatkozó megjegyzései és esetleges javaslatai kíséretében — legkésőbb május 15-ig beterjeszti a központi választmányhoz.

A központi választmány a felterjesztett névjegyzéktervezeteket az országos bűnügyi nyilvántartó hivataltól kapott vagy egyébként tudomására jutott adatok alapján felülvizsgálat alá veszi és egyidejűleg elbírálja az előterjesztett felszólalásokat és észrevételeket. Mindezt legkésőbb július 31-ig be kell fejezni. A központi választmánynak a felszólalások és észrevételek tárgyában, valamint a névjegyzéktervezetek felülvizsgálata során hozott határozatait indokolni kell. A határozatokat az érdekeltekkel írásban kell közölni.

Azokról, akik a névjegyzéktervezetbe felvéve nem voltak, azonban választójogosultságukat a központi választmány megállapította, jegyzéket kell készíteni s ezt augusztus hó 5-től 20-ig közszemlére kell kitenni.

*Panaszjog.* A központi választmány határozatai ellen az érdekeltek a kézbesítést követő naptól számított 15 nap alatt írásban panasszal fordulhatnak a közigazgatási bírósághoz. A panaszban új okirati bizonyítékok is felhozhatók; időközben történt válto-



zásokra azonban a panasz nem alapítható. Minden panasz csak egy személyre vonatkozhatik. A központi választmány az összes panaszokat együttesen legkésőbb augusztus hó 31-ig felterjeszti a közigazgatási bírósághoz.

A központi választmánynak a választójogosultságot érintő határozatai ellen benyújtott panasz felett a közigazgatási bíróság az általános közigazgatási osztályból alakított háromtagú tanácsban határoz. A tanács tagjai közül legalább egynek bírói képesítése legyen. Az ügyek elintézése nyilvános előadással és rendszerint az iratok alapján, a felek meghallgatása nélkül történik. Ha azonban a bíróság az ügy tisztázása érdekében szükségesnek tartja, szóbeli és közvetlen tárgyalás tartását rendelheti el. A közigazgatási bíróság köteles a panaszokat december elsejéig érdemlegesen elintézni és az ügyiratokat a központi választmányhoz visszaküldeni. Ha panaszt senki sem nyújtott be, vagy ha a közigazgatási bíróság minden panaszt érdemlegesen elintézett, a központi választmány minden választót sorzámmal ellátva, elkészíti a névjegyzéket.

*A névjegyzék kiigazítása.* Azokban az években, amelyekben a választók névjegyzékét kiigazítás útján kell elkészíteni, a névjegyzékbe hivatalból kell felvenni mindazokat, akik — a választójogosultság egyéb kellékeinek birtokában — a kiigazítás évében elérik a választójogosultsághoz megkívánt életkort. Azokat, akiknek a névjegyzékbe felvételre bármely más jogcímen nyílt meg a joguk, január 1-től január

31-ig előszóval vagy írásban előterjeszthető kéré-  
sükre kell a névjegyzékbe felvenni, ha választójogo-  
sultságukat igazolják.

A községi előjáróság, illetőleg a polgármester  
legkésőbb február hó 15. napjától kezdődőleg meg-  
vizsgálja a kiigazítás évére érvényes névjegyzéket és  
az abba felvettek közül kihagyja azt, aki meghalt,  
vagy elköltözött, vagy tévesen volt a névjegyzékbe  
felvéve, vagy választójogát elvesztette, vagy akire  
nézve valamely kizáró ok következett be.

A községi előjáróság, illetőleg a polgármester  
köteles külön-külön jegyzéket készíteni azokról, akik-  
nek választójogosultságát újonnan állapította meg  
(*újonnan felvettek jegyzéke*), továbbá azokról, aki-  
ket a kiigazítás évére érvényes névjegyzékből kiha-  
gyott (*kihagyottak jegyzéke*). Azokat, akik a kiigazí-  
tás évére érvényes névjegyzékből kihagyattak, — a  
kihagyás okának megjelölésével — külön is értesí-  
teni kell.

*A kész névjegyzék.* A fenti szabályok szerint  
elkészített névjegyzék az elkészítés (új összeállítás,  
kiigazítás) évét közvetlenül követő naptári évre ér-  
vényes.\* Ugyanannál a képviselőválasztásnál, ide-  
értve a pótválasztást is, az egész választás alatt azt  
a névjegyzéket kell használni, amelynek alapján a  
választás megkezdődött, habár az az év, amelyre a  
névjegyzék érvényes volt, közben le is járt.

\* Az új törvény alapján készített első névjegyzékek az  
elkészítés évére és az azt követő naptári évre érvényesek.  
(223. §. 6.)

A névjegyzék egy példányát a belügyminiszterhez kell felterjeszteni, két példányt a törvényhatóság levéltárában kell elhelyezni, egy példány megfelelő részét az érdekelt városoknak és községeknek, Budapesten az illetékes kerületi előljáróknak kell megküldeni. A névjegyzék egy példányát el kell helyezni annál a kir. közjegyzőnél, akinek működési köre a választókerület székhelyére kiterjed.

A választójogosultsággal kapcsolatos összes kivonatokat, bizonyítványokat és egyéb okiratokat bélyegmentesen és díjtalanul kell kiállítani. A névjegyzékre vonatkozó beadványok bélyegmentesek.

A névjegyzéknek az érdekelt városok és községek részére megküldött példányát bárki megtekintheti. A névjegyzékről vagy annak egy részéről kívánatra a községi előljáróság, városokban a polgármester, Budapesten a kerületi előljáró — az írásdíj előzetes lefizetése ellenében — másolatot adni köteles.

A névjegyzéknek a törvényhatóság levéltárában őrzött példányairól teljes vagy részleges másolatot, az írásdíj előzetes lefizetése mellett, bárki kaphat. A kérelmet a központi választmány elnökénél írásban kell benyújtani. A másolatot a kérvény beiktatásától számított nyolc nap alatt elismervény mellett kell kiadni. Ha a központi választmány elnöke a másolat kiadását megtagadja vagy késlelteti, a fél az ellen előterjesztéssel fordulhat a közigazgatási bíróság elnökéhez.

A kir. közjegyző a névjegyzéknek őrzetére bí-



zott példányáról bárkinek köteles hitelesített teljes vagy részleges másolatot kiszolgáltatni, továbbá tanúsítványt adni arról, hogy valakinek a neve a névjegyzékben előfordul, vagy nem fordul elő. A kir. közjegyző a másolatokért és a tanúsítványokért a szabályszerű díjakat számíthatja fel.

A lajstromos és az egyéni választókerületekben választójogosultakról külön-külön névjegyzéket kell készíteni. Fenti rendelkezések mind a két névjegyzékre egyaránt vonatkoznak.

A lajstromos választókerületben választójogosultakról készített névjegyzéket „A” jelzéssel, az egyéni választókerületben választójogosultakról készített névjegyzéket „B” jelzéssel kell ellátni. A mindkét névjegyzékbe felvett választójogosultakra vonatkozólag az „A” jelzésű névjegyzékben külön rovatban fel kell tüntetni azt a sorszámot, amely alatt a választójogosult a „B” jelzésű névjegyzékben fel van véve.

---

### III. RÉSZ.

## A VÁLASZTÁS.

#### 5. Választhatóság.

Országgyűlési képviselővé, illetőleg pótképviselővé megválasztani csak azt lehet, akinek országgyűlési képviselőválasztójoga van<sup>12</sup> és életének 30. évét betöltötte, ha:

1. az országgyűlésnek, bármelyik törvényhatósági bizottságnak vagy községi képviselőtestületnek tagja vagy azoknak a választást megelőző 10 éven belül tagja volt; vagy

2. élethivatásszerű állandó foglalkozása van.

Az *élethivatásszerű állandó foglalkozás* kellékének az felel meg, akinek a választást megelőzően már legalább öt év óta, ha pedig egyetemen vagy más főiskolán tudori vagy képesítő oklevelet szerzett, legalább egy év óta olyan foglalkozása van, amely után állami egyenes adót kell fizetni.

<sup>12</sup> A minisztérium eredeti törvényjavaslata a szigorúbb (törvényhatósági) választójogot kívánta meg a választhatósághoz. (51. §.) A felsőház ezt módosította, s úgy a lajstromos, mint az egyéni kerületekben előírt választójogot elfogadja a választhatóság alapjául. A képviselőház a felsőház módosításához hozzájárult.

Az élethivatásszerű állandó foglalkozás kellékének megfelel az is, aki:

a) nyugdíjat vagy öregségi vagy rokkantsági járadékot kap; vagy

b) vagyonának jövedelméből tartja fenn magát; vagy

c) valamely egyházi rendnek vagy egyházi testületnek élethivatásszerűen tagja; vagy

d) olyan férfinak a felesége, akinek a fentiek értelmében élethivatásszerű állandó foglalkozása van.

Aki ezeknek a kellékeknek megfelel, megválasztható akkor is, ha a választók névjegyzékébe nincs is felvéve.

Nem választható országgyűlési képviselővé, illetőleg pótképviselővé:

1. a belügyminiszteri okirattal honosított állampolgár, ha az állampolgári eskü letétele napjától 10 év még nem telt el;

2. akinek végrehajtási úton behajtható együttesen kezelt *közdóhátraléka* a választás kitűzésének időpontjában eléri vagy meghaladja a választást megelőző két évben esedékessé vált tartozását;

3. akinek országgyűlési képviselői megbízatása azért szűnt meg, mert az összeférhetetlenségi ítélőbizottság olyan tényt állapított meg róla, amelyből kétségtelen, hogy a magyar hazához vagy a magyar nemzethez tartozó köteles hűség ellen vétett, vagy az állam törvényeinek megváltoztatására más módon, mint törvényes eszközökkel törekedett, vagy



országgyűlési képviselői működésében a képviselőházon kívül álló tényezőtől utasítást fogadott el, vagy magát ilyen tényező rendelkezéseinek vetette alá. (167. §.);<sup>13</sup>

4. aki az ú. n. tanácsköztársaság forradalmi kormányzótanácsának tagja (népbiztos) vagy helyettese, forradalmi törvényszék elnöke, tagja vagy vádbiztosa, vagy politikai megbízott volt;

5. akit büntett miatt akár a polgári, akár a katonai bíróság jogerősen elítélt;

6. akit olyan vétség miatt ítétek el jogerősen, amely vétség az aktív választójognál is kizáró okként szerepel (28. §. 1. bek. 2.), vagy akit 1926 november 15<sup>14</sup> után rágalalmazás vétsége miatt öt éven belül legalább kétizben ítétek el jogerősen, ha az elítélés alapjául szolgált rágalmozó cselekményt a) sajtó útján vagy egyébként nyilvánosan követték el, b) ha törvény által alkotott testület, bizottsága vagy tagja, hatóság, közhivatalnok, törvényesen bevett vagy elismert vallásfelekezet lelkésze a sértett és a sértés hivatásuk gyakorlására vonatkozik, c) ha a cselekményt aljas indokból követték el (1914 : XLI. tc. 3. §.) — az említett bármelyik vétség miatt jogerősen kiszabott büntetés kiállításától számított tíz év alatt;

<sup>13</sup> Az 1925 : XXVI. tc. 180. §-a szerint ez a kizáró ok csak öt évi időtartamra volt megállapítva, az új törvény szerint egyszersmindenkorra.

<sup>14</sup> Az 1925 : XXVI. (a képviselőválasztásról) és az 1926 : XXII. (a felsőházról) törvénycikkek életbelépésének napja.

7. aki közbenjárási összeférhetetlenség (1901 : XXIV. tc. 25. §. 2. bek.) miatt, vagy a megbízólevél bemutatásának elmulasztása miatt a választás időpontjában nem választható képviselővé (156. §.);

8. akit jogszabályban megállapított fegyelmi hatósága jogerősen hivatalvesztésre, illetőleg a szolgálatból elbocsátásra, állásától, foglalkozásától vagy hivatásától elmozdításra ítelt.

A büntetés végrehajtása tekintetében gyakorolt kegyelem hatálya csak abban az esetben terjed ki a választhatóságból kizáró okra, ha azt a kegyelmi elhatározás kifejezetten elrendeli.

Nem választható országgyűlési képviselővé, illetőleg pótképviselővé az sem:

1. aki a választás napjának kitűzése és a választás közé eső időben főispán, főpolgármester, kormánybiztos, alispán, kir. pénzügyigazgató, budapesti kir. adófelügyelő, főszolgabíró, szolgabíró, gazdasági felügyelő, a m. kir. rendőrség vezető tisztviselője, törvényhatósági jogú vagy megyei város polgármestere volt, abban a választókerületben, amelyre hatásköre, illetőleg működési köre egészen vagy részben kiterjedt;

2. aki ugyanebben az időben kir. járásbírósnál vagy kir. törvényszéknél, mint ítéldbíró vagy a törvényszék mellett működő kir. ügyészségnél, mint ennek tagja volt alkalmazva, abban a választókerületben, mely egészen vagy részben az illető járásbírósnak vagy törvényszék területén fekszik, továbbá az a bíró, aki a választást megelőző egy éven belül

a választókerület területén folyamatban volt földbirtokrendezési ügyben kiküldött bíróként működött, valamint az az ügyvéd vagy más meghatalmazott, aki a választást megelőző egy éven belül a választókerület területén folyamatban volt földbirtokrendezési vagy telepítési ügyben az érdekeltek képviselétével volt megbízva;

3. a választási bizottság vagy szavazatszedő küldöttség elnöke, illetőleg helyettes elnöke abban a választókerületben, amelyben a választásnál vagy a szavazatszedésnél közreműködik.

Az ügyvédekre vagy más meghatalmazottakra vonatkozó fenti rendelkezés nem alkalmazható arra, aki mint országgyűlési képviselő a földigénylőket saját kerületében ellenszolgáltatás nélkül képviselte.

Ha a főispán illetőleg a főpolgármester, vagy a fentiekben említett tisztviselő képviselőjelöltként való fellépése céljából a választói törvény rendelkezéseire hivatkozással állásáról lemond s lemondását az annak elfogadására hivatott hatóságnak írásban bejelenti, lemondását e tény alapján — fegyelmi és vagyoni felelősségének fenntartása mellett — elfogadottnak kell tekinteni.

Az 1. pontban felsorolt személyeket ugyanazon hatósági területen, amelyen képviselővé jelöltettek, az előbbi állásukra két éven belül nem lehet ki nevezni, illetőleg megválasztani.



## 6. A választás előkészítése.

I. *A választás kitűzése.* A választások napját minden választásra — az országgyűlés összehívása után — a belügyminiszter tűzi ki. A választások idejét úgy kell megállapítani, hogy a választásokat kitűző belügyminiszteri rendelet közzétételének napjától a legkorábbi időpontra kitűzött választás napjáig legalább húsznap, a legkésőbbi időpontra kitűzött választás napjától pedig az országgyűlés megnyitásáig legalább tíz napi időköz maradjon.

Ugyanannak a választókerületnek a területén a lajstromos kerületi és az egyéni kerületi választást ugyanarra a napra kell kitűzni, éspedig lehetőleg vasárnapra vagy ünnepnapra vagy olyan napra, amelyre a törvény munkaszünetet rendel. Ha a belügyminiszter a választást nem ilyen napra tűzi ki, a választás napjára a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni.

II. A választással járó tennivalókat a választókerületenként alakuló *választási bizottság* végzi. A választási bizottságokat a választást kitűző belügyminiszteri rendelet közzétételének napjától számított négy nap alatt meg kell alakítani.

A választási bizottság elnökből, helyettes elnökből, választási biztosból, négy tagból és négy póttagból áll. Elnökét és az elnök helyettesét a központi választmány választja a választókerület választói közül.

Választókerületenként egy választási biztost és

ennek egy helyettesét a kerület székhelye szerint illetékes kir. ítélőtábla teljes ülése a tábla területén működő bírák sorából jelöli ki. Ha a választási biztos az ajánlottak valamelyikével olyan fokú rokonságban vagy sógorságban van, amely őt a polgári perrendtartásról szóló törvényben (1911: I. tc. 59. §.) megállapított összeférhetetlenségi viszonyba hozza, tennivalóit helyettese látja el.

A választási bizottság négy tagját és négy pótagját — a központi választmány elnökének meghallgatása után — a választási biztos hívja meg.

A választási bizottságnak elnöke, helyettes elnöke, tagja vagy pótagja csak az lehet, aki magyarul beszél és ír és fel van véve abba a névjegyzékbe, melynek alapján az illető választókerületben a választás történik. Működésük megkezdése előtt esküt tesznek. A választási biztosnak nem kell külön esküt tenni, mert az ő bírói esküje ezt feleslegessé teszi.

A választási bizottság jegyzőjét a választókerület székhelye szerint illetékes főszolgabíró, illetőleg polgármester, a vármegyék területén alakított lajstromos kerületekben pedig az alispán küldi ki az alája rendelt közigazgatási tisztviselők sorából. A választási bizottság a hatáskörébe utalt tennivalókat ülésben intézi. Ha valamelyik tag a megjelenésben akadályozva van, az elnök pótagot köteles helyette az ülésre meghívni. A választási biztost csak olyan ülésre kell meghívni, amelyen reá a törvény külön feladatot ró.

A választási bizottság határozatait viszonylagos



szavazattöbbséggel hozza. Határozathozatalhoz az elnökön kívül legalább két tag jelenléte szükséges. A szavazatok egyenlő megoszlása esetén az elnök dönt, aki különben nem szavaz. Ha a választási bizottság tagjai az ülésen nem jelentek meg határozatképes számban, a halaszthatatlanul sürgős tennivalókat a választási bizottság helyett az elnök teszi meg. A választási bizottság elnökét és tagjait, valamint a választási biztost, ha nem laknak működésük helyén, tényleges működésük ideje alatt napidíj és utazási költség illeti meg.

Ha a választási bizottság elnökének és a választási biztosnak véleménye nem egyezik, a választási biztos állásfoglalása az irányadó, a választási bizottság elnökének eltérő véleményét pedig jegyzőkönyvbe kell foglalni. Ha a törvény a döntést a választási bizottság hatáskörébe utalja, de a választási biztos véleménye a bizottság döntésétől eltér, ezt az eltérő véleményt jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A képviselőjelölt a választási eljárás során elkövetett bármely szabálytalanság miatt — az eljárás tartama alatt — panaszt tehet a választási biztosnál. A panaszt írásban, két példányban kell előterjeszteni. A választási biztos a panaszbeadvány egyik példányát intézkedés végett haladéktalanul megküldi a panasz tárgya szerint intézkedésre hivatott hatóságnak, a második példányt pedig a választási jegyzőkönyvhöz csatolja. A hatóságok a választási biztostól kapott panaszok tárgyában soron kívül kötelesek eljárni.





III. A szavazás vezetésére minden szavazókör részére *szavazatszedő küldöttséget* kell alakítani. A szavazatszedő küldöttségeket a főszolgabíró, illetőleg a polgármester meghallgatása mellett, a választási bizottság alakítja meg. Lajstromos és egyéni kerületi együttes választás céljára is minden szavazókörben csak egy szavazatszedő küldöttséget kell alakítani; a megalakítást a lajstromos választókerület választási bizottsága végzi.

A szavazatszedő küldöttség elnökből, helyettes elnökből, egy vagy két jegyzőből és ugyanannyi helyettes jegyzőből áll. Két jegyzőt és két helyettes jegyzőt a lajstromos és egyéni kerületi együttes választásnál kell alkalmazni. Működésük megkezdése előtt valamennyien esküt tesznek.

A szavazatszedő küldöttség elnöke, jegyzője és helyettes jegyzője a választókerületnek olyan választója lehet, aki magyarul beszél és ír, ha pedig az illető szavazókörben tömegesen volnának magyarul nem tudók, ezek nyelvét is érti. A községi (kör-) jegyző hivatali működése területén a megbízatást fegyelmi felelősség terhe mellett köteles elfogadni. A szavazatszedő küldöttség elnökét, helyettes elnökét, jegyzőjét és helyettes jegyzőjét, ha nem laknak működésük helyén, tényleges működésük ideje alatt napidíj és utazási költség illeti meg.

IV. A *szavazóhelyiségek*. A szavazás céljára szolgáló helyiséget a választási bizottság jelöli ki, de ezt a szavazatszedő küldöttség elnökére is bízhatja. Lajstromos és egyéni kerületi együttes

választásnál a választási bizottságnak ezt a feladatkörét a lajstromos választókerület választási bizottsága látja el.

Középületeket, alkalmas más nyilvános helyiségeket, továbbá *használatban nem álló magánépületeket*, ha azokat a választási bizottság vagy a szavazatszedő küldöttségi elnök kijelöli, szavazóhelyiségül át kell engedni. A nem közcélú szolgáló épületek vagy helyiségek átengedéséért térítés jár.

V. A *karhatalom*. A választási bizottság elnöke a választási eljárást megelőzőleg — az illetékes rendőrhatalóság és a szavazatszedő küldöttségi elnökök meghallgatása után — gondoskodik arról, hogy rendelkezésre álljon az esetleg szükséges karhatalom és ezt az illetékes rendőrhatalósággal egyetértve az egyes szavazóköri körökbe beosztja.

A szavazatszedő küldöttség elnöke a csend és a rend fenntartása, valamint a szavazási helyiségekkel való szabad közlekedés biztosítása érdekében — a rendőrhatalóság meghallgatásával — a szavazóköri egész területére előzetesen is intézkedik és intézkedéseit alkalmas módon köztudomásra juttatja.

A választókerület székhelyén a választási bizottság elnöke gondoskodik a csend és a rend fenntartásáról; e végből ő rendelkezik a közbiztonsági közegekkel és kirendelt fegyveres erővel a választási székhely egész területén. Ilyen helyeken a szavazatszedő küldöttségi elnök csak a szavazóhelyiségben és ennek közvetlen környékén gondoskodik a csend és a rend fenntartásáról és a közbiztonsági kö-

zegekkel, valamint a kirendelt fegyveres erővel csak e határok között és csupán a választási bizottság elnökének rögtön teendő jelentés mellett rendelkezhetnek.

A választókerület székhelyén kívül a csend és a rend fenntartásáról a szavazókör egész területén a szavazatszedő küldöttség elnöke gondoskodik; evégből ő rendelkezik a közbiztonsági közegekkel és a kirendelt fegyveres erővel. Azt, hogy ugyanabban a községben vagy városban működő több szavazatszedő küldöttség közül melyiknek az elnöke lesz hivatva a csend és a rend fenntartásáról a község, illetőleg a város egész területén gondoskodni, a választási bizottság elnöke állapítja meg.

A csend és a rend fenntartására hivatott közbiztonsági közegekkel és a kirendelt fegyveres erővel való rendelkezésben az erre illetékes elnököt — és pedig kizárólag az elnök által esetről-esetre adott felhatalmazás alapján — csak a helyettes elnök, vagy az illetékes rendőrhatóság helyettesítheti. A választási bizottság elnöke és a szavazatszedő küldöttségi elnök ellen, valamint a közbiztonsági közegek és a kirendelt fegyveres erő felett rendelkezésre hivatott tisztviselő ellen, ha a közbiztonsági közegeket vagy a kirendelt fegyveres erőt más célból, mint a csend és a rend fenntartása érdekében veszi igénybe, továbbá ha a közbiztonsági közegek vagy a fegyveres erő feletti rendelkezési jogát másra, mint az illetékes hatósági közegre ruházza, — az esetleges büntető-



jogi következményektől függetlenül — fegyelmi eljárásnak van helye.

A karhatalomnak a választási eljárás folyamán szükségessé vált kiegészítése, úgyszintén az illető választókerületben rendelkezésre álló karhatalom beosztásának megváltoztatása iránt a választókerület egész területére nézve a választási bizottság elnöke intézkedik.

Lajstromos és egyéni kerületi együttes választásnál a karhatalom feletti rendelkezés szempontjából a választási bizottság elnökére ruházott jogkör az egyéni választókerületekben is a lajstromos választókerület választási bizottságának elnökét illeti meg.

A szavazás színhelyén fegyverrel csak azok jelenhetnek meg, akik azt hivatali vagy szolgálati állásuknál fogva viselik.

VI. *A választási hirdetmény és a választók személyazonossági igazolványa.* A választási bizottság magyar nyelven és a választókerületben tömegesen használt más nyelveken is hirdetményt tesz közzé, amelyben tudatja a választással kapcsolatos tudnivalókat. A hirdetményt legalább tíz nappal a választás napja előtt a választókerület minden községében (szavazókörében) — a hatósági hirdetések közzétételére szolgáló helyeken — ki kell függeszteni, ezenfelül a szokásos módon is közhírré kell tenni.

A központi választmány köteles a választási bizottság elnökének a választókerület választóinak teljes névjegyzékét, a szavazatszedő küldöttségi elnök-

nek pedig a szavazókör választóinak névjegyzékét hiteles alakban, kellő időben rendelkezésre bocsátani.

A községi előljáróság (városban a polgármester, Budapesten a kerületi előljáróság) köteles a választást kitűző belügyminiszteri rendeletnek közzététele után nyolc nap alatt a választók névjegyzékébe felvett minden választónak olyan igazolványt kézbesíteni, mely a választókerület megjelölését, a választói névjegyzék megfelelő sorszámát, a választó nevét, polgári állását vagy foglalkozását és lakóhelyét tünteti fel. Azoknak a választóknak is csak egy igazolványt kell kiadni, akik úgy a lajstromos, mint az egyéni választókerület névjegyzékébe fel vannak véve. Az ilyen igazolványon mind a két választói névjegyzék sorszámát fel kell tüntetni.

A választó a községi előljáróságnál (városban a polgármesternél, Budapesten a kerületi előljárónál) igazolványát — személyazonosságának igazolása mellett — maga is átveheti. Azokat az igazolványokat, amelyek nem voltak kézbesíthetők, a választási eljárás megkezdése előtt legalább negyvennyolc órával a szavazatszedő küldöttségek elnökeihez jegyzék mellett el kell küldeni. Ezt a jegyzéket a pártok bizalmi egyénei megtekinthetik.

Az igazolvány a személyazonosság igazolásának megkönnyítésére szolgál; hiánya tehát sem a szavazóhelyiségben való megjelenésnek, sem a szavazásnak nem lehet akadálya.

VII. *Párt-megbízottak, bizalmi egyének és külön megbízottak.* Azok a választók, akik az ajánlást át-



nyújtották, az ajánlás átnyújtásától a választás megkezdéséig a párt részére a kerület választói közül a választási bizottság mellé egy-egy *megbízottat*, minden szavazatszedő küldöttség mellé pedig két vagy három *bizalmi egyént* nevezhetnek meg. A megbízottak és a bizalmi egyének a választás törvényszerűségét ellenőrzik és e feladatuk keretében az elnök engedélyével röviden felszólalhatnak, a szavazás befejezésével pedig észrevételeiknek a jegyzőkönyvhöz csatolását kívánhatják. E kívánság teljesítése nem tagadható meg.

Ha a bizalmi egyén nem annak a szavazókörnek névjegyzékébe felvett választó, amelyben a szavazás történik, közokirattal kell igazolni, hogy a választókerületnek érvényes névjegyzékébe fel van véve.

A bizalmi egyének — a választók és a szavazatszedő küldöttség között fenntartandó összeköttetés céljából, a szavazatszedő küldöttségi elnök által minden jelölt pártja részére egyenlően megállapítandó számban és egyenlő jogokkal — *külön megbízottakat (összekötőket)* alkalmazhatnak. Ha valamelyik párt bizalmi egyénei e jogokkal élni nem kívánnak, ez a körülmény nem akadályozza meg azt, hogy a többi pártok külön megbízottakat alkalmazhassanak.

A megbízottak, a bizalmi egyének és a külön megbízottak kötelesek a választási bizottság, illetőleg a szavazatszedő küldöttség elnökének a rend fenntartása érdekében adott utasításait szigorúan megtartani, ellenkező esetben megbízatásukat az elnök megvonhatja.



## 7. A választás tisztaságának és zavartalanságának biztosítása.

I. A képviselőjelöltnek — lajstromos kerületben minden jelöltnek — a saját személyére vonatkozólag *tájékoztató nyilatkozatot* kell kiállítania. E nyilatkozatban — a belügyminiszter által megállapított minta szerint — a képviselőjelölt születési évére, vallására, családi állapotára, iskolai végzettségére, foglalkozására, választás vagy kinevezés alapján be-töltendő köztiszttségére, illetőleg közmegebízására és arra vonatkozó ténybeli adatokat kell feltüntetni, hogy volt-e büntetve olyan büntett, vétség, illetőleg fegyelmi vétség miatt, melyet a törvény az aktív és passzív választójog szempontjából kizáró oknak minősít, — és ha igen, milyen büntetéssel. A tájékoztató nyilatkozatban röviden ismertetni kell a jelöltnek, illetőleg pártjának politikai célkitűzéseit. A tájékoztató nyilatkozatokat az ajánlási íveknek hitelesítés végett bemutatásával egyidejűleg át kell adni az ajánlási ívek hitelesítésére hivatott hatóságnak. A tájékoztató nyilatkozatokat — a hatósági hirdetések közzétételére szolgáló helyen — közszemlére kell kitenni.

II. A *korteskedés szabályozása és megszorítása*. A képviselőjelölt — lajstromos választókerületben az ajánlásban első helyen felvett jelölt — a *választókerületben állandó lakóhellyel nem bíró* azoknak a

személyeknek (korteseknek)<sup>15</sup> a nevét, akiknek tevékenységét pártgyűlés rendezése, ezen közreműködés, képviselőjelölt körutazásában részvétel tekintetében, vagy a választással kapcsolatban egyébként igénybe kívánja venni, városokban a rendőrkapitányság vezetőjének, — Budapesten a m. kir. rendőrség főkapitányának — községekben a járás főszolgabírájának előzetesen írásban bejelenteni köteles. Bejelenteni csak azt lehet, aki az országgyűlési képviselőválasztóknak a választás évére érvényes névjegyzékébe valamelyik választókerületben fel van véve. A bejelentést a képviselőjelölt bármikor írásban visszavonhatja. A képviselőjelölt érdekében az előbb meghatározott tevékenységet a választókerületben állandó lakóhellyel nem bíró személy csak abban az esetben végezheti, ha őt a képviselőjelölt szabályszerűen bejelentette.

Állami, törvényhatósági vagy megyei városi tisztviselő, továbbá községi (kör-) jegyző (segédjegyző) nem vehet részt saját hivatali működése területén választási pártgyűlés rendezésében, nem lehet ilyen pártgyűlésnek elnöke vagy jegyzője, nem fogadhat el ilyen pártgyűléstől megbízást, nem vehet részt képviselőjelölt körutazásában, végül nem gyűjtheti össze és nem vezetheti a választókat az ajánlások hitelesítéséhez vagy a szavazás helyére.

### III. *Pártgyűlést a választást kitűző belügyminisz-*

<sup>15</sup> A törvény nem használja a *kortes* szót, de semmi ok nincs ennek a közhasználatban lévő szónak kerülésére. Remélnünk kell, hogy az alkotmányos élet tisztultabb légkörében a *kortes* szó kellemetlen mellékíze megszűnik.

teri rendelet közzétételének napjától kezdve csak abban az esetben szabad tartani, ha azt Budapesten a m. kir. rendőrség főkapitányánál, más városban vagy olyan községben, melyre a m. kir. rendőrség működése kiterjed, a rendőrkapitányság vezetőjénél, egyéb helyeken pedig a járás főszolgabírájánál négy helyben lakó választó a pártgyűlés helyének, időpontjának és a pártgyűlésen felszólalóknak pontos megjelölésével legalább 48 órával előbb bejelenti.

A rendőrhatóság a szabályszerűen bejelentett pártgyűlés megtartását nem tilthatja meg; ha azonban a közbiztonság vagy a közegészség érdeke megkívánja, a pártgyűlés megtartását — indokolt határozattal — attól teheti függővé, hogy a bejelentők a pártgyűlés megtartására más helyet vagy más időpontot jelöljenek meg. Ha a rendőrhatóság a bejelentéstől számított 36 óra alatt nem nyilatkozik, a pártgyűlést meg szabad tartani. A választás napját megelőző hetedik naptól kezdve nem szabad pártgyűlést tartani (*néma hét*).<sup>16</sup>

<sup>16</sup> Ez új rendelkezés. Az 1925:XXVI. tc. ugyanis nem adott alapot a néma hét elrendelésére. A kormánynak nem volt joga ahhoz, hogy a gyülekezési jognak a választótörvényben megállapított szabályait kormányrendelettel — annál kevésbé ki nem hirdetett bizalmas rendelettel — szűkebb határok közé szorítsa. A közigazgatási bíróság konkrét esetben (1935. november 5-én 7370/1935. K. sz.) ki is mondta, hogy „jogszabályellenes volt a hatóság eljárása azért is, mert határozataiban egyúttal azt az álláspontját közölte folyamódókkal, hogy a választási eljárás utolsó hetében pártgyűléseket egyáltalában nem engedélyez. A hatóság rendelkezésé-



A pártgyűlésen csak a képviselőjelölt, a szabályszerűen bejelentett nem helybeli kortes, felsőházi tag, a kormány tagja vagy olyan magyar állampolgár szólalhat fel, aki abban a törvényhatóságban, amelynek területén a pártgyűlést tartják, fel van véve a választók névjegyzékébe, vagy aki a választást közvetlenül megelőző tíz éven belül országgyűlési képviselő volt. Ahol a vármegye és a megyei székhelyül szolgáló törvényhatósági jogú város együtt alkot egy lajstromos választókerületet, ott a pártgyűlésen felszólalhat az is, aki a választók névjegyzékébe a választókerületet alkotó bármelyik törvényhatóság területén fel van véve.

A rendőrhatalóság, ha ennek szükségét látja, gondoskodik arról, hogy a pártgyűlésen elhangzott felszólalásokról, illetve kijelentésekről hites gyorsírói feljegyzések készíttessenek. A gyorsírók alkalmazásának költségét az államkincstár viseli.

A választást kitűző belügyminiszteri rendelet közzétételének napjától a választási eljárás befejezéséig tilos a választókerületben a választás céljára zászlót kitűzni vagy egyébként nyilvánosan használni, úgyszintén választási felvonulást vagy — pártgyűlés

nek nem csak nincsen törvényes alapja, de egyenesen törvényes rendelkezésbe ütközik. A választás utolsó hetében sem tilthatók el tehát a választópolgárok pártgyűlés tartásától, csak indokolt esetben; de ilyen esetben is joguk van a pártgyűlés megtartására más helyet és időpontot megjelölni." A néma hetet az 1938 : XIX. tc. 70. §. 3. bek. törvényesítette.

kivételével — egyéb pártösszejövetelt tartani. E tilalom az egyes pártok helyi szerveinek, valamint a képviselőjelölteknek a párthelyiségben való összejövetelére nem vonatkozik. A választásban résztvevő pártok minden szavazókörben egy-egy *zárt párt-helyiséget* tarthatnak; ezeket a párthelyiségeket a rendőrhatóságnál előzetesen be kell jelenteni.

IV. A választással kapcsolatban az egyes pártok vagy magánszemélyek a választást kitűző belügyminiszteri rendelet közzétételének napjától a választási eljárás befejezéséig, a pártgyűlések közhírrétételen kívül, semmiféle más tárgyú *falragaszt (plakátot)*, illetőleg hirdetést (pl. hangszóró útján vagy fényjelekkel) nem tehetnek közzé. Pártgyűlésekre vonatkozó falragasz és hirdetés a gyűlés helyén, idején, a párt, a szónokok és a jelöltek személyének megjelölésén és pártállásán kívül semmi más szöveget és semmiféle ábrát nem tartalmazhat. A választással kapcsolatban csakis olyan röpiratot és röpcédulát szabad terjeszteni, amely vagy pártgyűlés közhírrétételére, vagy a szavazási eljárásra vonatkozik. A szavazási eljárást ismertető röpiratok és röpcédulák csakis a legszükségesebb tárgyilagosságot tudnivalókat tartalmazhatják.

A választást kitűző belügyminiszteri rendelet közzétételének napjától a választási eljárás befejezéséig tilos a választóknak bármely ellátásban való részesítése. Nem esik e tilalom alá a képviselőjelölt családjához és háztartásához tartozók ellátása, valamint a rokoni és társadalmi érintkezés keretein belül

szokásos olyan vendéglátás, amelynek körülményeiből nyilvánvaló, hogy az azzal nyújtott előny nem irányul a választók befolyásolására.

A választás napját megelőző nap délutánjának 6 órájától kezdve a választási eljárás befejezéséig a választókerületben szeszes itálnak árusítása, kiosztása vagy közvetlen fogyasztás céljából egyéb módon való forgalombahozatala tilos.

## 8. Képviselőjelölés.

I. A választást képviselőjelölés előzi meg. Olyan pártprogrammal vagy olyan politikai célkitűzéssel, amely a nemzeti állam és a társadalom törvényes rendjének felforgatására vagy megsemmisítésére irányul, országgyűlési képviselőül senki sem jelölhető.

Lajstromos választókerületben kétszer annyi jelöltet kell ajánlani, mint ahány képviselőt a kerületben választani kell. Az ajánlási íveken a jelöltek sorrendjét az ajánlók állapítják meg. Az egy ajánlásban megnevezett jelöltek egy lajstromot alkotnak.

Érvényesen ajánlani csak azt lehet, aki a jelölés elfogadására való készségét kir. közjegyző vagy a községi előjáróság (polgármester) által hitelesített írásbeli nyilatkozatban kijelenti. Azok, akik a jelölés idejében külföldön tartózkodnak, ezt a nyilatkozatot a külképviseleti hatóság által hitelesíttetik.

Ugyanaz a személy ugyanannál a választásnál nem fogadhatja el a jelölést: a) háromnál több egyéni választókerületben; b) háromnál több lajstromos vá-



lasztókerületben; c) ugyanabban a lajstromos választókerületben több lajstromon.

II. Az ajánlási ívek hitelesítése előtt *biztosítékot*<sup>17</sup> kell letenni. A biztosítékot bármely ajánlott vagy a választókerület bármely választója is letetheti.

A biztosíték összege egyéni választókerületben 2000 pengő, két képviselőt választó lajstromos kerületben 3000 P, a kettőnél több képviselőt választó lajstromos kerületben pedig minden további képviselői hely után további 500—500 P, legfeljebb azonban 5000 P. A biztosíték sem magánjogi követelés, sem köztartozás fejében végrehajtás alá nem vonható.

Az ajánlásra a belügyminiszter által rendelkezésre bocsátott vagy magánúton előállított ajánlási íveket lehet használni. A belügyminiszter által rendelkezésre bocsátott ajánlási íveket Budapesten a

<sup>17</sup> Az 1925 : XXVI. tc.-ben szabályozott ajánlási rendszer rengeteg visszaélésre adott alkalmat, ezért az 1937 : VIII. tc. új ajánlási rendszert írt elő az egyéni választókerületekben, s ezt azonnal életbe is léptette. (1937. május 25-én) Ebben a törvényben először jelentkezik nálunk a képviselőjelölésnél a biztosíték. — Az 1937 : VIII. tc. rendelkezései több változtatással kerültek bele az 1938 : XIX. tc.-be Az ajánlók száma az 1937 : VIII. tc. szerint jóval kisebb volt (100 választó). Az 1937 : VIII. tc.-nek azt az egyébként se nagyon indokolható rendelkezését, hogy „az ajánlás érvényesnek elfogadott 100 aláíróját úgy kell tekinteni, mint akik az ajánlott jelöltre leszavaztak” (6. §.), a titkosságra felépített új választói törvény nem vehette át.

belügyminisztériumban, egyéb helyeken a kir. járásbíróságnál is át lehet venni.

Az ajánlási íveket Budapesten a kerületi előjárónál, máshol pedig a kir. járásbíróságnál hitelesítés végett be kell mutatni és egyidejűleg igazolni kell a biztosíték letételét is. Csak olyan ajánlási ívet lehet hitelesíteni, amelyen még egyetlen aláíró aláírása sincs. A hitelesítési záradékban fel kell tüntetni, hogy az ajánlási ív bemutatója igazolta a biztosíték letételét, bemutatta a jelöltnek a jelölés elfogadására irányuló nyilatkozatát és hogy a hitelesítő hatóságnak átadta a jelölt személyére vonatkozó tájékoztató nyilatkozatot.

III. *Az ajánlók száma.* Ajánlásra csak a választókerület országgyűlési képviselőválasztói névjegyzékébe felvett választóknak van joguk. Érvényes ajánláshoz egyéni választókerületben legalább 500, lajstromos választókerületben pedig legalább 1500 választó sajátkezű aláírása szükséges.

Ha az ajánlás országos pártnak a jelöltjére, illetőleg lajstromára vonatkozik, az ajánlás érvényességéhez egyéni választókerületben 150, lajstromos választókerületben pedig egy-egy képviselő után 150—150, összesen azonban legfeljebb 750 választó aláírása is elegendő akkor, ha a párt a képviselőtetre jogosult központi szerv útján az ajánláshoz kir. közjegyző által hitelesített írásbeli nyilatkozatban előzetesen hozzájárult. Az ajánlók legalább felerészének olyan választónak kell lennie, aki életének 30. évét már betöltötte.

Az ajánlás érvényességéhez megkívánt számú aláírásnak legfeljebb egynegyed részéig lehet elfogadni olyan ajánlóknak az aláírását, akik ugyanannak a községnek választói névjegyzékébe vannak felvéve. Az olyan választókerületben, ahol négynél kevesebb község van, az érvényes ajánláshoz megkívánt számú aláírásnak felerészéig lehet elfogadni olyan ajánlók aláírását, akik ugyanannak a községnek választói névjegyzékébe vannak felvéve. Az önálló városi választókerületekben az ajánlás érvényességéhez megkívánt számú aláírás legfeljebb egynegyed részéig lehet érvényesnek elfogadni olyan ajánlók aláírását, akik ugyanannak a szavazókörnek a névjegyzékébe vannak felvéve.<sup>18</sup>

Az ajánlók száma a törvényben megkívánt számot ennek a számnak legfeljebb 50 %-ával haladhatja meg. Az ajánlásnak tartalmaznia kell az ajánlók családi és utónevét, polgári állását (foglalkozását), lakását, születési évét, a szavazókör megjelölését és a választói névjegyzék sorszámát. Az ajánlás továbbá csak akkor érvényes, ha az ajánlók aláírását kir. közjegyző vagy kir. járásbíró, vagy választási biztos, illetőleg ennek helyettese, vagy a köz-

<sup>18</sup> E rendelkezés célja az, hogy olyan helyi jelöltek, akiknek csupán saját községükben van talajuk, és népszerűségük a község határán nem terjed túl, ne ronthassák a komolyan számításba jövő jelöltek esélyeit és a szavazatok szétforgácsolódásával ne veszélyeztethessék a választás eredményének reális kialakulást. (Miniszteri indokolás a 75. §. 6. bekezdéséhez.)



ségi előljáróság, városokban a polgármester, illetőleg az általa megbízott tisztviselő hitelesítette. A hitelesítés a kir. közjegyző előtt illetékmentes, a kir. járásbíróság, a választási biztos és a községi előljáróság (polgármester) előtt díj- és illetékmentes.

A választási biztos vagy helyettese hitelesítésre csak olyan választókerületben jogosult, amelynek területén sem kir. járásbíróságnak, sem kir. közjegyzőnek székhelye nincs. Az ilyen választókerület székhelyén a választási biztos vagy helyettese köteles az aláírások hitelesítése végett legalább három nappal az ajánlások benyújtásának időpontja előtt szükség esetében többször is megjelenni; megjelenésének helyét és időpontját legalább három nappal előbb a helyben szokásos módon közhírré kell tenni. A választási biztos az így közzétett időtartam alatt a megjelölt helyiségben köteles tartózkodni.

IV. *Országos pártnak*<sup>18a</sup> azt a pártot kell tekinteni, amely országos szervezkedését a belügyminiszternél a választások kitűzése előtt legalább három hónappal bejelentette és igazolta, hogy:

<sup>18a</sup> Az 1938 :XIX. t.-c. hatálybalépése után első ízben tartandó országgyűlési képviselőválasztások alkalmával országos pártnak kell tekinteni azt a pártot is, amelynek országgyűlési képviselői taglétszáma — az országgyűlés megbízatása lejártának, illetőleg felosztatásának időpontjában — eléri az összes országgyűlési képviselők számának 25%-át, feltéve, hogy országos szervezkedését a párt a belügyminiszternél az országgyűlés megbízatásának lejártá, illetőleg felosztatása előtt bejelentette. (226. §. 2.)

a) a pártnak a bejelentés időpontjában együtt-lévő országgyűlésen legalább négy olyan országgyűlési képviselő tagja van, akiket ennek a pártnak tagjaiként választottak meg, vagy akik a bejelentés időpontját megelőzően legalább hat hónapon át ennek a pártnak a tagjai voltak; vagy

b) legalább huszezer olyan tagja van, akik bármelyik lajstromos vagy egyéni választókerület választói névjegyzékébe a bejelentés időpontjában fel vannak véve.

A bejelentésnek tartalmaznia kell a párt pontos nevét és a képviselőtére jogosult központi szerv tagjainak nevét, valamint a párt célkitűzéseinek részletes ismertetését is. A bejelentést a a) pont esetében a párthoz tartozó legalább négy országgyűlési képviselőnek, a b) pont esetében pedig a választók névjegyzékébe felvett legalább négy választónak kell sajátkezűleg aláírnia. Az aláírásokat kir. közjegyzővel kell hitelesíttetni.

A bejelentéshez csatolni kell az a) pont esetében a képviselőház elnökének írásbeli nyilatkozatát arról, hogy a párt a törvényben kikötött kelléknek megfelel; a b) pont esetében pedig az ott megjelölt számú választóknak írásbeli nyilatkozatát arról, hogy a bejelentett pártnak tagjai. A választók aláírását és a választójogosultságukat igazoló választói névjegyzékkivonatokat hitelesíttetni kell.

A belügyminiszter a bejelentések tárgyában legkésőbb 15 napon belül határozni és határozatát a bejelentőknek haladéktalanul megküldeni köteles.



A bejelentés tudomásulvételét megtagadó határozatot meg kell indokolni. E határozat ellen a bejelentők 15 nap alatt panasszal fordulhatnak a közigazgatási bírósághoz, mely a panasz felett soronkívül, legkésőbb azonban 15 nap alatt dönteni köteles. A belügyminiszter az általa tudomásul vett bejelentésekről, úgyszintén azokról a bejelentésekről, amelyekre nézve a közigazgatási bíróság megállapította, hogy a törvényben előírt követelményeknek megfelelnek, a képviselőház elnökét és a központi választmányokat értesíti.

Az országos pártként nyilvántartott párt ezt a jellegét elveszti akkor, ha a képviselőválasztások alkalmával a párt tagjaiként legalább négy országgyűlési képviselőt nem választottak meg. A párt országos jellegének megszűnése tárgyában a belügyminiszter dönt. Határozata ellen a párt a képviselőtére jogosult központi szerv útján panasszal élhet a közigazgatási bírósághoz. Az a párt, amelynek országos jellegét nyilvántartásba vették — az előbb említett esettől eltekintve — ezt a jellegét továbbra is megtartja és a későbbi országgyűléseken újabb bejelentésre nem köteles.

Minden választó csak egy ajánlásban vehet részt, kivéve, ha az általa aláírt ajánlás — vagy azért, mert a jelölt visszalépett, vagy azért, mert az ajánlást a választási biztos visszautasította — hatálytalanná vált. Az aláírás hitelesítése előtt a hitelesítő az aláíró figyelmébe köteles arra, hogy több ajánlási ív aláírása büntetés alá esik. Az ajánló az



ajánlási nyilatkozatot aláírásának hitelesítése után nem vonhatja vissza.

**V. Az ajánlás átnyújtása.** Az ajánlást a választás napját megelőző nyolcadik napon kell a választási biztosnak átnyújtani, aki ezen a napon délelőtt 9 órától délután 1 óráig a választási bizottság hivatalos helyiségében köteles tartózkodni. A választási biztos sem korábban, sem később nem vehet át ajánlást.

Az ajánlást két olyan ajánlónak kell személyesen átnyújtani, akiket a választási biztos személyesen ismer, vagy akik személyazonosságukat előtte igazolják. Az ajánláshoz csatolni kell a jelölt elfogadó nyilatkozatát. A választási biztos az ajánlás átvételére rendelt helyiségből, az ajánlás átnyújtóit kivéve, mindenkit kitilthat.

A választási biztos nem vehet át olyan ajánlást, amelyen a hitelesített aláírók száma a megengedett számot meghaladja. Az ilyen ajánlást azonban az ajánlás átnyújtói a fölös számú aláírások törlése után — a fentebb megállapított idő alatt — újból benyújthatják. A választási biztos az ajánlás átvételéről a benyújtóknak elismervényt ad.

Az ajánlás elfogadása vagy visszautasítása felett a választási biztos dönt. Döntését köteles legkésőbb a benyújtást követő második napon déli 12 óráig írásban közölni a benyújtók bármelyikével. A választási biztos olyan ajánlást, amely a törvény rendelkezéseinek nem felel meg, nem fogadhat el; viszont olyan ajánlást, amely az idézett rendelkezéseknek megfelel, nem utasíthat vissza.

Az ajánlók jogosultságát a választási biztos a választók névjegyzéke alapján állapítja meg. Annak az aláírását, aki a választók névjegyzékébe nincs felvéve, törölni kell. Az ajánlás érvényessége szempontjából nem lehet figyelembe venni az olyan aláírást, amelyik több ajánlásban fordul elő; az ilyen aláírást *valamennyi* benyújtott ajánlási íven törölni kell.<sup>19</sup>

Ha a törlések következtében az érvényesnek elfogadott ajánlók száma a megkívánt számnál kevesebb lett, a választási biztos köteles a töröltek neveit és a törlések okát az ajánlás benyújtóival — a megállapított határidőig — írásban közölni azzal, hogy a hiányzó aláírásokat 36 óra alatt pótolhatják. Pótlás címén legfeljebb annyi új aláírást lehet bemutatni, hogy a már érvényesnek elfogadott aláírások száma és a pótlás címén bemutatott aláírások száma együttesen ne haladja meg a megengedett számot.

Az a körülmény, hogy a pótlásképpen bemutatott aláírások között olyan választók aláírása is szerepel, akiknek aláírását a választási biztos — valamely más ajánlási íven — már érvényesnek elfogadta, a már elfogadott aláírás érvényességét nem érinti és az

<sup>19</sup> Az 1925:XXVI. tc.-ből ez a világos rendelkezés hiányzott. A belügyminiszternek (1931) az *a tájékoztató véleménye*, mely szerint többszörös ajánlás esetében csak egy ajánlás minősíthető érvényesnek, mégpedig az, amelyet a választási biztos elsőnek bírált felül — jogilag nem lehetett kötelező.

ilyen aláírást csak a pótlásképpen bemutatott ajánlási íven kell törölni.

A benyújtott ajánlást visszavonni nem lehet. A választási biztos az egyszer elfogadott ajánlást többé nem utasíthatja vissza. A választási biztos a választási bizottság elnökét és a központi választmány elnökét a jelölés eredményéről azonnal értesíti és azt egyidejűleg bejelenti a képviselőház elnökéhez és a belügyminiszterhez.

A képviselőjelölt az ajánlás elfogadása után is visszaléphet a jelöléstől. A visszalépés csak akkor érvényes, ha azt a jelölt közjegyző által hitelesített nyilatkozatban, a választási bizottság elnökénél bejelenti. Lajstromos választókerületben egyes jelöltek visszalépése vagy halála az ajánlás érvényességét nem érinti. Egyéni választókerületben elmarad a választás, ha a választási eljárás megnyitására kitűzött időpont előtt valamelyik képviselőjelölt meghalt.

## 9. Választási eljárás.

I. A választási bizottság elnöke a választást reggel nyolc órakor nyitja meg. Ha az egyéni választókerületben a választási biztos csak egy ajánlást fogadott el érvényesnek, vagy ha visszalépés következtében csupán egy érvényes ajánlás maradt, a választási bizottság elnöke az ajánlásba felvett képviselőjelöltet megválasztott képviselőnek nyilvánítja. Ha lajstromos választókerületben a választási biztos csak egy ajánlást fogadott el érvényesnek, a lajstrom sorrendjé-



ben előbb álló megfelelő számú jelöltet megválasztott országgyűlési képviselőnek, a sorrendben azután következő valamennyi jelöltet pedig pótképviselőnek kell nyilvánítani.<sup>20</sup> A választási bizottság elnöke köteles az eredményt a hirdetményben előre jelzett helyen haladéktalanul kihirdetni és azt a képviselőház elnökéhez is bejelenteni.

II. *Szavazólapok és borítékok.* Ha egynél több érvényes ajánlás van: szavazásnak van helye. A szavazás borítékba zárt szavazólapokkal történik. A szavazásra kizárólag hivatalos szavazólapot és borítékot szabad használni.

A szavazólapokat, a szavazólapok befogadására szolgáló borítékokat, a választási eljárás során felhasználásra kerülő összes nyomtatványokat és űrlapokat, valamint a szavazatok leadására szolgáló urnákat — az összes választókerületek részére egységesen, ugyanabban a minőségben, nagyságban és alakban — a belügyminiszter állítja elő. A lajstromos választókerületi és az egyéni választókerületi

<sup>20</sup> A törvény 89. §. 2. bekezdése megváltoztatja az eddigi szabályt s a megválasztott képviselők után a lajstromon következő valamennyi jelöltet pótképviselővé nyilváníttatja. A törvény e paragrafusához (törvényjavaslat 83. §. 2.) fűzött miniszteri indokolás azonban egészen téves. Az 1925:XXVI. tc. 13. §. 3. bek. szerint ugyanis a pótképviselők száma nem annyi volt, *ahány képviselői megbízás a lajstromra esett*, hanem annyi, „*ahány képviselői hely az illető kerületet illeti.*” Olyan lajstromos kerület tehát nem volt elképzelhető, ahol a pótképviselők száma csak egy. Legkevesebb kettőnek kellett lenni.

együttes választásnál a kétféle szavazás céljára egymástól feltűnően eltérő alakú és színű szavazólapokat és borítékokat kell készíttetni. A szavazólapokat, borítékokat, valamint a többi nyomtatványokat a belügyminiszter — pontos jegyzék kíséretében — a központi választmányok elnökeihez küldi.

Mihelyt a választási biztos<sup>21</sup> a jelölés eredményét közölte, a központi választmány elnöke nyomban intézkedik a szavazólapok szövegének, a belügyminiszter által megküldött szavazólapokra való rányomatása iránt. Minden választókerület részére annyi szavazólapot kell kinyomtatni, ahány választó a kerület névjegyzékébe fel van véve. Egyéni választókerületben minden érvényesen ajánlott képviselőjelölt nevét — lajstromos választókerületben minden érvényesen ajánlott lajstromot — fel kell venni a szavazólapra. Éspedig az egyes lajstromok jelöltjeit abban a sorrendben, amint ezt a pártok az ajánlásban megállapították. A szavazólapon a törvény szerint bejelentett (82. §. 1.) országos pártok jelöltje, illetőleg lajstroma felett fel kell tüntetni a párt nevét és ha az ajánlás átnyújtói bejelentik, a pártvezér, illetőleg a pártelnök nevét is. Pártokon kívül álló jelölt, illetőleg lajstrom felett „pártonkívüli” jelzést kell alkalmazni.

Azt, hogy az egyes jelöltek, illetőleg lajstromok a szavazólapokon milyen sorrendben következzenek

<sup>21</sup> A törvény 92. §-ában helytelenül: választási bizottság elnöke. L: 85. §. 9.

egymás mellett, a választási bizottság — a választási biztos jelenlétében — sorshúzással dönti el. A sorshúzás időpontját közölni kell a szabályszerűen (66. §. 1.) bejelentett megbízottakkal, akik a sorshúzásnál jelen lehetnek. A választási bizottság elnöke az érvényesen ajánlott jelöltek neveit, illetőleg az érvényesen ajánlott lajstromokat, — a szavazólapokra megállapított sorrendben — haladéktalanul közli a szavazatszedő küldöttségek elnökeivel, a szavazólapok szövegét pedig a választókerület minden szavazókörében falragaszok útján közzéteszi.

A központi választmány elnöke a kinyomatott szavazólapokat, megfelelő számú borítékot és a szükséges egyéb nyomtatványokat kellő időben elküldi a szavazatszedő küldöttségek elnökeihez, akik — a közigazgatási hatóság útján — kötelesek gondoskodni szavazóhelyiségük berendezéséről és arról is, hogy a szavazáshoz szükséges felszerelések és segédeszközök rendelkezésre álljanak; úgyszintén arról is, hogy az írásbeli tennivalók végzésére megfelelő számú segédszemélyzet (írnok) álljon a jegyző rendelkezésére. A segédszemélyzet — mielőtt működését megkezdene — a törvényben (61. §. 5.) megállapított esküt teszi le.

III. *A szavazási eljárás* minden szavazókörben a választás napján reggel 8 órakor kezdődik, még pedig a szavazásra előzetesen kijelölt helyiségben, a szavazatszedő küldöttség előtt.

Ha olyan akadály támad, amely miatt a szavazást a megállapított órában nem lehet megkezdni,



a küldöttségi elnök saját felelősségére az akadály elhárításáig a szavazás megkezdését elhalasztja. Mihelyt az akadály elhárult, a szavazást nyomban meg kell kezdeni. A szavazás megkezdésének elhalasztását és ennek előrelátható időtartamát ki kell hirdetni. Ha az akadály legkésőbb 12 óra alatt elhárítható nem volt és ezért a szavazást megkezdeni nem lehetett, a szavazást az illető szavazókörben meghiusultnak kell tekinteni. A megkezdett szavazást megszakítás nélkül kell folytatni.

A szavazatszedő küldöttség elnöke a szavazás megkezdése előtt megállapítja, hogy az eljárásnál közreműködésre hivatott személyek megjelentek-e és megteszi a szavazás megtartásához szükséges előzetes intézkedéseket; különösen gondoskodik arról, hogy a bizalmi egyének a szavazóhelyiségben akként helyezkedhessenek el, hogy a szavazási rovatos ívekbe, nemkülönben a visszautasítottak és kifogásoltak jegyzékébe történő bejegyzéseket ellenőrizhessék. Ha a szavazás megkezdéséig az ajánlás átnyújtói bizalmi egyéneket nem alkalmaztak, a küldöttségi elnök őket — ha jelen vannak — törvényadta jogukra figyelmezteti. Ha a bejelentett bizalmi egyének valamelyike nem jelent meg, vagy működését abbahagyta, a küldöttség elnöke az ajánlás átnyújtóit, ha jelen vannak, új bizalmi egyének alkalmazására hívja fel.

Az ajánlás átnyújtói bizalmi egyéneik részére, a bizalmi egyének pedig a külön megbízottak (összekötők) részére igazolványt állítanak ki, amelyet a szavazatszedő küldöttség elnöke láttamoz. A látta-

mozott igazolvány feljogosítja a bizalmi egyént arra, hogy a szavazóhelyiségben tartózkodjék és oda bármikor belépjen.

A választók személyazonosságának ellenőrzése végett minden szavazatszedő küldöttségénél, nagy- és kisközségben a községi előjáróságnak két kiküldött tagja, városban a polgármester által, Budapesten a kerületi előjáró által kiküldött két tisztviselő a szavazás helyén megjelenni és a szavazás befejezéséig mint *azonossági tanú* jelen lenni köteles. Ha a hatósági azonossági tanúk valamelyike a szavazásnál nem jelent meg, vagy működését abbahagyta, helyette a szavazatszedő küldöttség elnöke az illető községben vagy városban lakó választók közül mást jelöl ki.

A bizalmi egyéneknek is joguk van arra, hogy a község vagy a város lakói közül egy-egy választót, mint *(párt-)azonossági tanút* jelöljenek meg, aki mindaddig, amíg a szavazás tart, a választók személyazonosságát ellenőrizheti. Az azonossági tanúk a szavazatszedő küldöttség előtt esküt kötelesek tenni (97. §. 8.)

A szavazás tartama alatt a szavazóhelyiségben csak a szavazatszedő küldöttség, a szavazásra beszólított választók, a bizalmi egyének, az írásbeli teendők végzésére rendelt segédszemélyzet és az azonossági tanúk lehetnek jelen. A szavazás alatt a szavazatszedő küldöttség elnökének vagy helyettesének, továbbá a jegyzőnek vagy helyettesének a szavazóhelyiségben kell tartózkodnia.

A küldöttség elnöke elrendelheti, hogy a szavazók az általa meghatározott számban bocsáttassanak be a szavazóhelyiségbe és onnan szavazatuk leadása után azonnal távozzanak. Azt, aki a rend ellen vét vagy a törvény értelmében tett jogos intézkedésnek nem engedelmeskedik, az elnök rendreutasítja, ismételt rendreutasítás esetében pedig a szavazóhelyiségből kitiltja. Az elnök által kitiltott választó, ha még nem szavazott le, szavazásra csak a záróra alatt jelentkezhettek. Ha a szavazási eljárásnál közreműködő valamelyik közeget kell kitiltani, helyettesítéséről a szavazatszedő küldöttség elnöke gondoskodik.

A választót a szavazásnál rábeszélni vagy más módon befolyásolni nem szabad. Kérdést a választóhoz csak a szavazatszedő küldöttségi elnök intézhet, ez is csak feladatának korlátai között. A szavazóhelyiséget magában foglaló egész épületben és annak a szavazatszedő küldöttségi elnök által területileg meghatározott környékén is tilos a választókat rábeszélni és általában bármi olyat cselekedni, ami a választás eredményét befolyásolhatná. A választáshoz, illetőleg a szavazáshoz botot, vagy tetteleges bántalmazásra alkalmas más eszközt vinni tilos.

IV. *Csak az szavazhat*, aki a választás évére érvényes névjegyzékbe fel van véve. A szavazatszedő küldöttség elnöke, helyettes elnöke, jegyzője és helyettes jegyzője, a bizalmi egyének, a külön megbízottak, valamint az írásbeli tennivalók végzésére kirendelt segédszemélyzet, ha az illető választókerület névjegyzékébe fel vannak véve, abban a szavazó-



körben, amelyben működnek, akkor is szavazhatnak, ha más szavazókör névjegyzékébe vannak felvéve. Ezek a záróra letelte után is jelentkezhetnek szavazásra. (107. §. 6.)

Nem bocsátható szavazásra:

akinek személyazonossága nincs megállapítva;  
akiről közokirattal igazolják, hogy magyar állampolgárságát elvesztette, vagy hogy a választójogból ki van zárva. (27—28. §.);

aki a választójoggal össze nem férő közszolgálatban van (26. §.);

aki ugyanannál a választásnál más választókerületben vagy más szavazókörben már szavazott.

Azt, akinek személyazonossága különben kétségtelenül megállapítható, nevének, életkorának, polgári állásának vagy lakásának hibás vagy hiányos bemondása, illetőleg a névjegyzékbe történt ilyen bejegyzése miatt nem lehet kizárni a szavazásból.

Ha a szavazatszedő küldöttség elnöke arról győződik meg, hogy valaki másnak neve alatt szavazott, vagy ezt megkísérelte, erről a tettes pontos személyi adatainak feltüntetésével azonnal jegyzőkönyvet kell felvenni és azt — a büntető eljárás folyamatbátétele végett — a választás befejezése után haladéktalanul meg kell küldeni az illetékes kir. ügyészséghez.

A szavazásról rovatos íveket kell vezetni és ezekben fel kell jegyezni a szavazó családi- és utónevét, a választói névjegyzék megfelelő sorszámát és azt, hogy szavazott. A választók névjegyzékében a vá-

lasztó neve mellé — a jegyzetirovatban — szintén fel kell jegyezni, hogy a választó szavazott.

A szavazatszedő küldöttség elnöke köteles azokat a jelentkezőket, akik szavazásra nem bocsáthatók (100. §.), vagy akiknek szavazata nem fogadható el (105. §. 9.), visszautasítani, a többieket pedig elfogadni. A jelentkezők szavazásra bocsátása és a szavazatok elfogadása ellen a szavazatszedő küldöttség jegyzője, a személyazonosság tekintetében pedig a küldöttség jegyzője valamint az azonossági tanúk — a szavazás elfogadása előtt — kifogást tehetnek. De a kifogások felett, továbbá a szavazás vezetésére vonatkozó kérdésben és általában a szavazatszedő küldöttség hatáskörébe utalt ügyekben saját felelősségére az elnök határoz.

A szavazásra nem bocsájtott jelentkezőkről és az el nem fogadott szavazatokról — az ok megemlékezésével — külön jegyzéket kell vezetni (*visszautasítottak jegyzéke*). Külön jegyzéket kell vezetni azokról is, akiknek szavazásra bocsátása vagy szavazatuknak elfogadása ellen kifogást emeltek, feltéve, hogy az elnök a szavazatot a kifogás ellenére elfogadta (*kifogásoltak jegyzéke*).

A szavazóhelyiségben a szavazatszedő küldöttség részére — minden oldalról könnyen hozzáférhetően — megfelelő nagyságú asztalt kell elhelyezni. A szavazóhelyiségben annyi elrekesztett fülkét kell berendezni, hogy minden 200 választóra legalább egy-egy szavazófülke jusson. Minden szavazófülke bejáratának úgy kell elhelyezve lennie, hogy azokat a szava-

zatszedő küldöttség elnöke akadálytalanul figyelemmel kísérhesse. A szavazófülkéknek másfelé nyíló kijárata nem lehet.

A szavazatszedő küldöttség elnöke, miután az ottlévő bizalmi egyének jelenlétében meggyőződött arról, hogy az asztalra helyezett urna üres, annak fedőlapját lezárja és kulcsát őrizetbe veszi. A bizalmi egyének az urnát lepecsételhetik.

A szavazatszedő küldöttség elnöke köteles a szavazólapokat és a hozzájuk tartozó borítékokat egyező színű ironnal jobb felső sarkukban aláírásával (kézjeggyével) és az abc egy-egy azonos — akár nagy, akár kis—betűjével, de nem az abc. betűrendjében, előzetesen ellátni. Ezt úgy kell végezni, hogy a már megjelölt szavazólapokból és borítékokból mindig legalább 30 darab álljon rendelkezésre.

A szavazás az egyes képviselőjelöltekre, illetőleg lajstromokra történik. A szavazó által a lajstromon tett változtatást figyelmen kívül kell hagyni.

A szavazat leadása azzal kezdődik, hogy a választó a szavazatszedő küldöttség asztalához lép és szavazásra bocsátása után az előírt módon megjelölt és előkészített szavazólapok és borítékok közül egy szavazólapot és borítékot és az elnöktől egy irónt vesz át. Lajstromos és egyéni kerületi együttes választásnál a kétféle szavazásra jogosult választó mind a kétféle szavazólapból és borítékból vesz át egyet. A választó kérésére az elnök köteles megmagyarázni, hogy a szavazás miként történik.

A választó azután az elrekesztett fülkébe megy,



ahol azt a képviselőjelöltet, illetőleg lajstromot, akire, illetőleg amelyre szavazni akar, a szavazólapon a képviselőjelölt neve, illetőleg a lajstrom fellett lévő üres négyszögbe tett kereszttel megjelöli, a szavazólapot a borítékba helyezi és a borítékot lezárja. Ezután visszamegy a küldöttséghez és a szavazólapot tartalmazó borítékot átadja az elnöknek, aki ezt felbontatlanul és úgy, hogy a küldöttség minden tagja szemmel kísérhesse, azonnal az urnába helyezi. Az a választó, akit testi fogyatkozás gátol abban, hogy a szavazólapra a megfelelő jelzést alkalmazza, vagy hogy a szavazólapot sajátkezűleg helyezhesse a borítékba, kísérő segítségével élhet.

Az elrekesztett fülkében az alatt, amíg a választó ott van, — az említett kísérőn kívül — senki sem tartózkodhatik, vagy be nem tekinthet. Az elnök is csak elkerülhetetlen szükség esetében, más személy pedig csak az elnök engedélyével léphet be. Azt a választót, aki az elrekesztett fülkében a szükségesnél hosszabb ideig tartózkodik, az elnök csengővel vagy más alkalmas jellel szavazata leadására figyelmezteti. Ha ez nem vezet célra, az elnök a szavazás lehetőségét reá nézve egyelőre megszüntnek jelenti ki és a következő választót bocsátja szavazásra. A szavazástól ily módon egyelőre elesett választó újabb szavazásra csak a záróra alatt jelentkezhetik.

Azt a szavazólapot, amelyet a választó ismertető jellel ellátott borítékban, vagy nem hivatalos borítékban, vagy boríték nélkül akar leadni, továbbá annak a választónak szavazólapját, aki az elnök fel-

hívására sem megy az elrekesztett fülkébe, az elnök nem fogadhatja el.

V. *Szavazás két napon át.* A Budapest székesfővárosi választókerületekben, a budapestkörnyéki választókerületben és azokban a törvényhatósági jogú városokban, amelyeknek területén egyéni választókerületeket nem kell alakítani, az olyan szavazókörben, ahol a névjegyzékbe felvett választók száma 600-at meghaladja, a szavazást a választás napján este nyolc órakor meg kell szakítani és a következő napon reggel nyolc órakor kell folytatni. Az első napi szavazás lefolyásáról jegyzőkönyvet kell készíteni.

A szavazás megszakításakor az urna nyílását el kell zárni és azt le kell pecsételni. A szavazási iratokat és a nyomtatványokat a szavazás folytatásáig a szavazó helyiségben el kell zárni és a szavazóhelyiség bejáratát le kell pecsételni. A lezárt szavazóhelyiség őrzéséről — a bizalmi egyének meghallgatása mellett, a rendelkezésre álló karhatalom igénybevételével — a szavazatszedő küldöttség elnöke gondoskodik. A bizalmi egyének az őrzéshez egy-egy ellenőrző személyt jelölhetnek ki, az urnát, valamint a szavazóhelyiséget ők is lepecsételhetik.

VI. *A záróra.* A szavazás lezárása előtt zárórát kell kitűzni, melynek időtartama legalább egy óra és legfeljebb két óra lehet. A zárórát a választás napjának esti 6 órája után, a két napig szavazó szavazókörökben pedig a választás második napjának esti 6 órája után szabad kitűzni. Ha a szavazás megkez-

dését elhalasztották, vagy a szavazást felfüggesztették, a zárórát csak akkor szabad kitűzni, ha már legalább 10 óra — a két napon történő szavazásnál pedig már legalább húsz óra — állott szavazás céljából a választók rendelkezésére.

Azt a választót, aki a záróra alatt személyesen vagy írásban jelentkezik a szavazatszedő küldöttség elnökénél vagy helyettesénél, szavazásra kell bocsátani, még ha a szavazás esetleg már csak a záróra letelte után történhetik is. A záróra leteltével az addig jelentkezett választókat akként kell elhelyezni, hogy azokhoz újabb jelentkezők ne csatlakozhassanak. Ha a záróra letelte után még folytatott szavazásnál — a záróra alatt jelentkezett választók közül — senki sincs már jelen, a szavazást azonnal *le kell zárni*.<sup>22</sup>

VII. *A szavazás beszüntetése, felfüggesztése, félbeszakítása.* Ha az egyéni választókerületben a szavazás lezárása előtt a képviselőjelöltek valamelyike az előírt módon (86. §. 1.) a választási bizottság elnökének bejelenti, hogy visszalép: a választási bizottság elnöke azonnal intézkedik, hogy ezt a körülményt valamennyi szavazatszedő küldöttség elnöke haladéktalanul tegye közzé.

Az egyéni választókerületben teljesen be kell szüntetni a szavazást, ha a szavazás lezárása előtt valamennyi képviselőjelölt visszalépett, vagy ha visz-

<sup>22</sup> A törvény 107. §. 5. bek. helytelenül mondja, hogy: „be kell szüntetni”. (L. 110. §. 1. bek.)



szalépés következtében csak egy képviselőjelölt maradt. Ilyen esetben a szavazatszedő küldöttség elnöke a szavazást csak a választási bizottság elnökének közvetlen szóbeli, vagy sajátkezüleg aláírt írásbeli utasítására szüntetheti be.

Ha a szavazás lezárása előtt olyan akadály támad, amely miatt a szavazást szabályszerűen folytatni nem lehet, a szavazatszedő küldöttség elnöke saját felelősségére az akadály elhárításáig a szavazás folytatását felfüggeszti. Mihelyt az akadály elhárul, a szavazást nyomban folytatni kell. A szavazás felfüggesztését és ennek előrelátható időtartamát ki kell hirdetni. A szavazásnál használt urnát az elnök a felfüggesztés tartamára lepecsételi. A bizalmi egyének szintén alkalmazhatnak pecsétet. Ha a felmerült akadály miatt felfüggesztett szavazást 12 óra lefolyása után sem lehet folytatni, a szavazatszedő küldöttség elnöke félbeszakítja a szavazási eljárást.

VIII. *A szavazatok összeszámlálása.* A szavazás befejezése után, — akár szabályszerű lezárással, akár beszüntetéssel ért véget — úgyszintén a szavazási eljárás félbeszakítása esetében a szavazatszedő küldöttség elnöke a küldöttség többi tagjának és a bizalmi egyéneknek jelenlétében az urnát felnyitja, a lezárt borítékokat az urnából kivesszi, felbontatlanul megszámlálja és a szavazásról vezetett rovatos ívek alapján a leszavazott választók számával egybeveti. Ha ez a szám a borítékok számával ismételt megszámlálás után sem egyezik, ezt a körülményt jegyzőkönyvbe veszi. Ezután a szavazatszedő küldöttség

elnöke minden borítékot egyenkint felbont, kiveszi belőle a szavazólapot és hangosan kijelenti, hogy a szavazat melyik képviselőjelöltre, illetőleg lajstromra esett és a szavazólapot felmutatja. A szavazólapot a szavazatszedő küldöttség tagjai és a bizalmi egyének megtekinthetik.

A szavazatok feljegyzésére minden képviselőjelölt, illetőleg lajstrom számára külön jegyzéket kell nyitni és ebbe be kell vezetni minden szavazatot úgy, hogy az ugyanarra a jelöltre, illetőleg lajstromra esett első szavazatot 1, a másodikat 2, a harmadikat 3 számmal kell jelölni és így tovább.

Érvénytelen és a szavazás eredményének megállapításánál nem vehető számba a szavazat, ha:

a szavazólapot ismertetőjellel ellátott borítékban, vagy nem a hivatalos borítékban adták le;

a szavazásra nem a hivatalos szavazólapot használták;

a szavazólap az elnöki jelzésen kívül más ismeretőjellel van ellátva;

a szavazólapon egy jelölt illetőleg lajstrom sincs, vagy egynél több jelölt vagy lajstrom van megjelölve;

a szavazólapon a keresztjel olyan helyre van téve, amelynek alapján nem állapítható meg, hogy a választó melyik jelöltre, illetőleg lajstromra szavazott;

a szavazólap feltételt vagy más korlátozást tartalmaz;

ugyanegy borítékban több szavazólap találtatott

és azokon különböző jelöltek, illetőleg lajstromok vannak megjelölve;

a szavazólap és a boríték, vagy valamelyikük nincs elnöki névjegyzéssel (kézjeggyel) és betűvel ellátva, vagy a szavazólapra és a borítékra vezetett elnöki névjegyzés és betű nem egyező.

Ugyanegy borítékba helyezett több szavazólap akkor, ha valamennyin ugyanaz a képviselőjelölt, illetőleg lajstrom van megjelölve, egy szavazatnak számít.

A szavazatok érvényessége tekintetében a szavazatszedő küldöttség tagjai és a bizalmi egyének a szavazat feljegyzése előtt kifogást tehetnek, amely felett, valamint általában a szavazatok érvényessége kérdésében a szavazatszedő küldöttség elnöke dönt.

Azokat a szavazólapokat, amelyek érvényessége tekintetében kifogást emeltek, úgyszintén azokat, amelyeket a szavazatszedő küldöttség elnöke a maga hatáskörében érvénytelenné nyilvánított, külön kell választani és folyó számokkal kell ellátni. A szavazási jegyzőkönyvben röviden meg kell említeni az okot, amely miatt a szavazólapot az elnök érvényesnek vagy érvénytelennek nyilvánította.

A lajstromos és egyéni kerületi együttes választásnál az urna felnyitása után előbb külön kell választani és külön kell csoportosítani a kétféle szavazólapokat, illetőleg borítékokat és a további eljárást a szavazólapoknak két csoportjára elkülönítve, egymásután kell lefolytatni.

Minden szavazatszedő küldöttség a szavazás le-



folyásáról jegyzőkönyvet készít. Lajstromos és egyéni kerületi együttes választásnál külön jegyzőkönyvet kell készíteni a kétféle szavazás lefolyásáról. A szavazási jegyzőkönyv aláírása után a szavazatszedő küldöttség elnöke az iratokat, továbbá a választók névjegyzékét, a szavazólapokat és borítékokat, valamint a felhasználatlanul maradt szavazólapokat és borítékokat személyesen vagy hatósági közeg útján haladéktalanul a választási bizottsághoz beszállítja. Minden párt részéről két bizalmi egyén jogosult a szállítmányt kísérni.

IX. *A választás eredményének megállapítása és kihirdetése.* A választás eredményét a választási bizottság ülésében a választási biztos állapítja meg. Ennek a lehető legsürgősebben kell megtörténni.

A választás eredményét az összes szavazókörökben leadott szavazatok összeszámításával kell megállapítani. Azokat a szavazatokat, amelyeknek érvényessége tekintetében kifogást emeltek, a választási biztos felülvizsgálja és azokat — *a szavazatszedő küldöttség elnökének döntésétől függetlenül* — érvényesnek vagy érvénytelennek nyilvánítja és döntésének indokait a választási jegyzőkönyvbe foglalja. Egyebekben azonban a szavazásnak az egyes szavazatszedő küldöttségi elnökök által megállapított eredményét és a küldöttségi elnökök eljárását vizsgálat tárgyává nem teheti.

A választási biztos az egész választókerületről részletes kimutatást készít. A kimutatásban az ugyanarra a jelöltre, illetőleg lajstromra leadott sza-

vazatokat szavazókörönként kell csoportosítani. A részletes kimutatás alapján kell megállapítani azt, hogy minden egyes jelöltre, illetőleg lajstromra összesen hány érvényes szavazat esett.

*Az egyéni választókerület megválasztott képviselőjének azt kell tekinteni, akire a legtöbb szavazat, legalább azonban a leadott érvényes szavazatok 40 %-a esett. A viszonylagos többség megállapításánál számításba kell venni a visszalépett vagy meghalt jelöltre esett szavazatokat is. Ha az érvényes szavazatok 40 %-át egyik jelölt sem kapta meg: a legtöbb szavazatot kapott két jelölt között, illetőleg — ha többen egyenlő számú szavazatot kaptak — a legtöbb szavazatot kapott jelöltek között pótválasztásnak van helye, — úgyszintén akkor is, ha két jelölt megkapta ugyan az érvényes szavazatok 40—40 %-át, azonban mindkét jelölt egyenlő számú szavazatot kapott.*

Ha a jelölt, akit megválasztott képviselőnek kellene kijelenteni, az eredmény kihirdetése előtt visszalépett vagy meghalt, úgyszintén, ha azoknak a jelölteknek valamelyike, akiket pótválasztásra kellene bocsátani, az eredmény kihirdetése előtt meghalt, a választási eljárást meghiúsultnak kell tekinteni és új választásnak van helye.

*A lajstromos választókerületekben az eredmény megállapításánál az 1938 :XIX. tc. olyan számítási módot állapít meg, ami lényegében azonos a Hagenbach—Bischoff-féle svájci rendszerrel. Ez a rendszer igazságosabb eredményre vezet, mint az 1925 :*

XXVI. tc.-ben alkalmazott legnagyobb maradékok rendszere,<sup>23</sup> amely egyszerűbb volt ugyan az új rendszerénél, de a kisebbségeknek igazságtalan és célszerűtlen kedvezményezését jelentette.<sup>24</sup>

<sup>23</sup> Az 1925:XXVI. t.-c. 98. §. így rendelkezik: Először meg kell állapítani az arányossági számot, vagyis azt a hányadost, amely a leadott érvényes szavazatok számának a megválasztandó képviselők számával történt elosztása után áll elő. Minden lajstromra elsősorban annyi képviselő jut, ahányszor az arányossági szám a lajstromra esett szavazatok számában foglaltatik. Ha az így kapott megbízások összege kisebb a megválasztandó képviselők számánál, a még betöltésre váró megbízások az osztási maradványok nagyságának sorrendjében illetik az egyes lajstromokat.

<sup>24</sup> Például az 1926. decemberi választáson Debrecenben a kormánypártra 11.488, a demokrata pártra 5181, a szociáldemokratapártra 4690 szavazat esett. A szavazatok összes száma tehát 21.359 volt. Ez elosztandó a képviselői helyek számával, vagyis hárommal. Az arányossági szám eszerint 7.120. Így az első elosztásban csak a kormánypárt kapott egy mandátumot. Maradékszavazata 4368. Mivel úgy a demokrata, mint a szociáldemokratapárt szavazatainak száma meghaladta ezt a maradékszámot, a második mandátum a demokratapárté, a harmadik mandátum a szociáldemokratapárté lett. Vagyis 4690 szavazat ugyanazt az eredményt biztosította, mint csaknem két és félszerese, azaz 11.488 szavazat.

Az 1938:XIX. t.-c. szerint az eredmény így alakult volna: az arányossági szám marad 7.120. Az első elosztásnál tehát ismét csak a kormánypárt kap egy mandátumot. A még betöltésre váró két mandátum elosztása pedig úgy történik, hogy a mandátumot nyert párt szavazatát elosztjuk az első felosztásnál nyert mandátumok számával, hozzáadva egyet. Jelen esetben tehát kettővel. —  $11.488 : 2 = 5.744$ . Mivel ez a szám is nagyobb, mint akár a demokrata, akár a szociál-



Az 1938 : XIX. tc. így rendelkezik:

A lajstromos kerületekben az egyes lajstromokra eső érvényes szavazatok számának megállapítása után ki kell számítani, hogy az egyes lajstromokra hány képviselői megbízás esik.

A képviselői helyeket az egyes lajstromok között a reájuk esett szavazatok arányában a következőképpen kell felosztani. Mindenekelőtt meg kell állapítani az arányossági számot, vagyis azt a hányadost, amely a leadott szavazatok számának a megválasztandó képviselők számával történő elosztása után áll elő. A hányadosban szereplő törteteket, ha azok félnél kisebbek, figyelmen kívül kell hagyni, ha félnél nagyobbak, egy egésznek kell számítani.

Minden lajstromra első sorban annyi képviselői hely jut, ahányszor az arányossági szám a lajstromra esett szavazatok számában foglaltatik. Ennél az elosztásnál a maradékszámokat figyelmen kívül kell hagyni.

Ha az így kiosztott képviselői helyek száma kevesebb a választókerületben betöltésre váró képviselői helyek számánál, akkor a még fennmaradt

demokratapártra esett szavazatszám, ezért a második mandátum is a kormánypárté. A harmadik mandátum elhelyezése céljából tovább osztjuk a kormánypártra jutott szavazatokat az eddig elnyert mandátumok számával, hozzáadva egyet, vagyis hárommal. —  $11.488 : 3 = 3829$ . A következő mandátum tehát a demokratapárté 5.181 szavazatával. E rendszer szerint a szociáldemokratapárt nem juthatott volna mandátumhoz.

megbízásokat egyenkint az alábbiak szerint kell odaítélni. Az egyes lajstromoknak már kiosztott képviselői helyek számához hozzá kell adni egyet-egyet és az így kapott számokkal külön-külön el kell osztani az illető lajstromra esett szavazatok számát. A következő képviselői megbízás azt a lajstromot illeti, amelynek osztási eredménye a legnagyobb; ha azonban a legnagyobb osztási eredmény kisebb a még megbízás nélküli lajstromok közül legtöbb szavazatot kapott lajstrom szavazatainak számánál, akkor a képviselői hely az utóbb említett lajstromot illeti. Ezt az eljárást mindaddig kell folytatni, míg valamennyi képviselői megbízás kiosztásra nem került.

Ha a legtöbb szavazatot kapott lajstromra esett szavazatok száma kisebb a megállapított arányossági számnál, akkor az összes képviselői helyeket egyenkint kell kiosztani az előbb említett módon.

Ha valamely képviselői hely egyenlő jogon több lajstromot illetve meg, azt ezek közül elsősorban az a lajstrom kapja, amelyre még nem esett megbízás. Ha több ilyen lajstrom volna, közöttük sorshúzás dönt. Ugyancsak sorshúzás dönt mindazokban az egyéb esetekben is, amikor valamely képviselői hely egyenlő jogon több lajstromot illetve meg.

Az egyes lajstromokra eső megbízások a jelölteket az illető lajstromon feltüntetett sorrendben illetik meg. *A lajstromon sorrendben következő többi jelöltek pótképviselők lesznek.*

Különböző pártok a lajstromaikra eső szavazatok együttes számítása végett egyesülhetnek (*lajstrom-*

*kapcsolás*).<sup>\*</sup> A lajstromkapcsolást az egyes pártok részéről a pártképviselőtére jogosult központi szerv<sup>25</sup> határozhatja el. A lajstromkapcsolásra vonatkozó megállapodást közjegyzői okiratba kell foglalni és a választási bizottság elnökének legalább 3 nappal a választás előtt be kell mutatni.

Lajstromkapcsolás esetében az egyesült pártok lajstromaira külön folyik a szavazás, de az eredmény megállapításánál a lajstromaikra esett szavazatokat együtt kell számítani (össze kell adni). Az összes lajstromokra így módon eső képviselői helyeket az egyes pártok között, az előrebecsítettaknak megfelelően, a rájuk esett szavazatok arányában kell szétosztani.

A választás megállapított eredményét a választási bizottság elnöke a hirdetményben előre jelzett helyen kihirdeti és az eredmény részletes adatait a képviselőház elnökével is haladéktalanul közli.

Ha egy vagy több szavazókörben a szavazási eljárás félbeszakított, vagy a szavazás meghiusult, vagy a szavazás eredményének megállapítása bűncselekmény vagy más ok miatt lehetetlenné vált, a választási bizottság elnöke a választás eredményének megállapítása előtt az illető szavazókörben foly-

<sup>\*</sup> Az 1938 :XIX. tc. elejti az 1925 :XXVI. tc. 96. §. 3. bekezdésének azt a korlátozását, hogy lajstromkapcsolás csak azokban a kerületekben van megengedve, amelyekben ötnél kevesebb képviselőt kell választani.

<sup>25</sup> A törvény hivatkozása téves. 80. §. 3. bek. helyébe 82. §. 2. bek. írandó.



*tatólagos, illetőleg új szavazást* rendel el. Egyéni kerületekben azonban, ha az illető szavazókörnek még hátralévő összes szavazatai a választás eredményét — a választási biztos megállapítása szerint — nem változtatnák meg, a választási bizottság elnöke a folytatólagos vagy az új szavazás elrendelését megelőzi.

A folytatólagos vagy az új szavazásra a választási bizottság elnöke azonnal határnapot tűz ki, amely az elnöki intézkedés napjától számított negyedik napnál korábbi és hatodik napnál későbbi nap nem lehet. A választási bizottság elnöke az erre vonatkozó határozatát megküldi a községi előljáróságnak, illetőleg a polgármesternek. Ezt a határozatot a szokásos módon azonnal közzé kell tenni.

A folytatólagos szavazásban csak azok vehetnek részt, akik a félbeszakított szavazásnál nem szavaztak. A szavazatok összeszámításánál a félbeszakítás előtt leadott szavazatokat is figyelembe kell venni. Egyebekben a folytatólagos és az új szavazásra ugyanazok a szabályok állnak, amelyek a szavazásra általában irányadók.

Folyatólagos vagy új szavazás elrendelése esetében a választási biztos a választás eredményét csak a folytatólagos vagy az új szavazásra vonatkozó iratok beérkezése után állapítja meg. Ha a szavazás valamennyi szavazókörben meghiusult, az egész választást meghiusultnak kell tekinteni és új választásnak van helye.

Az egész választás lefolyásáról három eredeti példányban jegyzőkönyvet kell készíteni. Egyik példány a képviselőház elnökéhez, a másik a belügyminiszterhez küldendő, a harmadik a törvényhatóság levéltárában őrzendő meg.

Ha a választási biztosnak vagy a választási bizottság elnökének a megválasztott képviselőre vonatkozóan olyan tényekről van közvetlen tudomása, vagy a nevezettek valamelyikének a jelölés vagy a választás során valamelyik választó jelent be olyan határozottan megjelölt tény, amely miatt a megválasztott személy nem választható, ezt a tény, a választási jegyzőkönyvbe kell foglalni és a bemutatott bizonyítékokat ahhoz csatolni.

A választási bizottság a választási jegyzőkönyvből minden megválasztott képviselő és pótképviselő részére kivonatot készít, akiknek *ez a kivonat szolgál megbízólevélül.*

X. *Pótválasztás és új választás.* Ha a központi választmány a választási jegyzőkönyvből arról értesül, hogy az érvényes szavazatok 40 %-át egyik jelölt sem kapta meg, vagy két jelölt a szavazatok 40 %-án felül egyenlőszámú szavazatot kapott, a pótválasztást az arra bocsátott jelöltek között elrendeli.

A pótválasztást az alapválasztás eredménye kihirdetésének napját követő hetedik napon kell megtartani. A pótválasztásra új választási bizottságot és szavazatszedő küldöttségeket kell alakítani, amelyeknek tagjaivá lehetőleg ugyanazokat kell megválasztani, akik az alapválasztásnál közreműködtek. A pót-

választáson azok a választók is szavazhatnak, akik az alapválasztáson nem szavaztak.

A pótválasztáson megválasztott képviselőnek azt a jelöltet kell tekinteni, akire — tekintet nélkül a szavazatoknak egyébként megkívánt 40 %-ára — a legtöbb szavazat esett. Ha a pótválasztáson két vagy több jelölt egyenlőszámú szavazatot kapott: az eredményt a választási biztos sorshúzással dönti el.

Ha a központi választmány a választási bizottság elnökének jelentéséből arról értesül, hogy valamelyik választókerületben a kitűzött választás elmaradt, vagy azoknak az eseteknek valamelyike merült fel, amelyekben a választást meghiusultnak kell tekinteni, vagy a választás eredményének megállapítása bűncselekmény vagy más ok miatt lehetetlenné vált, a központi választmány új választást rendel el és megtartására határnapot tűz ki olyképpen, hogy a választási bizottsági elnök jelentésének vagy a választási jegyzőkönyvnek vételétől a választás napjáig legalább 15 napi és legfeljebb 20 napi időköz maradjon.

XI. *A biztosíték visszafizetése.* A képviselőjelöléssel kapcsolatban letett biztosítékot az egyéni választókerületben vissza kell fizetni:

ha a jelöltet megválasztják;

ha a jelöltet nem választják meg, de az érvényesen leadott összes szavazatoknak legalább egy negyed részét megkapta;

ha a jelöltet a választás előtt gondnokság alá



helyezték, kiskorúságát meghosszabbították, vagy elmebetegségét megállapították (27. §. 1. és 2.);

ha a jelölt a választás előtt meghalt;

ha a választás elmaradt, meghiusult, a választás eredményének megállapítása lehetetlenné vált, vagy a közigazgatási bíróság a választás érvénytelenségét állapította meg.

A biztosítékot lajstromos választókerületben vissza kell fizetni:

ha a lajstromra leadott érvényes szavazatok száma eléri a megállapított hányados (osztószám) felét, vagy ha a lajstrom legalább egy képviselői megbízáshoz jutott;

ha a választás elmaradt, meghiusult, a választás eredményének megállapítása lehetetlenné vált, vagy a közigazgatási bíróság a választás érvénytelenségét állapította meg.

Ha a biztosíték visszafizetésének helye nincs, a biztosítékot a letevő elveszti s a biztosíték az államkincstárt illeti.

---

## IV. RÉSZ.

### 10. A választások feletti bíráskodás.

I. A törvény (126. §.) taxative felsorolja azokat az okokat, amelyek a választást érvénytelenné teszik. Az érvénytelenségi okoknak két csoportja van: a feltétlen (abszolút) és a viszonylagos (relatív) érvénytelenségi okok. Feltétlen érvénytelenségi ok az, amely a törvénysértés következményeire való tekintet nélkül érvénytelenné teszi a választást, — viszonylagos az érvénytelenségi ok, ha csak az esetben vonja maga után a választás érvénytelenítését, ha a törvénysértés a választás eredményére döntő befolyással volt.

*Feltétlen érvénytelenségi ok* miatt a választás érvénytelen:

1. ha a képviselő, illetőleg a pótképviselő a választás időpontjában akár egyáltalában, akár az illető kerületben nem volt megválasztható;

2. ha a képviselő, illetőleg a pótképviselő azért nem volt jelölhető, mert pártprogramja vagy politikai célkitűzése a nemzeti állam és a társadalom törvényes rendjének felforgatására vagy megsemmisítésére irányult — vagy mert az elfogadható jelölések

számára vonatkozó tilalom ellenére fogadott el jelölést;

3. ha a képviselő, illetőleg a pótképviselő a választás kitézésétől a választás befejezéséig terjedő időben gyülekezeten nyilvánosan, szóval vagy nyomtatvány, irat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által magán- vagy közvagyonnak ingyenes felosztásával ámitott, vagy olyan állam- illetőleg társadalomellenes cselekményt követett el, melyet az egyenkint idézett törvények<sup>26</sup> büntetté vagy vétséggé nyilvánítanak, vagy ha ilyen cselekményt más személy az előbb meghatározott időben a képviselő, illetőleg a pótképviselő tudtával és beleegyezésével követett el;

4. ha a képviselő, illetőleg a pótképviselő a tájékoztató nyilatkozatban — olyan körülményre vonatkozóan, amelyre nézve a törvény értelmében (67. §. 2.) nyilatkoznia kell, — valótlanúságot állított, vagy ilyen körülményt elhallgatott;

5. ha a választókerületben a bizalmi egyének működését akár az igazolványok láttamozásának megtagadásával, akár más módon jogellenesen megakadályozták; (ha ezt csak valamelyik szavazóköriben követték el, csupán az illető szavazóköriben folyt szavazás érvénytelen). (126. §. 3.)

*Viszonylagos érvénytelenségi ok* miatt a választás érvénytelen:

<sup>26</sup> 1878 : V. t.-c. 171—174. §. — 1913 : XXXIV. t.-c. 1—4. §. — 1921 : III. t.-c. — 1938 : XIX. t.-c. 173—184. §.



1. ha a választókerületben a szavazás titkosságát a törvénybe (189. §.) ütköző módon megsértették, és ezzel a választás eredményének kialakulását döntően befolyásolták;

2. ha a választókerületben a leadott szavazólapokból elvettek, vagy azokhoz hozzátettek, vagy a szavazólapokat kicserélték és ezzel a választás eredményének kialakulását döntően befolyásolták;

3. ha a fentebbi 3. pontban megjelölt cselekményeket, vagy a választónak tilos ellátásban való részesítését (73. §. 1.) a képviselő, illetőleg a pótképviselő tudta és előzetes beleegyezése nélkül követték el és azok a választás eredményére döntő befolyással voltak;

4. ha bűncselekmény nem is állapítható meg, azonban a választókerületben elkövetett erőszak, fenyegetés, izgatás, vagy hatósági személy jogellenes magatartása, vagy a képviselő, illetőleg a pótképviselő megválasztása érdekében tevékenységet kifejtő személy magatartása a választók körében olyan mértékű megfélemlítést, vagy megtévesztést idézett elő, mely a választók egy részét választói jogának gyakorlásában gátolta, vagy jogellenesen befolyásolta és ennél fogva a megfélemlítés vagy a megtévesztés a választás eredményére döntő befolyással volt;

5. ha a választási eljárásnak a törvényben megállapított szabályait akár cselekvéssel, akár mulasztással megsértették és a szabálytalanság a választás eredményére döntő befolyással volt;

6. ha a választás kitűzésétől a választás befejezéséig terjedő időben a hatóság jogellenesen megakadályozta azt, hogy valamelyik jelölt a választókkal törvényes formák között érintkezzék, vagy pártprogramját a választók előtt a jogszabályoknak megfelelő módon megismertesse, feltéve, hogy a hatóság eljárása nyilván jogszabályellenes volt *vagy intézkedése a választás eredményére döntő befolyással volt.\**

A pótválasztással eldöntött választás érvénytelen, ha az érvénytelenségi okok valamelyike miatt akár az alapválasztás, akár a pótválasztás érvénytelen. De nem érvénytelen a választás, ha a szabálytalanságot a képviselő ellenjelöltje, pótválasztással eldöntött alapválasztásnál pedig a pótválasztásra nem bocsátott valamely jelölt érdekében követtek el.

II. *Panaszjog.* A választás ellen — az eredmény kihirdetésétől számított 30 nap alatt — a választás érvénytelenségének megállapítása végett panasszal lehet fordulni a közigazgatási bírósághoz.

Panasz beadására jogosult a választókerület választóinak legalább 5 %-a. Egyéni választókerü-

\* A megjelölt utolsó mondat igen súlyos sajtóhiba révén került a törvénytárba. Kiforgatja lényegéből a 126. §. 1. bek. 11. pontjában körülírt *viszonylagos* érvénytelenségi okot. A sajtóhibával elrontott szöveg helyesen úgy hangzanék, ahogy a kormányjavaslat 117. §. 1. bek. 12. pontjában olvasható: „és alaposan lehet következtetni, hogy intézkedése a választás eredményére döntő befolyással volt.”

letben 500, lajstromos kerületben 1500 választó aláírásánál több nem szükséges. A panasz joga nem illeti meg azt, sem meghatalmazottként nem járhat el, aki a választásban hivatalosan közreműködött, vagy a képviselő pártja részéről ajánló vagy bizalmi egyén volt.

A panaszt magyar nyelven kell szerkeszteni. Az első példányt a panaszlóknak alá kell írniok; aláírásuknak a községi előljáróság (polgármester, Budapesten a kerületi előljáró), vagy kir. járásbíró-ság vagy kir. közjegyző által hitelesítve kell lenni. A panaszlóknak egy vagy több meghatalmazottat kell megnevezni, akik egyikének Budapesten kell laknia. A meghatalmazott csak bejegyzett ügyvéd lehet.

A panaszban a sérelem szabatos előterjesztése mellett elő kell adni azokat a tényeket, amelyek miatt a panaszlók a választást érvénytelennek tartják és fel kell sorolni bizonyítékaikat. A panaszlók kötelesek a budapesti m. kir. központi állampénztárnál, mint bírói letéthivatalnál, *a megtámadott képviselő (pótképviselő) költségeinek fedezésére*<sup>27</sup> 1000 pengőt letenni.

A közigazgatási bíróság a bizonyítás elrendelése előtt a megtámadott képviselő (pótképviselő) indokolt kérelmére végzésben kötelezheti a panaszlókat, hogy a letett biztosítékot záros határidő alatt

<sup>27</sup> Az 1925:XXVI. t.-c. 108. §. az eljárási költség előzetes fedezésére kívánta a biztosítékot.



a végzésben meghatározott összegre, legfeljebb azonban 3000 pengőre egészítsék ki.

A panaszlók nemcsak az egész választás, hanem meghatározott személy (képviselő, illetőleg pótképviselő) megválasztása érvénytelenségének megállapítását is kérhetik azon az alapon, hogy az illetőre vonatkozólag merült fel a törvényben (126. §. 1. bek. 1. 3. 4.) meghatározott érvénytelenségi ok.

Kérhetik továbbá a panaszlók a választás érvénytelenségének megállapítása helyett a választás megállapított eredményének kiigazítását és ez alapon a választás törvényes eredményeképpen más jelöltnek (jelölteknek) képviselővé (pótképviselővé) kijelentését, azon a címen, hogy a választási biztos a választás eredményét törvényellenesen vagy helytelenül állapította meg. Ezt a kérelmet arra az esetre, ha a választás törvényes eredményét nem lehetne megállapítani, össze lehet kapcsolni a választás érvénytelenségének megállapítására irányuló kérelemmel.

A bíróság hivatalból is kiigazítja a választás eredményét, ha a leadott szavazatok összeszámlálásában hiba fordult elő, vagy ha egyes szavazatok érvényesnek elfogadása vagy érvénytelennek nyilvánítása törvényellenes volt.

III. Az országgyűlési képviselőválasztások felett a bíraskodást a *m. kir. közigazgatási bíróság* gyakorolja. A bíróság eljáró tanácsának nem lehet tagja az, aki az országgyűlés felsőházának tagja. Ugyancsak nem járhat el a bíró a polgári perrend-

tartásban (1911 :I. tc. 59. §.) körvonalazott érdekeltség fennforgása esetén és ezen felül akkor sem, ha a megtámadott választásban mint választó részt vett, vagy abba egyébként befolyt, továbbá ha oly személlyel van érdekeltségi viszonyban, akinek cselekménye folytán a választás érvénytelenségének megállapítását kéri.

A választás törvényszerűségét védíráttal védheti az, aki ellen a panasz intézve van és azonkívül az illető kerület választói is. A védíratot legkésőbb az első tárgyalás határnapját megelőző 15. napon kell előterjeszteni. A választásvédők a panasz ellen emelt kifogásaikat a védíratban kötelesek előterjeszteni.

Ha a bíróság a panaszt tárgyalásra alkalmasnak tartja, idéző végzést bocsát ki. Ha az első tárgyaláson a panaszlók nem jelentek meg, az eljárást meg kell szüntetni; a választásvédők elmaradásának csak az a következménye, hogy a bíróság az esetleg előterjesztett védíratot visszavontnak tekinti. A felek valamelyikének későbbi tárgyalásról elmaradása esetében az eljárást folytatni kell. Az első tárgyalási határnap elmulasztása miatt a panaszlók igazolást csak azon az alapon adhatnak be, ha meghatalmazottjukat hirtelen bekövetkezett halál, vagy más el nem hárítható körülmény akadályozta meg a tárgyaláson való megjelenésben. Igazolásnak csak ebben az egyetlen esetben van helye.

Az eljárás során a panaszlók és a választásvédők csak meghatalmazott ügyvéd útján járhatnak

el. A panasszal megtámadott képviselő azonban személyesen is védekezhetik.

A tárgyalás szóbeli és nyilvános. Az eljárást meg kell szüntetni, ha a képviselő (pótképviselő) meghalt, ha a képviselőnek ez a minősége bármely más okból megszűnt, ha a panaszt a panaszlók többsége a bizonyítás elrendelése előtt visszavonta, ha a panaszlók a letett biztosíték kiegészítésére vonatkozó kötelezettségüknek a megállapított határidőig nem tettek eleget, ha az első vagy a folytatólagos tárgyaláson a felek egyike sem jelent meg. A bizonyítás elrendelése után a panaszt visszavonni nem lehet. Ha a képviselői minőség nem az országgyűlés időtartamának lejártá, illetőleg feloszlata folytán szűnt meg, az eljárást folytatni kell az esetben, ha a panaszban a választás megállapított eredményének kiigazítását kérték.

Újrafelvételnek nincs helye. Az eljárás bélyeg- és illetékmentes. A közigazgatási bíróság a panasz egy példányát a beérkezés után azonnal átteszi a képviselőházhoz; ugyancsak értesíti a képviselőházat a panasz visszautasításáról, az eljárás megszüntetéséről, közli továbbá vele a panasz tárgyában hozott ítéletet.

A közigazgatási bíróság a bizonyítást rendszerint kiküldött bíróval foganatosíttatja. A bírót esetről-esetre — a közigazgatási bíróság felhívására — a választókerület székhelye szerint illetékes kir. ítélőtáblának az elnöke küldi ki az ítélőtábla bírái, vagy az ítélőtábla kerületében, de nem a választó-



kerület területén működő más ítélőbírók közül. A közigazgatási bíróság az elrendelt bizonyítás fogadatosítását attól teheti függővé, hogy a bizonyítást kérő fél a költségek fedezésére a végzésben meghatározott összeget tegyen le a bíróságnál.

A tanúságtételt a polgári perrendtartásban felsorolt esetekben (1911 : I. tc. 299. §. 1—3.) a tanú akkor tagadhatja meg, ha a képviselőhöz (pótképviselőhöz) vagy az ellenjelölthöz van az ott megállapított érdekeltségi viszonyban. Azok a személyek azonban, akik a választás körül hivatalosan közreműködtek, a tanúságtételt ezen az alapon nem tagadhatják meg.

IV. *Az ítélet.* Ha a bíróság a panaszban felhozott érvénytelenségi okot alaptalannak, vagy be nem bizonyítottanak találja, a panaszt elutasítja. Ellenkező esetben ítéletben vagy az egész választás, vagy meghatározott képviselő, illetőleg pótképviselő megválasztását érvénytelennek nyilvánítja.

Ha a panaszlók a választás megállapított eredményének kiigazítását kérték (132. §.) és a bíróság bebizonyítottanak találja, hogy a választás eredményét a szavazatok összeszámlálásában előfordult hiba következtében, vagy törvényellenesen érvényesnek elfogadott szavazatok beszámítása, illetőleg törvényellenesen érvénytelennek nyilvánított szavazatok be nem számítása következtében helytelenül állapították meg, megállapítja a választás törvényes eredményét és ennek megfelelőleg kijelenti, hogy kit

kell képviselővé (képviselőkké, pótképviselőkké) megválasztottnak tekinteni.

Ha az érvénytelenségi okul felhozott szabálytalanság miatt valamely szavazókörben az egész szavazás érvénytelen, az egész választás megsemmisítését csak abban az esetben lehet mellőzni, ha az eredményen a szabálytalanság által érintett szavazókör valamennyi választójának szavazata sem változtatna.

*A bíróság ítéletében öt évnél nem hosszabb időre felfüggesztheti annak a választójogát és választhatóságát, akinek cselekvése a választás vagy valamely szavazat érvénytelenítését okozta.* Az erre vonatkozó határozat meghozatala előtt a bíróság az érdekeltet értesíti arról, hogy a felfüggesztés kérdésében határozni fog és közli vele, hogy a tárgyaláson megjelenhetik és védekezését előterjesztheti, a szabályszerűen értesített érdekelt elmaradása azonban a felfüggesztés kérdésében a határozat hozatalát nem akadályozza meg.

*Ha a bíróság az eljárás folyamán olyan jelenségekről szerez tudomást, amelyekből arra lehet következtetni, hogy a választáskor a választókerületben a választói jog szabad gyakorlását akadályozó vagy jogosulatlanul befolyásoló cselekmények igen nagy mértékben fordultak elő, a jelenségeket az ítéletben külön felemlíti.* Ugyancsak megemlíti, ha büntetendő cselekmény vagy fegyelmi vétség jelei mutatkoznak, ily esetben az ítéletet közölni kell

az illetékes kir. ügyészséggel vagy fegyelmi hatósággal.

A közigazgatási bíróság a panasz tárgyában hozott határozatában a felmerült költségek és viselésük kérdésében is határoz. Ha az eljárást azért kell megszüntetni, mert a megtámadott képviselő a bizonyítás elrendelése után lemondott, a költségekben a lemondott képviselőt kell marasztalni.<sup>28</sup>

Ha a közigazgatási bíróság a választást a választási biztosnak vagy a választásban hivatalosan közreműködő más személynek törvénybe ütköző, nyilvánvalóan vétkes eljárása miatt érvénytelennek nyilvánítja, a költségek vagy egy részük viselésében a hivatalosan eljáró vétkes személyt is — a vesztes féllel egyetemlegesen — elmarasztalhatja; kir. ítélőbírót azonban csak akkor, ha fegyelmi felelősségét az illetékes fegyelmi bíróság már előzetesen megállapította.

Ha a közigazgatási bíróság a panasznak helyt adott vagy az eljárást megszüntette, a megtámadott képviselő (pótképviselő) költségeinek fedezésére letett biztosítékot vissza kell utalni a panaszlónak. Ha a bíróság a panaszt visszautasította vagy elutasította, akkor csak a megállapított költségek fedezése után fennmaradó felesleget utalja vissza.

---

<sup>28</sup> Ezzel megszűnik az 1925 : XXVI. t.-c. 128. §. 4. bekezdésében foglalt szemeteszűrő igazságtalanság. Lásd fentebb 42. lapon.



## V. RÉSZ.

# AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐI MEGBIZÁSOK.

### 11. *A megbízólevelek bemutatása és a képviselők igazolása.\**

Az 1938 : XIX. tc. XI. fejezete (154—164 §.) a megbízólevelek bemutatásáról és a képviselők igazolásáról rendelkezik. Ezek a rendelkezések kevés stiláris változtatással, lényegükben változatlanul vétettek át az 1925 : XXVI. tc. IX. fejezetéből. (129—139. §.) Az 1938 : XIX. tc. 157. §. 2. bekezdésében, valamint a 164. §. megrövidítésében jelentkező érdemi eltérést az tette szükségessé, hogy az új törvénynek már ismertetett új rendelkezései a XI. fejezetben fenntartott régi szabályokkal összhangba hozassanak. Csupán a 162. §. 2. bekezdése tartalmaz jelentős változtatást, amikor kimondja, hogy a kerület képviselőküldési jogának felfüggesztését célzó eljárásban közreműködő képviselőházi vizsgálóbizottság előtti tanúságtételnél „a tanúzási kötelezettség alul való mentességre a bűnvádi eljárás szabályai irányadók.”<sup>29</sup>

\* Lásd: Molnár Kálmán: Magyar közjog III. kiadás (1929.) 57. §. (497—504. l.)

<sup>29</sup> Az 1925 : XXVI. t.-c. 137. §. úgy rendelkezett, hogy a tanúzási kötelezettség alól nem mentesít, ha a való megvallása

12. *Az országgyűlési képviselői megbízások megszűnése. Pótképviselők behívása. Időközi választás.*

Az országgyűlés időtartamának lejártán, az országgyűlés feloszlatásán és a képviselő elhalálozásának esetén kívül megszűnik a képviselő megbízása; ha: a) megbízatásáról lemond; b) megválasztását a közigazgatási bíróság érvénytelennek nyilvánította; c) megbízatásának megszűnését — valamely törvényben megállapított ok miatt — a háznak a házszabályokban megállapított bizottsága monddta ki.

A képviselői megbízatásról csak a megbízólevél bemutatása után, a ház elnökéhez intézett írott nyilatkozatban lehet lemondani. A lemondás az írott nyilatkozat iktatásának napjától hatályos. A lemondást visszavonni nem lehet.

Az a képviselő pedig összeférhetetlen helyzetbe jut, akiről olyan tény állapítható meg, amelyből kétségtelen, hogy a magyar hazához vagy a magyar nemzethez tartozó köteles hűség ellen vétett, vagy az állam törvényeinek megváltoztatására más módon, mint törvényes eszközökkel törekedett, vagy országgyűlési képviselői működésében a képviselőházon ki-

által a tanú önmagát, vagy hozzátartozóját a választói törvény felhívott §-aiban meghatározott bűncselekménnyel vádolja, de a tanú és hozzátartozója a bevallott cselekményekért felelősségre nem vonható. Ez a mentesség azonban nem zárja ki a hamis tanúzás miatt való elítélést.

vül álló tényezőtől utasítást fogadott el, vagy magát ilyen tényező rendelkezéseinek vetette alá.<sup>30</sup>

Ha a lajstromos választókerületben megválasztott képviselő megbízatása bármely okból megszűnt, helyébe a lajstromba foglalt sorrend szerint következő pótképviselőt kell behívni. A megüresedett képviselői helyre nem lehet behívni azt a pótképviselőt, aki megválasztása után kilépett abból a pártból, amelyhez megválasztása időpontjában tartozott.

A behívott pótképviselő köteles megbízólevelét a behívás kézbesítésétől számított 15 nap alatt a képviselőház elnökének bemutatni. Megbízatásáról csak behívása után és csak a megbízólevelének bemutatása után, a ház elnökéhez intézett írott nyilatkozatában mondhat le.

Ha valamelyik egyéni választókerületben a képviselő megbízatása bármely okból megszűnt: időközi választásnak van helye. Lajstromos kerületben időközi választásnak csak akkor van helye, ha valamennyi képviselő megbízatása megszűnt és már egy behívható pótképviselő sincs.<sup>31</sup>

<sup>30</sup> Az 1925 :XXVI. t.-c. 180. §. az összeférhetetlenséget a fenti okokból csak öt évi időtartamra állapította meg. Az új törvény egyszersmindenkorra.

<sup>31</sup> Ez a rendelkezés az 1925 :XXVI. tc.-ből hiányzott. De az új törvény rendelkezése sem zárja ki azt, hogy a lajstromos kerület egy vagy több mandátuma éveken át betöltetlenül maradjon, mert ha az egyik lajstrom összes képviselőinek és pótképviselőinek megbízatása megszűnt is, időközi választás nem tartható addig, míg van a kerületnek egy másik lajstrom alapján megbízatást nyert képviselője, vagy



Az időközi választás napját a belügyminiszter tűzi ki, úgy hogy a képviselőház határozatának vételétől a választás napjáig legalább 15, legfeljebb 20 napi időköz maradjon.

---

behívható pótképviselője. Volt is már erre eset Pécssett. Az egyik lajstromon szerepelt képviselő és az összes pótképviselők elhalálózása folytán az egyik pécsi mandátum egy éven át betöltetlen maradt (L: Molnár Kálmán: A pécsi mandátum és az arányos képviselet, Budapesti Hirlap, 1930. máj. 6.)

## VI. RÉSZ.

### MEGTORLÓ RENDELKEZÉSEK.

#### 13. *A választójog büntetőjogi védelme.*

I. *A választók névjegyzékének meghamisítása.*  
Büntettet követ el a hatóságnak az a tagja vagy közege, aki a névjegyzék összeállításával és kiigazításával kapcsolatos munkálatok során szándékosan közreműködik akár abban, hogy valaki nyilvánvalóan törvény ellenére a névjegyzék tervezetébe felvétessék, vagy abból ki ne hagyassék, vagy akár abban, hogy valaki nyilvánvalóan törvény ellenére a névjegyzék tervezetébe fel ne véssék, vagy abból kihagyassék. — Büntettet követ el a központi választmány elnöke, tagja vagy közege, aki ezt a cselekményt a választók névjegyzékének összeállításánál vagy kiigazításánál követi el.

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el, aki abból a célból, hogy akár ő maga, akár más, törvény ellenére választójogot nyerjen, vagy hogy akár az ő, akár másnak választójoga törvény ellenére megmaradjon, vagy végül, hogy valaki törvény ellenére választójogot ne nyerjen, vagy választójogát törvény ellenére elveszítse:

1. hamis okiratot készít vagy készíttet, tudva hamis vallomást tesz, tudva hamis felvilágosítást ad, vagy pedig tudva más hamis bizonyítékot vagy adatot szolgáltat;

2. valódi okiratot meghamisít, vagy meghamisíttat, elrejt, megsemmisít vagy használhatatlanná tesz;

3. a választójog kellékeinek igazolásához szükséges okirat kiállítását vagy kiszolgáltatását, vagy a választójog kellékeinek igazolásához szükséges vallomást, felvilágosítást vagy más bizonyíték vagy adat szolgáltatását törvény ellenére megtagadja;

4. a hatóság előtt tudva hamis vagy hamisított okiratot vagy más ilyen bizonyítékot vagy adatot használ fel;

5. mást ilyen cselekmény elkövetésére rábírní törekszik.

Büntett a cselekmény, ha azt valaki hivatala vagy hivatalos megbízatása körében követi el.

II. *A választójog szabad gyakorlatának akadályozása és jogosulatlan befolyásolása.* Vétséget követ el, aki a választót erőszakkal vagy fenyegetéssel választójogának szabad gyakorlásában akadályozza. A kísérlet büntetendő.

Vétséget követ el, aki abból a célból, hogy a választó a szavazástól tartózkodjék, a választót vagy hozzátartozóját szóval vagy tettel bántalmazza vagy pedig vagyonában vagy keresetében jogtalan hátránnyal sujtja, ilyen bántalmazással, hátránnyal vagy pedig becsületsértő vagy rágalmazó nyilatkozat közzétételével fenyegeti. Vétséget követ el az is,



aki ezt a cselekményt abból a célból követi el, hogy a választó valamely ajánlási ívet aláírjon vagy annak aláírásától tartózkodjék, vagy hogy a választót a jelöltség el nem fogadására, vagy a jelöltségtől visszalépésre bírja. A cselekmény büntett, ha azt a tettes valamely csoportnak, egyesületnek, vagy testületnek megbízásából vagy nevében, vagy elhatározására hivatkozással követi el; ha pedig a cselekményt valamely csoport követi el, a csoport minden tagját büntett miatt kell büntetni.

Vétséget követ el, aki az említett célból a választó részére vagy a választó beleegyezésével más részére ajándékot, őt meg nem illető jutalmat vagy egyéb előnyt ad, juttat, vagy ígér, — valamint az a választó is, aki az imént megjelölt célból akár maga, akár más részére ajándékot, illetéktelen jutalmat vagy egyéb előnyt követel, elfogad, vagy valakit ajándék, jutalom vagy egyéb előny ígéretére rábírni törekszik.

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntetőrendelkezés alá nem esik, vétséget követ el, aki a választó félrevezetésére alkalmas ígérekkel a *tisztességbe ütköző módon* törekszik képviselőül megválasztását előmozdítani.

Ugyancsak vétséget követ el, aki a választó fentebb körvonalazott befolyásolása céljából valamely választót ellátásban részesít, úgyszintén az, aki ilyen ellátást elfogad.

Vétséget követ el a közhivatalnok, ha hivatali hatalmával visszaélve, hivatali hatáskörében valami-

nek megtevésével vagy meg nem tevésével vagy ezek kilátásba helyezésével törekszik valamely választót választójogának szabad gyakorlásában befolyásolni, vagy ha a törvényben (173—174. §§.) megjelölt tiltott cselekményt hivatali hatalmával visszaélve követi el. Vétséget követ el a közhivatalnok akkor is, ha a neki alárendelt alkalmazottat arra utasítja, hogy a szavazástól tartózkodjék, vagy hogy befolyását valamely más módon az egyik vagy a másik jelölt (párt) mellett vagy ellen, vagy a választóknak a szavazástól való tartózkodása érdekében érvényesítse.

Vétséget követ el az, aki a választót vagy hozzá tartozóját becsületében sérti, vagy pedig vagyonában vagy keresetében jogtalan hátránnyal sújtja vagy testileg bántalmazza avagy ezek valamelyikével fenyegeti amiatt, mert a választó választói jogát gyakorolta. Vétséget követ el az is, aki ezt a cselekményt a miatt követi el, mert a választó valamely ajánlási ívet alá nem írt, vagy olyan ajánlási ívet írt alá, amelynek aláírásától őt a tettes vagy más visszatartani törekedett.

Vétséget követ el, aki a választóknak a törvényben körülírt (174. §.) befolyásolása céljából a választók félrevezetésére alkalmas vészhiót kohol, vagy valótlan vészhiót terjeszt, vagy a választás körülményeiről, különösen a szavazás helyéről, idejéről vagy valamely jelölt visszalépéséről vagy haláláról az említett cél elérésére alkalmas álhírt

minő álhír koholásával vagy terjesztésével arra bír, hogy a szavazástól tartózkodjék.

Vétséget követ el, aki a választóknak a törvényben körülírt (174. §.) befolyásolása céljából *a képviselőjelölt személyére, magánéletére, családi vagy vagyoni viszonyaira, foglalkozására vagy a közéletben kifejtett működésére vonatkozó és a célzott eredmény elérésére alkalmas valótlanságot kohol vagy híresztel, vagy ilyen valótlanságra utaló kifejezést használ.*

Vétséget követ el, aki a választás vagy a szavazás színhelyén a rendet olyan mértékben zavarja, hogy a rendzavarás vagy az ezzel okozott megfélemlítés egy vagy több választót szavazati jogának gyakorlásától visszatartott.

Büntett miatt kell büntetni azt, aki a választókerületben a választás elrendelésétől a választási eljárás befejezéséig valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy aki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhív.

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő:

1. aki a szavazás színhelyén jogosulatlanul fegyverrel jelenik meg;

2. aki a szavazás színhelyén az odavitt botot vagy tetteges bántalmazásra alkalmas eszközt az illetékes közeg felhívására rögtön át nem adja, vagy



ott a közrend megzavarása céljából veszélyes eszközt ragad;

3. aki a szavazás színhelyén a rendet zavarja;

4. aki a választás alatt a szavazóhelyiség épületében vagy ennek környékén a választás eredményének befolyásolása végett beszédet tart, vagy a választókat szavazati joguk gyakorlásában rábeszéléssel befolyásolni törekszik;

5. aki a választást kitűző belügyminiszteri rendelet közzétételének napjától a választási eljárás befejezéséig a választás előkészítésében eljáró jelöltet vagy kíséretének tagját, vagy a választás előkészítése vagy megtartása érdekében eljáró személyt vagy a választásban résztvevő választót megdobja, vagy ellenük más erőszakos, megfélemlítő, vagy megszegyenítő cselekményt követ el. Ha ezt a cselekményt csoport követi el, a felbújtók és a vezetők büntetése két hónapig terjedhető elzárás.

III. *A választás vagy a szavazás meghamisítása és megghiúsítása.* Vétséget követ el: aki másnak neve alatt szavaz vagy aki ugyanannál a választásnál több szavazókörben vagy több választókerületben szavaz. A kísérlet büntetendő.

Vétséget követ el: 1. aki az előbbi bekezdés alá nem eső módon közvetlenül közreműködik abban, hogy a szavazás vagy választás eredménye a törvénynek még nem felelően álljon elő, vagy aki a megválasztás vagy szavazás eredményét bármily más módon meghamisítja; 2. aki a választást vagy a szavazást, vagy eredményüknek megállapítását meg-

hiúsítja; 3. aki ajánlási ívet jogosulatlanul megsemmisít vagy megsemmisített, vagy rendeltetésétől elvon vagy elrejt. A kísérlet büntetendő. A cselekmény büntett, ha azt a választási eljárásban hivatalos megbízatásánál fogva közreműködő közeg követi el.

Vétséget követ el az, aki olyan célból, hogy a törvényesen elrendelt választás ne legyen megtartható, a választásnál közreműködésre hivatott közegeket a közreműködés megtagadására rábírní törekszik.

IV. *A szavazás titkosságának megsértése.* Vétséget követ el az, aki szándékosan tudomást szerez a választók szavazatáról — nemkülönben a szavazatszedő küldöttség elnöke vagy tagja, ha e cselekmény elkövetéséhez segílyt nyujt, vagy a szavazásnak véletlenül tudomására jutott titkát mással közli.

V. *Egyéb visszaélések.* Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el az:

1. aki résztvesz a törvény tilalma ellenére megtartott olyan felvonulás, pártgyűlés vagy egyéb pártösszejövetel rendezésében vagy összehívásában, melynek folyamán valaki ellen, vagy valakinek ingó vagy ingatlan vagyonán büntettet vagy vétséget követtek el;

2. aki a pártgyűlésen a rendet olyan mértékben zavarja, hogy e miatt a gyűlés megtartása lehetlenné válik;

3. aki az ajánlási ívbe bárkinek a nevét jogosulatlanul beírja;

4. aki a törvény tilalma ellenére két vagy több jelölt ajánlásában vesz részt;

5. aki a választással kapcsolatos falragaszokra (plakátokra), röpiratokra és röpcédulákra vonatkozóan megállapított tilalmat (72. §.) megszegi.

Kihágást követ el és pénzbüntetéssel büntetendő:

1. aki a kötelező vallomásszolgáltatást, illetőleg az adatszolgáltatást (35. §.) megtagadja, vagy felhívás ellenére alapos ok nélkül elmulasztja;

2. aki a választást kitűző belügyminiszteri rendelet közzétételének napjától a választási eljárás befejezéséig a választókerületben a választás céljára zászlót tűz ki, vagy egyébként használ.

Kihágást követ el és egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő:

1. aki párt vagy jelölt zászlóját vagy jelvényt templomra vagy állami, törvényhatósági vagy községi középületre, nyilvános iskola épületére vagy ennek tartozékára kitűzi, valamint az is, aki azoknak ilyen helyre kitűzését elrendeli vagy megengedi;

2. aki olyan falragaszt, amely pártnak vagy jelöltnek felhívását vagy más hirdetését tartalmazza, az előbbi pontban említett valamely helyen kifüggeszt, valamint az is, aki az ilyen helyre való kifüggesztést elrendeli vagy megengedi.

Kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással büntetendő, aki olyan zászlót vagy jel-



vénnyt tűz ki vagy használ nyilvánosan, amelynek kitűzését vagy használatát a belügyminiszter azért tiltotta meg, mert az a magyar állammal vagy törvényes intézményeivel szemben ellenséges érzést juttat kifejezésre. A tilalom ellenére kitűzött vagy használt zászlót vagy jelvényt, valamint a tilalom ellenére kifüggesztett falragaszt a rendőrhatalóság, illetőleg a községi előljáróság köteles eltávolítani. A tiltott zászlót vagy jelvényt el kell kobozni.

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő az:

1. aki a törvény (71. §.) ellenére választási felvonulást vagy egyéb pártösszejövetelt, vagy bejelentés nélkül, vagy még nem engedett helyen vagy időpontban pártgyűlést rendez, úgyszintén az, aki pártgyűlésen a rendet zavarja, vagy a közrend fenntartására vagy a pártgyűlésen való felszólalási jogra (70. §. 4.) vonatkozó hatósági rendelkezésnek nem engedelmeskedik.

2. aki a választással kapcsolatos szesztilalomra (74. §.) vonatkozólag megállapított szabályokat megszegi vagy kijátssza.

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el, aki a közigazgatási bíróság előtt emelt panaszban vagy a védíratban a képviselőnek vagy más jelöltnek, vagy a választásnál hivatalosan közreműködő közegnek, avagy ezeken kívül valakinek cselekményeként tudva valótlán ténytet ad elő, amennyiben az eljárás

alapjául szolgált tény valósága esetében a választásnak vagy valamely szavazatnak érvénytelenítését vonná maga után. Vétséget követ el az, aki a fentemlített módon és célból tudva hamis tartalmú nyilatkozatot vagy bizonyítványt állít ki, amennyiben az a közigazgatási bíróság előtti eljárásban használtatott, s amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik. — A bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványa folytán, az érvénytelenítési eljárás befejezésétől számított harminc nap alatt indítható meg.

A közigazgatási bíróság vagy a képviselőház bizottsága vagy kiküldöttje előtt választási ügyben elkövetett hamis tanúzásra azokat a rendelkezéseket kell alkalmazni, amelyeket a Btkv. a hamis tanúzásra megállapít (1878 : V. tc. 213. §. 1. bek.).

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és 15 napig terjedhető elzárással büntetendő az:

1. aki a választás után valamelyik országgyűlési képviselőt vagy kíséretének tagját a választókkal való közérdekű érintkezésük alkalmával megdóbalja, vagy ellenük más erőszakos, megfélemlítő, vagy megszégyenítő cselekményt követ el;

2. aki a választót az előbb említett cselekménnyel akadályozza abban, hogy a választás után a képviselővel közérdekű ügyben érintkezzék.

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő a választó-

kerületben állandó lakóhellyel nem bíró személy, ha kortesi (68. §.) tevékenységet a nélkül fejt ki, hogy a képviselőjelölt őt szabályszerűen bejelentette volna. E kihágás elkövetőjét a rendőrhatalóság a választási eljárás befejezéséig terjedő időre, *lakóhelyét kivéve*, a választókerület egész területéről kitilthatja. Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és 15 napig terjedhető elzárással büntetendő az, aki ezt a tilalmat megszegi vagy kijátssza.

VI. *A büntettek és vétségek büntetésére, valamint a bűnvádi eljárásra vonatkozó rendelkezések.* Az 1938 : XIX. tc.-nek a választójog büntetőjogi védelméről szóló fejezetében meghatározott büntettek büntetése két évig terjedhető börtön, a vétségek büntetése pedig két évig terjedhető fogház és mindkét esetben hivatalvesztés, azon kívül a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése.

Amennyiben olyan személy, akinek választási jogát és választhatóságát a közigazgatási bíróság felfüggesztette (151. §.), ugyane választásból kifolyólag az 1938 : XIX. tc.-ben meghatározott büntett vagy vétség miatt jogerősen elítéltetett: a büntető bíróság a politikai jogok felfüggesztését a törvény korlátain belül, a közigazgatási bíróság ítéletében megállapított időtartamon túl, de annak beszámításával határozhatja meg.

A választói törvényben felsorolt (200. §.) választójogi kihágások miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntető bíróságnak, a m.



kir. rendőrség működésének területén a rendőrségnek a hatáskörébe tartozik. A választói törvényben (201. §.) felsorolt választójogi bűncselekmények miatt az eljárást csak akkor lehet megindítani, ha a cselekményt valaki legkésőbb a választás befejezésétől számított 30 nap alatt feljelentette.

Ha a választói törvényben felsorolt (202. §.) büntettet vagy vétséget az illető választókerületben a választók névjegyzékébe felvett választó jelentette fel, őt a bünvádi eljárás során a sértett jogköre illeti meg.

#### *14. A választójog védelmével kapcsolatos egyéb rendelkezések.*

**I. Pénzbírság.** Az a választó, aki a választás idején a szavazatszedő küldöttség előtt nem jelent meg, köteles távolmaradásának okát a választás napját követő nyolc nap alatt a központi választmány elnökéhez írásban, igazoló iratainak csatolása mellett bejelenteni. Posta útján továbbított bejelentéseknél a postára adás napja irányadó.

A központi választmány elnökéhez érkezett bejelentések felett a központi választmánynak (egy vagy több) albizottsága határoz. Azoknak a választóknak a nevét, akiknek elmaradását nem fogadta el igazoltnak, a központi választmány elnöke községenként, Budapesten közigazgatási kerületenként jegyzékbe foglalja és a jegyzéket a választók lakóhelye szerint illetékes főszolgabíróhoz, illetőleg polgármesterhez, Budapesten a kerületi előljáráshoz küldi meg.

A főszolgabíró, városokban a képviselőtestület, illetőleg a törvényhatósági bizottság által megbízott rendőri büntetőbíró a jegyzékben foglalt minden választóra, az illető vagyoni és egyéb körülményeire is figyelemmel, 5 P-től 25 P-ig terjedhető pénzbírságot szab ki. E határozat ellen fellebbezni lehet a törvényhatóság első tisztviselőjéhez, aki további jogorvoslat kizárásával végérvényesen határoz.

Arra a közhivatalnokra vagy kir. közjegyzőre, aki az őrizetére bízott választói névjegyzékről, továbbá a választásokra vonatkozó (120. §.) iratokról a kívánt másolatot a kitűzött záros határidő alatt nem adja ki, a közigazgatási bíróság elnöke 50 P-től 1000 P-ig terjedhető pénzbírságot róhat. A bírságon felül fegyelmi uton való felelősségrevonásnak is helye van.

II. *Fegyelmi eljárás.* Állami, törvényhatósági vagy községi közszolgálatban álló alkalmazott ellen, továbbá a névjegyzék összeállításával és kiigazításával kapcsolatos munkálatoknál, valamint a választásnál közreműködő és esküt (fogadalmat) tett minden közeg ellen, ha a választói törvény szabályait vagy az ezek alapján tett hatósági rendelkezéseket megszegi vagy kijátssza, — az esetleges büntetőjogi következményektől függetlenül, — fegyelmi eljárásnak van helye.

A fegyelmi eljárást a központi választmány, a közigazgatási bizottság vagy a belügyminiszter rendelheti el. A fegyelmi eljárást az alkalmazott vagy közeg kérelmére el kell rendelni. A fegyelmi eljárás

elrendelése kérdésében hozott határozat ellen panasznak van helye a közigazgatási bírósághoz.

A fegyelmi vizsgálat teljesítésére a közigazgatási bizottság egy vagy több tagját küldi ki. A fegyelmi bíráskodást elsőfokon a közigazgatási bizottság fegyelmi választmánya, másodfokon a közigazgatási bíróság, az önkormányzati tisztviselők felett pedig ezek fegyelmi bírósága (1929 : XXX. tc. 87. §.) gyakorolja.

Ha a fegyelmi eljárás alapjául szolgáló törvényt sértés a választás meggyűlöletét okozta, vagy érvénytelenségének megállapítását (megsemmisítését) vonhatja maga után, a pénzbüntetés 100 P-től 8000 P-ig terjedhet. Azt, aki nem tartozik az állami vagy az önkormányzati közszolgálati alkalmazottakra vonatkozó jogszabályok hatálya alá, csak pénzbüntetéssel lehet büntetni.

A kir. ítélőbírak és a kir. ügyészség tagjai ellen a fegyelmi eljárás a választói törvényben (206. §.) meghatározott cselekmény miatt is a saját fegyelmi hatóságuk hatáskörébe tartozik. (1936 : III. tc.) A névjegyzék megőrzése tekintetében a kir. közjegyző a rá irányadó fegyelmi szabályok hatálya alá tartozik.

---



## VII. RÉSZ.

### 15. Vegyes rendelkezések.

I. *Törvényhatósági választójoga* annak van, aki a lajstromos választókerületben választójogosultak névjegyzékébe a törvényhatóság területén fel van véve. A törvényhatósági választókról külön névjegyzéket nem kell készíteni.

*Községi választójoga* annak van, aki a lajstromos választókerületben választójogosultaknak a községi választói névjegyzék összeállításának évére érvényes névjegyzékébe a község területén fel van véve, ha saját maga, illetőleg férje legalább két év óta fizet a községben föld-, ház-, vagy általános kereseti adót, beleértve az alkalmazottak kereseti adóját is.

Budapest székesfővárosban a törvényhatósági tagok választásánál érvényes ajánláshoz minden választókerületben legalább 300, az illető választókerületben lakó törvényhatósági választó sajátkezű aláírása szükséges. Az ajánlás csak akkor érvényes, ha az ajánló aláírását kir. közjegyző vagy kir. járásbíróság vagy a polgármester, illetőleg az általa megbízott tisztviselő hitelesítette. A szavazójegy szelvényének az 1930 : XVIII. tc. 17. §. szerint az aján-

lásokra való felragasztását az 1938 : XIX. tc. megszünteti.

Az 1938 : XIX. tc.-nek a választójog büntetőjogi védelméről szóló rendelkezéseit — hacsak egyes rendelkezésekből más nem következik — a törvényhatóság és a község által választandó tisztviselőknek, előjáróknak, bizottsági, képviselőtestületi és választmányi tagoknak választására is alkalmazni kell. Az 1938 : XIX. tc.-ben (198. §.) meghatározott büntetés alá esik az is, aki a választók névjegyzékének meghamisítására irányuló cselekményt olyan célból követi el, hogy a törvényhatósági vagy a községi legtöbbadófizetők névjegyzékébe arra nem jogosult vétessék fel, vagy arra jogosult fel ne vétessék.

II. Az országgyűlési képviselőválasztók névjegyzékének elkészítésével (összeállításával és igazításával) járó összes kiadások az államkincstárt terhelik, úgyszintén az országgyűlési képviselőválasztások során felmerülő összes személyi és dologi hivatalos kiadások is.

III. *Képviselői összeférhetetlenség.* Összeférhetetlenségi alaptörvényünk (1901 : XXIV. tc.) 1. és 4. §-ai szerint országgyűlési képviselő nem lehet állami, törvényhatósági vagy községi tisztviselő. Ezt a rendelkezést az 1925 : XXVI. tc. 182. §-a megváltoztatta s kimondotta, hogy állami, törvényhatósági vagy községi közszolgálat az országgyűlési képviselővé választhatóságnak nem akadályos. \* A képviselővé

\* Lásd: Molnár Kálmán: Magyar Közjog (1929) 536. l.

választott közszolgálati alkalmazott azonban közhivatali szolgálatot nem láthat el, de képviselői megbízatásának megszűnte után őt vagy korábbi állásába vagy rangjának és képesítésének megfelelő más állásba el kell helyezni. Ujabb változást hozott az 1934 : I. tc. 2. §. 1. bek. c) pontja, amely szerint az országgyűlési képviselővé választott közszolgálati alkalmazottat szabályszerű elbánás (nyugdíjazás, végkielégítés) alá kell vonni, s ez a rendelkezés vétetett át az 1938 : XIX. tc. 216. §-ába is. E szerint az állami, törvényhatósági vagy községi közszolgálat, kivéve a legfőbb állami számvevőszék elnökét és hivatnokat, az országgyűlési képviselővé választhatóságnak nem akadályozza.

Az állami, törvényhatósági vagy községi közszolgálatban álló alkalmazottat, ha a választáson jelöltként fellép és ezt felettes hivatali hatóságánál bejelenti, a bejelentés napjától a választási eljárás befejezését követő második nap elteltéig szabadság illeti meg. Ez alatt az idő alatt a közszolgálati alkalmazott a hivatali székhelyén való lakás kötelezettsége alól is fel van mentve.

A képviselővé választott közszolgálati alkalmazottat nyugdíjazni kell, illetőleg végkielégítésben kell részesíteni. Ez a rendelkezés nem vonatkozik azokra, akiknek állása a képviselői megbízatással nem összeférhetetlen. A képviselővé választott közszolgálati alkalmazott nyugdíját képviselői igazolá-



sának napját követő hónap első napjától kell folyósítani.<sup>32</sup>

Az országgyűlési képviselő ebbeli minőségének időtartama alatt a kormány vagy kormányközeg részéről fizetéssel vagy díjazással járó hivatalra vagy állásra — kivéve azokat az állásokat, amelyek a képviselői megbízatással nem összeférhetetlenek, továbbá a kormánybiztosi, kormánybiztoshelyettesi, főispáni és főpolgármesteri állást — jogérvényesen nem nevezhető ki, sem törvényhatósági vagy községi tisztviselevé, tanárrá, vagy tanítóvá még nem választható. E tilalom alá esik a képviselővé választott közszolgálati alkalmazottnak újraalkalmazása is.

IV. *Bírói végrehajtás a képviselői tiszteletdíjakra.* A képviselőt megillető tiszteletdíjnak csak egyharmada vehető bírói végrehajtás alá. Vonatkozik ez a rendelkezés az országgyűlés választott tisztviselelvéit e minőségükben megillető tiszteletdíjakra is.

A képviselő lakáspénze csak lakbérkövetelés fejében, vagy a képviselő által lakóháznak (lakásnak) a saját részére építése vagy megvétele céljából közokiratban vállalt fizetési kötelezettség miatt lehet bírói végrehajtás tárgya.

Ha a végrehajtás az országgyűlési képviselő illetőleg az országgyűlés választott tisztviselelvéje feleségét (volt feleségét), fel- vagy lemenő ágbeli rokonát

<sup>32</sup> Az országgyűlés tagját e minőségben megillető járandóságok nem jöhetnek figyelembe nyugdíjának mellékkereset miatti csökkentésénél. (1934 : I. tc. 3. §. 7.)

illető, vagy házasságon kívül született gyermeke javára járó tartásdíjnak behajtására irányul: végrehajtás alá lehet vonni a tiszteletdíj felerészét. Képviselő ellen irányuló végrehajtási eljárásban az állami tisztviselőkre nézve irányadó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

V. *Jogosulatlan megjelenés a házban.* Aki az országgyűlés valamely házának vagy valamely bizottságának tanácskozó termében jogosulatlanul megjelenik és onnan az elnök felhívására azonnal el nem távozik, amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal és politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő. Ha a tanácskozó teremben jogosulatlanul megjelent egyén onnan az elnök másodszori felhívására sem távozik el, letartóztatandó és haladéktalanul a vádhatóság elé állítandó.

Ha ilyen cselekményt az ülésekről a házszabályok értelmében kizárt képviselő követ el, a cselekmény nem esik a mentelmi jog védelme alá. Ilyen esetben a kir. ügyész a vádat csak a ház hozzájárulásával ejtheti el.

VI. *Tiltott közlés.* Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal büntetendő, aki akár szándékosan, akár gondatlanságból:

1. közleményt tesz közzé arról, hogy mi történt

a magyar országgyűlés vagy bizottsága zárt ülésében; vagy

2. közléses olyan nyilatkozatot vagy kifejezést, avagy az országgyűlésben történt bármi olyan eseményt, amelynek közzétételét az országgyűlés valamelyik háza vagy bizottsága megtiltotta, vagy amelyre nézve valamelyik ház úgy határozott, hogy töröltessék a gyorsírói jegyzetekből és kihagyassék a naplóból; vagy

3. közleményt tesz közhírré arról, hogy az országgyűlés vagy bizottsága ily értelemben határozott.

E rendelkezés nem nyer alkalmazást az olyan közzétételre, amelyre a háznak, illetőleg bizottságának elnöke engedelmet adott.



## A TÁRSADALMI ÉS A GAZDASÁGI ÉLET EGYENSÚLYÁNAK HATÁLYOSABB BIZTOSÍTÁSA.

1938 : XV. tc.

A törvény életbe lépett kihirdetése napján, 1938. május 29-én. Végrehajtó rendeletek: 4350 és 4960/1938. M. E.

A zsidóságnak a gazdasági élet egyes ágaiban, valamint az értelmiségi szabadfoglalkozások területén elért nyomasztó és aggasztó túlsúlya<sup>1</sup> vezetett az

<sup>1</sup> Az 1930. évi népszámlálás adatai szerint Csonka-magyarország területén a zsidók országos arányszáma 5.1% volt. Ugyanez időben az *ügyvédek* között zsidó: az egész országban 49.2%; az ügyvédjelöltek közt 34.9%; a budapesti ügyvédek közt 55.8%.

Az *orvosok* közt zsidó: a hatósági orvosok közt 13.9%; a kórházi és egyéb gyógyintézeti orvosok között 17.9%; a társadalombiztosító intézeti és vállalati orvosok között 16.1%; a magánorvosok közt 54.5%. Budapest székesfőváros valamennyi orvosa közt 67.2%.

A *magánmérnökök* között az országban 30.4%; Budapesten 36%.

A *lapszerkesztők és hírlapírók* között az országban 31.7%; Budapesten 36.1%.

A *színészek és színésznők* között (beleértve a filmszínészeket is) az ország területén 24.1%; Budapesten 30.3%.

A *kereskedelem és hitel* csoportjában 40%; a kereskedelmi tisztviselők között 52.8%; az ipari foglalkozások körében a tisztviselők között 33.4%; a kereskedelem és az ipar

1938 : XV. tc. megalkotására. A törvény alkotmány-jogi nagy jelentősége abban van, hogy a zsidókra és a zsidókkal egy tekintet alá eső személyekre vonatkozólag megszünteti az állampolgárok egyenjogúságának elvét.

I. Az 1938 : XV. tc. felhatalmazza a minisztériumot, hogy a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosítása végett szükséges és halaszthatatlanul sürgős intézkedéseket, — ideértve az értelmiségi munkanélküliség leküzdése végett szükséges intézkedéseket is, — a törvény kihirdetésétől számított *három hónap alatt* az alábbiakban megjelölt tárgykörben és alapelvek szerint rendeletben tegye meg abban az esetben is, ha az intézkedés egyébként a törvényhozás ügykörébe tartoznék.

II. Az 1938 : XV. tc. utasítja a minisztériumot, hogy:

a) akár időszakai, akár nem időszakai lap kiadója, szerkesztője vagy a lapnak állandó munkaviszonyban álló munkatársai részére *sajtókamara*;

b) színművészek, filmszínészek, színházi és filmrendezők, úgyszintén művészeti és filmművészeti ügyvezetők és ügykezelők, valamint színházaknál és a filmiparban alkalmazott művészi segédszemélyzet (karszemélyzet) részére *színművészeti és filmművészeti kamara* felállításáról gondoskodjék.<sup>2</sup>

egyesített csoportjában a tisztviselők között 47.6%; az önállóak között 45.6%; a segédszemélyzet körében 29.1%.

<sup>2</sup> A sajtókamara felállításáról a 6070 és 6080/1938. M. E., a színművészeti és filmművészeti kamara felállításáról a

Akár időszaki, akár nem időszaki lap kiadója, szerkesztője, vagy a lapnak állandó munkaviszonyban álló munkatársa csak az lehet, aki a sajtókamara tagja.

Színháznál, mozgófényképet előállító és kölcsönzés útján vagy másként forgalombahozó vállalatnál a fentebb felsorolt foglalkozások körében rendezőként, előadóként vagy művészeti segédszemélyzet tagjaként csak azt szabad alkalmazni, aki a színművészeti és filmművészeti kamara tagja. A vallás- és közoktatásügyi miniszter indokolt esetben közérdekből kivételt tehet.

A sajtókamarának, úgyszintén a színművészeti és filmművészeti kamarának tagja csak magyar állampolgár lehet. A tagság egyéb feltételeit a minisztérium rendeletben állapítja meg.

III. *A sajtókamara, úgyszintén a színművészeti és filmművészeti kamara tagjaiul zsidók csak olyan arányban<sup>3</sup> vehetők fel, hogy számuk a kamara összes tagjai számának húsz százalékát ne haladja meg.*

6090 és 6095/1938. M. E. sz. rendelet intézkedik. Szakítás ez azzal a régi helyes állásponttal, hogy az egyes foglalkozási ágak kamarái törvényhozási uton nyertek szabályozást. Így az ügyvédi kamara az 1874:XXXIV. tc., majd az 1937:IV. tc.-ben, a közjegyzői kamara az 1874:XXXV. tc.-ben, a mérnöki kamara az 1923:XVII. tc.-ben, az orvosi kamara az 1936:I. tc.-ben.

<sup>3</sup> Az arányszámról a törvényjavaslat indokolása ezt mondja: „Az arányszám megállapításánál tekintettel voltunk arra, miszerint egyes értelmiségi foglalkozási ágakban, mint pl. a közszolgálat, sőt a gazdasági élet egyes vállalkozásai-



Ebbe a húsz százalékba nem lehet beleszámítani:

a) a hadirokkantat, a tűzharcost, továbbá a hősi halált halt *szülőnek* gyermekét és a hadiözvegycet;

b) azt, aki 1919 augusztus 1. előtt tért át valamely más *bevett* felekezetbe és megszakítás nélkül ugyanennek a felekezetnek a tagja;

c) a b) pont alá eső *szülőnek* olyan leszármazóját, aki nem az izraelita felekezet tagja (4. §.)<sup>4</sup>

ban is, a zsidóság részvétele csak szórványosnak mondható, ezért a törvényjavaslat által szabályozni kívánt elhelyezkedési lehetőségeknél az országos arányszámot meghaladó mérték alkalmazását véltük helyesnek." (Az 1935. évi április 27-re összehívott országgyűlés képviselőházának irományai. X. kötet 261. l.)

<sup>4</sup> A 4350/1938. M. E. sz. rendelet 21. §-a a törvény negatív irányú megállapítását (kik nem számíthatók be a 20 százalékba), annak pozitív megállapításával egészíti ki, hogy a rendelet alkalmazása szempontjából kit kell zsidónak (az 1938 : XV. tc. 4. §. 1. bekezdése alá eső személynek) tekinteni. És pedig azt:

1. aki az izraelita hitfelekezetnek tagja;

2. aki 1919. július 31. után tért át az izraelita hitfelekezetből más *bevett* felekezetbe, vagy ezt az időpontot megelőzően tért ugyan át az izraelita hitfelekezetből más *bevett* felekezetbe, de annak nem maradt megszakítás nélkül tagja;

3. aki akár 1919. július 31. után, akár előbb az izraelita hitfelekezetből a nélkül lépett ki, hogy más felekezetbe belépett volna, vagy az izraelita hitfelekezetből nem bevett felekezetbe tért át;

4. aki 1919. július 31. után született, ha a megjelölt időpontban atyja vagy anyja az izraelita hitfelekezet tagja volt.

Bár az előbbi 1—4. pont valamelyike alá esik, nem lehet az 1938 : XV. tc. 4. §-ának 1. bekezdése alá eső személy-

IV. *Akár időszak, akár nem időszak lapnál* állandó munkaviszonyban álló munkatársul zsidót<sup>5</sup> csak olyan arányban szabad alkalmazni, hogy számuk az állandó munkaviszonyban álló munkatársak számának húsz százalékát ne haladja meg; bármely címen kifizetett illetményük évi összege pedig nem haladhatja meg az ilyen munkaviszonyban álló összes munkatársak bármely címen járó illetményei évi összegének húsz százalékát. Ezeket a rendelkezéseket a munkaadó 1939 december 31-ig köteles végrehajtani. A miniszterelnök a végrehajtás módjára utasításokat adhat és közérdekből indokolt esetben e rendelkezések alól kivételt tehet.

nek tekinteni azt, aki hősi halált halt szülőnek a gyermeke, hadirokkant, tűzharcos vagy hadiözvegy.

Az izraelita hitfelekezettől más felekezetbe való belépés időpontjának azt az időpontot kell tekinteni, amikor a belépő az izraelita hitfelekezettől való kilépését igazoló bizonyítványt bemutatta ama bevett vallásfelekezet lelkészének, amelybe át akart térni.

A törvény és a rendelet megállapításai között eltérés mutatkozik. A törvény 4. §. c. pontja szerint nem lehet a húsz százalékba beszámítani azt, aki a húsz százalékba be nem számítható *szülőnek* (tehát elég, ha az egyik szülő nem zsidó!) leszármazója. A rendelet 21. §. 4. pontja szerint ellenben a húsz százalékba be kell számítani azt is, aki 1919. július 31. után született, ha a megjelölt időpontban atyja vagy anyja (tehát a szülők egyike) az izraelita hitfelekezet tagja volt.

<sup>5</sup> Rövidség kedvéért az alábbiakban egyszerűen *zsidókat* fogunk említeni ott, ahol a törvény „a 4. §. 1. bekezdése alá eső személyekről” (helyesebben: a 4. §. alá eső személyekről) rendelkezik.

Akár időszak, akár nem időszak lapnál a kiadóhivatali személyzet, úgyszintén a szerkesztőségi segéd-személyzet tagjaként alkalmazottakra<sup>6</sup> azok a rendelkezések irányadók, amelyek a vállalatokra és üzemekre vonatkozólag vannak megállapítva. (L. lentebb VII.)

E rendelkezéseket nem lehet alkalmazni azokra a lapokra, amelyek kizárólag hitéleti kérdésekkel és a felekezet ügyeivel foglalkoznak.

V. A vallás és közoktatásügyi miniszter állapítja meg, *hogy az egyes színházaknál, úgyszintén a mozgófényképet előállító és kölcsönzés útján vagy másként forgalombahozó egyes vállalatoknál* milyen arányszámban lehet zsidókat a fentebb meghatározott munkakörben alkalmazni.

VI. *Ügyvédi, mérnöki, orvosi kamarák tagjaiul* zsidókat csak olyan arányban lehet felvenni, hogy számuk az összes tagok számának húsz százalékát ne haladja meg. Mindaddig, amíg az egyéb kamarai tagok arányszáma az összes tagok számának nyolcvan százalékát el nem éri, zsidót a kamara csupán az újonnan felvett tagok öt százaléka erejéig vehet fel. Az illetékes miniszter a kamara felterjesztésére indokolt esetben közérdekből kivételt tehet.

Az ügyvédi és az orvosi kamarák, valamint a Budapesti Mérnöki Kamara<sup>7</sup> mindegyik tagja köteles

<sup>6</sup> L: 4960/1938. M. E. sz. rendelet I. és II. fejezet.

<sup>7</sup> Az 1923 : XVII. tc. 4. §. szerint „Budapesti mérnöki kamara szerveztetik, amelynek hatásköre a vidéki kamarák felállításáig a magyar állam egész területére kiterjed.



a törvény végrehajtása szempontjából jelentős adatait a kamaránál bejelenteni. A bejelentések alapján a kamara összefoglaló nyilvántartást készít. A beállott változásokat is be kell jelenteni, s a nyilvántartásba be kell jegyezni.

Az összefoglaló nyilvántartás alapján állapítja meg az illetékes (igazságügyi, belügyi, iparügyi) miniszter, hogy kik esnek a zsidók csoportjába, s ezeknek a száma milyen arányban áll a kamara többi tagjainak számával. Ezt az arányt — a 4350/1938. M. E. sz. végrehajtó rendelet 6. §. szerint — külön kell megállapítani:<sup>8</sup>

az orvosi kamarák tagjaira egyfelől a közszolgálatban álló vagy törvény alapján létesült intézetnél működő orvosok, másfelől az orvosi kamara egyéb tagjai tekintetében,

a mérnöki kamara tagjaira, a kamara tagjainak a törvény értelmében fennálló foglalkozási tagozódásához képest, külön-külön a közszolgálatban álló mérnökök, a magánalkalmazásban álló mérnökök és a magánmérnökök tekintetében.

VII. A törvény 8. §-a előírja a meghatározott arányszámot *azon vállalatok alkalmazottainál* is, amely vállalatoknál a munkaviszony egyes kérdéseinek szabályozásáról az 1937 : XXI. t.-c. rendelkezik.

Az 1937 : XXI. t.-c. hatálya azokra az üzletekre,

<sup>8</sup> A rendelet megszorítóan magyarázza a törvény 7. §-át, amely a kamarai összes tagok húsz százalékaról beszél, anélkül, hogy a kamarai tagokat az arányszám *külön* megállapítása céljából csoportosítaná.

üzemekre, egyéb vállalatokra vagy kereső foglalkozásokra terjed ki, amelyekben a munkaadó — és pedig akár természetes, akár jogi személy — másnak akár testi, akár szellemi munkáját ellenérték fejében igénybe veszi, még akkor is, ha az üzletnek, üzemnek, vállalatnak vagy foglalkozásnak oktató vagy jótékonyági jellege van.

Nem terjed ki azonban a törvény hatálya:

a mezőgazdasági és erdei termelésre, az állattenyésztésre, a halászatra, a kert- és szőlőművelésre, a selyemtermelésre és méhészetre, valamint az ezekkel összefüggő mellékiparágákra, feltéve, hogy leginkább saját nyerstermékeik feldolgozásával és eladásával foglalkoznak;

a közszolgálatra;

a közforgalmú közlekedési vállalatokra, beleértve a korlátolt közforgalomra berendezett saját használatú vasutakat is.<sup>9</sup>

Az 1937 : XXI. t.-c. hatálya alá eső olyan vállala-

<sup>9</sup> A 4350/1938. M. E. sz. rend. 10. §. szerint a bejelentési kötelezettség kiterjed a közszolgálat körén kívül eső, akár természetes személy, akár jogi személy által fenntartott minden ipari (kereskedelmi), bányászati, kohászati, bank- és pénzváltóüzleti vállalatra, biztosítási magánvállalatra, közlekedési vállalatra és mezőgazdasági (kert- és szőlőgazdasági) üzemre, továbbá bármiféle más kereső foglalkozásra. — De nem esik bejelentési kötelezettség alá az olyan üzem vagy foglalkozás, amely kizárólag hitfelekezeti célt szolgál, úgyszintén — további rendelkezésig — az olyan mezőgazdasági (kert- és szőlőgazdasági) üzem, amely legfeljebb öt alkalmazottat foglalkoztat értelmiségi munkakörben.

latnál, amelynél a tisztviselői, kereskedősegédi vagy más értelmiségi<sup>10</sup> munkakörben foglalkoztatottak száma 10 vagy ennél több, zsidókat csak olyan arányban szabad alkalmazni, hogy számuk a vállalatnál értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak számának húsz százalékát ne haladja meg; bármi címen kifizetett illetményük évi összege pedig nem haladhatja meg az értelmiségi munkakörben alkalmazottak bármi címen járó illetményei évi összegének húsz százalékát.

Az a vállalat, amelynél az értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak számában a zsidók száma a húsz százaléknál nagyobb, zsidót értelmiségi munkakörben csupán az újonnan felvett tagok öt százaléka erejéig vehet fel mindaddig, amíg a zsidók száma az értelmiségi munkakörben a meghatározott arányszámot meghaladja. Az arányszám egyenletes elérésének részletes szabályait a minisztérium rendelettel állapítja meg olyképpen, hogy szabály szerint el kell érni a meghatározott arányszámot az 1943. évi június 30 napjáig. Ezt a határidőt a minisztérium az illetékes miniszter előterjesztésére indokolt esetben közérdekből 1948 június 30-ig meghosszabbíthatja. A minisztérium az illetékes miniszter előterjesztésére a

<sup>10</sup> A 4350/1938. M. E. sz. rendelet 10. §. 4. bekezdése szerint értelmiségi munkakörben alkalmazottnak kell tekinteni az irodai és műszaki szolgálatot ellátó tisztviselőkön felül a kereskedősegédet, az állandó fizetésű utazót (üzletszerzőt), általában minden olyan alkalmazottat, aki nem altiszt vagy szolgái, avagy nem szoros értelemben vett testi (fizikai) munkát végez.



jelen bekezdésben meghatározott rendelkezések alól indokolt esetben közérdekből kivételt tehet.

Olyan vállalatnál, amelynél a tisztviselői, kereskedősegédi vagy más értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak száma 10-nél kevesebb, a zsidóknak a többi alkalmazottakkal szemben 1938 március 1-én fennállott arányszámát a zsidók javára megváltoztatni nem szabad. Az 1938 március elseje után keletkezett vállalatokra a húsz százalékos arányszám irányadó.

VIII. Az 1931 : XXVI. t.-c.-ben a törvényhozás hatáskörébe tartozó intézkedéseknek rendeleti úton megtételére adott és legutóbb az 1937 : X. t.-c.-kel meghosszabbított felhatalmazásnak az 1938 június 30-án lejáró határideje 1939 június 30-ig meghosszabbíttatik, mégpedig azzal a kiegészítéssel, hogy a felhatalmazás kiterjed *a termelés folytonosságának biztosítását célzó rendelkezések megtételére is.*

IX. Az 1938 : XV. t.-c. arra is felhatalmazza a minisztériumot, hogy a törvény rendelkezéseinek végrehajtása végett, valamint az értelmiségi munkanélküliség leküzdésére szolgáló intézkedések végett adatszolgáltatási kötelezettséget<sup>11</sup> állapítson meg, hogy gondoskodjék az adatszolgáltatás helyességének ellenőrzéséről, továbbá, hogy rendelkezésének megszegését vagy kijátszását kihágásnak minősítesse, végül arra is, hogy a rendelkezéseket megszegő avagy kijátszó vállalat élére a vállalat költségére vezetőt rendeljen mindaddig, amíg a rendelkezéseknek a vállalat eleget nem tesz.

<sup>11</sup> 4350/1938. M. E. sz. rend. II. rész.

## AZ ÁLLAMI REND MEGÓVÁSA VÉGETT SZÜKSÉGES BÜNTETŐJOGI RENDELKEZÉSEK.

1938 : XVI. t.-c.

I. *Szervezeti rendelkezések.* Az ítélőtáblák székhelyén működő kir. törvényszéknek, Budapesten a kir. büntető törvényszéknek öttagú külön tanácsa bíraskodik első fokon a törvényben pontosan körülírt felség sértés, hűtlenség, lázadás és izgatás büntette és vétsége, úgyszintén az állami- és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921 : III. tc. rendelkezésébe ütköző, valamint a robbantószer és robbanóanyag előállításával, tartásával és felhasználásával elkövetett büntettek és vétségek (1924 : XV. tc.) esetében, végül az ezekre a bűncselekményekre vonatkozólag elkövetett bűnpártolás esetében.

Az öttagú külön tanács hatáskörén nem változtat az a körülmény, hogy a bűncselekményt sajtó útján követték el, vagy hogy a cselekményt fiatalkorú követte el.

II. *Anyagijogi rendelkezések.* Ha a fentiekben felsorolt valamely cselekményt a törvény öt évet meg nem haladó államfogházzal bünteti, az ilyen cselekmény büntetése ugyanolyan tartamú *börtön*, ha pedig öt évet meghaladó államfogházzal bünteti, az ilyen cselekmény büntetése ugyanolyan tartamú fegy-

ház, mint amilyen tartamot a törvény az államfogházra megállapít.

Fiatalkorúval szemben a bíróság a fiatalkorúakra hatályos anyagi jogszabályokat alkalmazza, ha azonban szabadságvesztésbüntetést tart kiszabandónak, a büntetést államfogházzal büntetett cselekmény esetében is *fogházban* állapítja meg, mégpedig a fogházbüntetésre a törvényben meghatározott tartamban. (Legkisebb tartama 15 nap, leghosszabb tartama 15 év. 1913 : VII. tc. 68. §.)

Az állami és a társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921 : III. tc. 1. §-a alá esik az a mozgalom vagy szervezkedés, amely kifejezetten vagy bevallottan nem irányul ugyan az állam és a társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására vagy megsemmisítésére, vagy valamely társadalmi osztály kizárólagos uralmának erőszakos létesítésére, *a mozgalom vagy szervezkedés célkitűzéséből, módjából, különösen titkosságából, esküvel, fogadalommal vagy ünnepélyes ígérettel kötelezésből, vagy egyéb körülményből azonban kitűnik, hogy a mozgalom vagy szervezkedés a törvényes jogrend törvénytellenes úton való megváltoztatásának veszélyét rejti magában.* (A jogfolytonosság védelme.)

III. *Eljárásjogi rendelkezések.* A fentebb felsorolt bűncselekmények esetében vizsgálatnak nincs helye; a vizsgálatot a nyomozás pótolja. A nyomozást a kir. ügyész maga is teljesítheti. Az előkészítő eljárásban tett intézkedés vagy határozat ellen benyújtott előterjesztés, illetőleg felfolyamodás tárgyában az



öttagú külön tanács határoz. További perorvoslatnak nincs helye.

Az öttagú külön tanács *ítélete* ellen semmiségi panasznak van helye a Kuriához a törvény lényeges rendelkezésének megsértése miatt.

IV. *Hatálybalépés.* A törvény kihirdetése napján (1938. május 29-én) lépett hatályba; szervezeti és eljárási rendelkezéseit alkalmazni kell a hatálybalépése után vád tárgyává tett cselekményekre, még abban az esetben is, ha a cselekményt a törvény hatálybalépése előtt követték el; anyagi jogi rendelkezéseinek alkalmazása tekintetében a büntetőtörvénykönyv elvi rendelkezései irányadók.

---

## AZ EGYESÜLÉSI SZABADSÁGGAL ELKÖVETETT VISSZAÉLÉSEK MEGTORLÁSÁRÓL.

1938 : XVII. tc.

*Molnár Kálmán:* Magyar Közjog (1929.) 192—193. l. és 210—214. l. — II. kiadás I. kötet 272—273 és 298—304. l.

I. Ez a törvény nem tartalmazza az egyesülési jogra vonatkozó szétszórt szabályoknak egységes rendszerbe foglalását. Mégis több, mint amit címe jelez. Mert nemcsak az egyesülési szabadsággal elkövetett visszaélések megtorlásáról rendelkezik, de ezen felül világosan és szabatosan megszövegezi az egyesületi jognak néhány alapvető szabályát, s ezzel jelentősen közelebb hoz ahhoz a régi alkotmányjogi követelményhez, hogy az egyesületi jog, mint jelentős szabadságjog, törvényhozási úton és ne kormányrendeletekkel szabályoztassék. Az 1938 : XVII. tc. mellett a vele ellentétben nem álló régi jogszabályok érvényben maradnak: az eddigi rendeleteknek, s az 1922 : XI. tc.-nek csak azok a rendelkezései helyeztetnek hatályon kívül, amelyek az új törvényben szabályozott kérdésekre vonatkoznak. A törvény rendelkezései a következők:

Egyesület vagy bármily más megjelölésű szervezet csak a belügyminiszter által, illetőleg az erre nézve irányadó jogszabályok szerint illetékes más miniszter által a belügyminiszterrel egyetértve lát-

tamozott alapszabályok alapján működhetik.<sup>1</sup> Ez a rendelkezés a törvényhozásban vagy törvény által alkotott más testületben való képviselőre irányuló politikai párt működésére nem vonatkozik.

Egyesület vagy bármily más megjelölésű szervezet vagy politikai párt működésében tilos az egyesülethez, illetőleg a párthoz való tartozás vagy a vezetőség irányában való engedelmesség avagy más kötelesség megerősítésére esküt, fogadalmat, ünnepélyes ígéretet vagy bármily más olyan nyilatkozatot megkívánni, amely *lelkiismeretbeli lekötelezettséggel* jár.

A jogszabályok alkalmazása szempontjából tilos egyesületnek, vagy tilos szervezetnek, illetőleg tilos működést folytató politikai pártnak kell tekinteni minden olyan egyesületet, vagy bármily más megjelölésű szervezetet illetőleg pártot, mely a törvénynek fentebb ismertetett rendelkezése ellenére működik, vagy működését a hatóság által elrendelt felfüggesztés vagy felosztatás után is folytatja. Tilosnak kell tekinteni az olyan egyesület vagy más szervezet működését is; amely láttamozott alapszabályokkal működik ugyan, de titkosan az alapszabályoktól eltérő működést folytat.

A tilos egyesületet vagy más tilos szervezetet, úgyszintén a tilos működést folytató politikai pártot a belügyminiszter, illetőleg az erre nézve irányadó

<sup>1</sup> Alapszabálynak kell tekinteni az egyesület szervezeti és működésére vonatkozó minden szabályt, tekintet nélkül annak elnevezésére.



jogszabályok szerint illetékes más miniszter a belügy-miniszterrel egyetértve haladéktalanul felosztatja és vagyonát közjóléti célokra fordítja. A miniszternek a felosztatott egyesület (szervezet, politikai párt) vagyona felől hozott határozata tulajdonjog telekkönyvi bekebelezésére alkalmas közokirat.

II. *Kihágást követ el* és két hónapig terjedhető elzárással büntetendő az,

a) aki tilos egyesületbe (szervezetbe) vagy tilos működést folytató politikai pártba tagként belép vagy bentmarad;<sup>2</sup>

b) aki mást tilos egyesületbe (szervezetbe), vagy tilos működést folytató politikai pártba tagként belépésre vagy bentmaradásra rábírní törekszik.

A kihágás büntetése hat hónapig terjedhető elzárás, ha a b) pontban meghatározott cselekményt életének 24. évét még be nem töltött személy tekintetében követik el.

Kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással büntetendő az, aki egyesülethez (szervezethez) vagy politikai párthoz való tartozás vagy a vezetőség irányában való engedelmesség vagy más kötelesség megerősítésére esküt, fogadalmat, ünnepélyes ígéretet, vagy bármily más olyan nyilatkozatot kíván meg, *amely lelkiismeretbeli lekötelezettséggel jár,*

<sup>2</sup> E kihágás miatt nem büntethető az, aki a törvény kihirdetésekor tilos egyesületben (szervezetben), vagy tilos működést folytató politikai pártban viselt tagságát a törvény kihirdetésétől számított nyolc napon belül megszünteti.

vagy aki ilyen nyilatkozat letevésében vagy kivételében bármily módon közreműködik.

A kihágás büntetése hat hónapig terjedhető elzárás, ha az eskü, fogadalom, ünnepélyes ígéret, vagy lelkiismeretbeli lekötelezettséget előidéző más nyilatkozat tilos egyesülethez (szervezethez) vagy tilos működést folytató politikai párthoz tartozással járó kötelezettségek megerősítésére vonatkozik.

III. *Vétséget követ el* és hat hónaptól két évig terjedhető fogházzal, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő az, aki egyesülethez (szervezethez) vagy politikai párt-hoz való tartozás, vagy a vezetőség irányában való engedelmesség vagy más kötelesség megerősítésére életének 24. évét még be nem töltött személytől kíván esküt, fogadalmat, ünnepélyes ígéretet vagy bármily más olyan nyilatkozatot, amely lelkiismeretbeli lekötelezettséggel jár, vagy aki ilyen nyilatkozat kivételében bármily módon közreműködik.

Vétséget követ el és hat hónaptól két évig terjedhető fogházzal, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő az, aki tilos egyesületet (szervezetet) vagy tilos működést folytató politikai pártot alapít, vagy ilyen egyesület, szervezet, vagy politikai párt alapításában vagy fenntartásában bármily módon közreműködik, vagy mást ilyen egyesületbe, szervezetbe vagy pártba tagként felvesz, vagy a tagként felvételben bármily módon közreműködik, vagy ilyen egyesületben, szervezetben vagy pártban tisztséget vállal vagy betölt,

vagy mást bármily tisztség vállalására vagy betöltésére rábírní törekszik.

Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el és hat hónaptól két évig terjedhető fogházzal, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő az, aki a tilos egyesületből vagy tilos működést folytató politikai pártból kilépni szándékozó vagy kilépett személyt vagy hozzátartozóját a kilépés miatt szóval vagy tettel bántalmazza, vagy bármilyen jogtalan hátránnyal sujtja, vagy ilyen bántalmazással vagy hátránnyal, avagy becsületsértő vagy rágalmazó nyilatkozat közzétételével fenyegeti.

IV. A fentebbi szabályokba ütköző kihágások miatt az eljárás a közigazgatási hatóságoknak — a m. kir. rendőrség működése területén a m. kir. rendőrségnek — mint rendőri büntetőbíróságoknak, a fentiekben körülírt vétségek miatt pedig a kir. járásbíróságoknak hatáskörébe tartozik.

Vétség miatt elítélés esetében külföldit az országból ki kell utasítani és a visszatéréstől örökre el kell tiltani; belföldit pedig abból a községből, ahol tartózkodása az állam és a társadalom törvényes rendje szempontjából veszedelmes, akkor is ki lehet tiltani, ha az az elítéltnek illetőségi helye.

Az 1938 : XVII. tc. kihirdetésének napján (1938. május 29) lépett hatályba.

V. Nyomatékosan érvényt szerez az 1938 : XVII. tc. rendelkezéseinek a kormánynak 3400/1938. M. E. sz. rendelete, amely az egyesületi tagságra vonatkozó



*rendelkezők ellen vétő köztisztviselők és egyéb alkalmazottak fegyelmi felelősségrevonását* írja elő. A rendelet kihirdetése napján (1938 május 21-én) lépett életbe. Rendelkezői a következők:

Hatóságok, közhivatalok és közintézetek tagjai és közegei, illetőleg általában köztisztviselők és közszolgálati alkalmazottak<sup>3</sup> olyan egyesületbe vagy bármily más megjelölésű szervezetbe, amelyben való részvételük vagy tagságuk ellentétbe állíthatja őket az állam törvényes rendjének követelményeivel vagy ennek látszatát kelthetné, tagként be nem léphetnek és ilyen egyesület vagy más szervezet működésében részt nem vehetnek, annak tagjai nem maradhatnak.

Ennélfogva tilos az említett tisztviselőknek és egyéb alkalmazottaknak részvétele kiváltképen az olyan egyesületben vagy más szervezetben, amelynek nincs kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabálya vagy amely feloszlattatott, úgyszintén olyan egyesületben, szervezetben vagy politikai pártban, amely a hozzá való tartozás vagy vezetősége irányában való engedelmesség avagy más kötelesség megerősítésére esküt, fogadalmat, ünnepélyes ígéretet, vagy bármily más olyan nyilatkozatot kíván, amely lelkiismeretbeli lekötéléssel jár. Ez a körülmény már önmagában összeütközést idéz elő a hivatali vagy szolgálati esküvel.

<sup>3</sup> A rendelet hatálya alá esnek a közintézetek és közüzemek tisztviselői és egyéb alkalmazottai is, még pedig abban az esetben is, ha alkalmaztatójuk részvénytársasági, szövetkezeti vagy bármely más formában működik.

Ez a tilalom természetesen nem vonatkozik az olyan esküre, fogadalomra vagy ünnepélyes ígéretre, amelyet jogszabály ír elő vagy amelyet az államfő jóváhagy.

Tilos a fentebb megjelölt egyesületnek, szervezetnek, vagy pártnak anyagi eszközökkel, vagy más módon való támogatása is. *Tilos a tisztviselőknek és egyéb alkalmazottaknak hivatali helyiségükben, munkahelyükön, vagy hivatali eljárás közben bármiféle olyan jelvényt viselni, amely valamilyen párthoz, egyesülethez, vagy szervezethez való tartozásukat tünteti fel.* Ez a tilalom nem vonatkozik a vitézi rend jelvényének viselésére és nem vonatkozik a miniszterekre, az államtitkárokra, a főispánokra és a székesfőváros főpolgármesterére.

A minisztérium utasítja az említett tisztviselők és egyéb alkalmazottak illetékes felügyeleti hatóságát, hogy haladéktalanul szólítsa fel a felügyelete alá tartozó valamennyi tisztviselőt és egyéb alkalmazottat, hogy nyolc napon belül nyilatkozzék arra vonatkozólag, hogy milyen egyesületnek, szervezetnek, vagy pártnak tagja és arra vonatkozólag, hogy a tilosnak jelzett egyesület, szervezet vagy párt tagságát, vagy abban való részvételét megszüntette-e.

Mindazok ellen az alkalmazottak ellen, akik a rendeletben foglalt tilalmat megszegik, vagy bejelentési kötelezettségüknek eleget nem tesznek, a fegyelmi eljárás megindításához szükséges intézkedéseket haladéktalanul meg kell tenni. A fegyelmi eljárás megindításával egyidejűleg az alkalmazottat a rendelet-

ben körvonalazott tilalmak megszegése esetében az arra jogosult hatóság *állásától felfüggeszteni* köteles.

A fegyelmi felelősségre vonás során a leg-súlyosabb fegyelmi vétségnek kell tekinteni, ha va-laki a rendeletben foglalt tilalmak valamelyikét meg-szegi vagy ha a rendeletben megszabott bármely kö-telességének teljesítését elmulasztja.

---



## AZ ÁLLAMI REND MEGÓVÁSA VÉGETT SZÜK- SÉGES SAJTÓRENDESZETI SZABÁLYOK.

1938 : XVIII. tc.

*Molnár Kálmán:* Magyar Közjog. III. kiadás (1929) 218—224. l. — II. kiadás I. kötet 309—318.

Az 1938 június 1-én kihirdetett és június 16-án életbelépett 1938 : XVIII. tc. több vonatkozásban módosítja az érvényben levő sajtótörvény (1914:XIV. tc.) rendelkezéseit:

I. *A sajtórendészeti kötelespéldány beszolgáltatásáról és a sajtótermékek terjesztésének megkezdéséről.* Minden sajtóterméket<sup>1</sup> a nyomda vagy nyomdavállalat tulajdonosa köteles nyomban a többszörözés befejezése után a vállalat helye szerint illetékes kir. ügyésznek egy példányban megküldeni (*sajtórendészeti kötelespéldány*). Ugyanez a kötelesség terhel mindenkit, aki olyan sajtóterméket többszörösít, amely a közönség körében terjesztésre van szánva.

<sup>1</sup> E rendelkezés nem terjed ki: 1. a társadalmi és az üzleti élet céljait szolgáló egyszerű jelentésekre, értesítésekre, például névjegyekre, űrlapokra, címlapokra, minta- és árjegyzékekre, ha kizárólag a jelzett célnak megfelelő közléseket tartalmaznak; 2. választásnál használt sajtótermékekre, ha tartalmuk csupán a választáshoz szükséges adatokra szorítkozik. (1914 : XIV. tc. 5. §. 2. bek.)

Időszaki lap terjesztését a sajtórendészeti köteleespéldány megküldésével egyidőben szabad megkezdeni. Minden más sajtótermék terjesztését csak akkor szabad megkezdeni:

1. ha a sajtórendészeti köteleespéldánynak a kir. ügyészséghez érkezésétől számítva negyvennyolc óra, ha pedig a sajtótermék terjedelme egy nyomtatott ívet meghalad, nyolc nap anélkül telt el, hogy a kir. ügyészség a sajtótermék lefoglalását a bíróságnál indítványozta volna;

2. ha a kir. ügyészség a terjesztésnek korábban megkezdésére engedélyt adott.

Mindaddig, amíg a terjesztést nem szabad megkezdeni, tilos a sajtótermék elkészült példányait a nyomda vagy más többszörösítő vállalat helyiségéből, avagy a többszörösítés más helyéről elszállítani.

Nemidőszaki sajtóterméknek büntettet vagy vétséget megállapító tartalma miatt való lefoglalását, elkobzását, a büntető eljárást és a sajtójogi felelősségrevonást nem akadályozza az a körülmény, hogy a terjesztést még nem kezdték meg; ha a terjesztés a lefoglalás következtében vált lehetetlenné, a cselekmény kísérletként büntetendő, még abban az esetben is, ha a bűncselekmény kísérlete egyébként nem esnék büntetés alá.

Vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő a nyomda- vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa, vagy más többszörösítő, ha a sajtórendészeti köteleespéldányt nyomban a többszörözés befejezése után a kir. ügyészségnek akár

szándékosan, akár gondatlanságból meg nem küldi, vagy ha a terjesztést a meghatározott idő letelte előtt akár szándékosan akár gondatlanságból megkezd, vagy ha ezen határidő letelte előtt a sajtóterméket a nyomda vagy más többszörösítő vállalat helyiségéből akár szándékosan, akár gondatlanságból elszállítja.

Ugyanígy büntetendő az is, aki tudva közreműködik olyan sajtótermék terjesztésében, vagy a nyomda vagy más többszörösítő vállalat helyiségéből való elszállításában, amelynek terjesztését még nem szabad megkezdeni, úgyszintén az is, aki büntető ítélettel sujtott vagy előzetesen lefoglalt, vagy a nyomda vagy a többszörösítő vállalat tulajdonosának nevével és a nyomtatás vagy más többszörösítés helyének megjelölésével el nem látott, vagy a terjesztésből kitiltott sajtóterméket e körülményt ismerve bármily módon terjeszt. Ilyen ügyben a büntető eljárást a legnagyobb sürgősséggel kell lefolytatni és minden intézkedést haladéktalanul kell megtenni.

Ha a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosát az előbb említett vétség miatt az első ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt éven belül újból elítélik, az ítéletben iparigazolványának elvesztését ki kell mondani és az ilyen ipar üzésétől egy évtől öt évig terjedhető időre el kell tiltani.

II. *Tudósítás sajtóban a kir. bíróság tárgyalásáról.* A kir. bíróság közérdeknek vagy jogos magánérdeknek védelme céljából és az ehhez szükséges keretben hivatalból vagy az érdekelt kérelmére megtilthatja, hogy a nyilvánosan tartott tárgyalásról vagy



ott elhangzott valamely kijelentésről vagy ott történt egyes eseményekről a sajtóban tudósítás tétesék közzé. Rágalmazás vagy becsületsértés miatt folyó eljárásban a bíróság elrendelheti azt is, hogy az ügy tárgyalásáról csak az ítélet hozatalakor vagy az eljárásnak más módon történt befejezésekor szabad tudósítást közölni. A tárgyalásról szóló tudósítás eltiltása csak abban az esetben jelenti az ítélet közlésének tilalmát is, ha a határozat ezt kifejezetten megemlíti.

Vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal büntetendő, aki a tilalmat kijátssza vagy azt akár szándékosan, akár gondatlanságból megszegi.

III. *Időszaki lapok engedélyezése.*<sup>2</sup> (Végrehajtó rendelet 4950/1938. M. E.) A miniszterelnök engedélye szükséges időszaki lapnak alapításához vagy jellegének megváltoztatásához, továbbá hirlaptudósító ujságnak vagy bármi olyan vállalkozásnak alapításához,<sup>3</sup> amelyik híreknek összegyűjtésével, tovább-

<sup>2</sup> Az 1914: XIV. tc. 16. §. szerint időszaki lap alapításához engedély nem volt szükséges. A háborús kivételes felhatalmazás alapján kibocsátott 4598/1920. M. E. 6. §. új lap alapítását a miniszterelnök előzetes engedélyéhez kötötte. A közigazgatási bíróság konkrét panaszra 1937. január 21-én kimondotta, hogy a 4578/1920. M. E. sz. rendelet a kormány kivételes hatalmának megszűntével 1923. február 11-én hatályát veszítette. Ez tette szükségessé a kérdésnek újabb törvénnyel való rendezését.

<sup>3</sup> Nem esik e rendelkezés alá s ehhez képest nem kell miniszterelnöki engedély olyan hiteltudósító iroda vagy vállalkozás alapításához, amely kizárólag kereskedelmi cégek,

bításával, közvetítésével s általában akár időszaki akár nem időszaki lapoknak hírekkel való ellátásával foglalkozik. A már megjelenő időszaki lapok és hirlaptudósító ujságok további megjelenéséhez — kivéve a naponként megjelenő időszaki lapokat — szintén a miniszterelnök engedélye szükséges.<sup>4</sup> A miniszterelnök engedélye nélkül időszaki lapot vagy hirlaptudósító ujságot megindítani, az engedély nélkül megindított lapnak vagy ujságnak kiadásában, előállításában, terjesztésében közreműködni nem szabad.

A naponként megjelenő időszaki lapokat kivéve, mindazok az időszaki lapok és hirlaptudósító ujságok, amelyek már 1938 június 16-án is fennállottak, az 1938. évi december hó 31. napja után csak akkor jelenhetnek meg, ha további megjelenésükhöz a miniszterelnök az engedélyt megadja. A miniszterelnöknek az időszaki lap vagy hirlaptudósító ujság engedélyezése iránti kérelem tárgyában, vagy a lap to-

vevők és megrendelők hitelképességéről szóló felvilágosítások és értesítések adásával foglalkozik, feltéve, hogy a vállalat a felvilágosításokat és értesítéseket nem nyilvánosan terjeszti, hanem kizárólag egyénileg megjelölt címekre küldi meg. (4950/1938. M. E. 13. §. 2. bek.)

<sup>4</sup> Az engedély hatályát veszti egyebek közt akkor is, ha az időszaki lap vagy hirlaptudósító ujság csupán a köteles példányoknak megfelelő számban vagy bár ennél több, de olyan kevés példányszámban jelenik meg, hogy a nyilvánosság szempontjából jelentéktelen és a lap megjelenése csupán az időszaki jelleg színleges fenntartását célozza (4950/1938. M. E. 24. §. 4.)

vábbi megjelenése tárgyában hozott határozata ellen jogorvoslatnak nincs helye.

A 4950/1938. M. E. sz. rendelet nem érinti a belügyminiszternek azt a hatáskörét, hogy valamely belföldi időszaki lapnak vagy hirlaptudósító ujságnak további megjelenését és terjesztését megtilthassa, ha annak valamely közleménye az országnak az 5484/1914. M. E. sz. rendelet alapján az 1922 : XVII. tc. 6. §-ában védett belső rendjét és közbiztonságát, valamint külső politikájának érdekeit, illetve az 1937 : X. tc. 2. §-ában védett gazdasági és hiteléletét veszélyezteti.

